

BEYOĞLU

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

2019 SAYI 10

ISSN:2667-520X

VUSLAT

**...”Ve, Rabbim!
İlmimi Arttır” de.**

...وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

Tâhâ Suresi 114

İMTİYAZ SAHİBİ

BEYOĞLU ANADOLU
İMAM HATİP LİSESİ
adına
MAHMUT YELEK

TETKİK EDEN

İSHAK AYDIN

YAYIN KURULU

HAKAN KELEŞ
EMİR UYSAL
ENES GÖKTAŞ
MEHMET FATİH KARAKURT

TASARIM

CİHAT ACAR

KAPAK

CİHAT YILMAZ

İRTİBAT

İmrahor Cad. No:88
Sütlüce Beyoğlu/İstanbul
0212 210 24 13
0212 210 24 14
www.beyogluanadoluihl.k12.tr
beyogluanadoluihl@hotmail.com

/beyogluanadoluihl

Vuslat'ımız Seyrini Sürdürürken. . .

Mahmut YELEK
Okul Müdürü

Tekrar Merhaba,

En dolu bir şekilde geçirmiş olduğunuzu düşündüğüm uzun bir yaz tatili sürecinin ardından yeniden birlikteyiz. Hepimiz yaz boyunca imkânlarımız ölçüsünde dinlendik ve yenilendik. Şimdi daha dingin bir zihin ve daha yüksek bir enerjiyle, hem eğitim hayatımıza hem de kültür dünyamıza ışık tutacağını umduğum Vuslat'ımızın seyrini sürdürmeye devam edeceğiz.

Bu sayımızda yine doğru cevapları bulmak için doğru sorular sormaya, kavramları kendi dünyamızdaki en doğru yere oturtmaya, hem kendi tarihimizi hem de dünya tarihini dikkatle irdelemeye devam ediyoruz. Açıkçası amatör bir ruhla başlattığımız bu yayıncılık faaliyetinde geldiğimiz nokta bizleri oldukça memnun ediyor. Öyle ki gündün güne çok daha kaliteli yazılarla kendi sınırlarını zorlayan gençlerin bu gelişim eşliğine ev sahipliği yapmak bizleri tarifsiz duygulara sevk ediyor.

Bu sayımızda öncelikle insanın kendini arama sürecini genişçe irdeliyoruz. Bunun için "Kendini bulma yolculuğunun psikolojik boyutu", "Kendini bulma yolculuğunun manevi boyutu" ve "Beşer ile insan arasındaki farklar" başlıklı yazılarımız okurlarına ışık tutuyor.

İnsanlığın cahiliye karanlıklarında kaybolduğu bir zaman diliminde güneşten daha parlak ziyasıyla tüm bir insanlığa ışık tutan nübüvvet nuru, "Medeniyet" olgusunu insanlık tarihine kazandırmıştı. Bu sayımızda "Medeniyet adabı" başlıklı yazımızla Medine toplumunun bizlere aktardığı medenî adabı masaya yatırıyoruz. Medine'nin insanlığa sunduğu yepyeni toplum modeli sonrasında, adeta toplumsal bir bidat gibi türeyen postmodernizm olgusunu da bu defa gençlerimiz incelleme irdeliyorlar. Bunun için "Yeni ve yeninin ötesi" başlıklı yazımızda, her şeyi kendi arzusuna göre sorgulamayı adet edinen postmodern akli sorguluyoruz.

Bilimsel dünyanın yeniliklerine de bu sayımızda yine dikkat kesilmeye devam ediyoruz. Makalelerimiz arasında, son zamanlarda çokça duymaya alıştığımız "kuantum" hakkında bilinenlere ve bilinmeyenlere mercek tutuyoruz. Kuantumun ne olduğu ve ne olmadığı, doğru bir şekilde anlaşılıp anlaşılmadığı, önümüzdeki süreçte anlaşılabilmesi ve anlaşılamayacağı hakkında bilgilendirici makalemizi okurlarımızın dikkatlerine sunuyoruz. Ayrıca bu bölümümüzü tamamlayıcı nitelikteki "Yaşamın fiziği" konulu yazımız da hayatın içerisindeki fizik bilimini gözlerimizin önüne seriyor.

Dünyanın yakın ve uzak coğrafyaları arasındaki seyrimize ise bu sayımızda Zanzibar adasını, Güney Kore'nin bilinmeyen yüzünü ve Evliya Çelebi'nin Anadolu'sunu ekliyoruz.

Dergimiz, kolaylıkla görülebileceği üzere çok daha zengin bir içerikle sizleri selamlamaya devam ediyor. Ümit ederiz ki önümüzdeki süreçte bu kalite standardından taviz vermeden nice genç yazarlar yetiştirmeye, gelecekte eserleri ilgiyle okunacak olan kaliteli yazarların geliştikleri köklü bir koridor olmaya devam edecektir.

Yeni eğitim-öğretim yılımızın hepimiz için hayırlara vesile olmasını dilerim.

İçindekiler

04 BEŞER İLE İNSAN ARASINDA
NE FARK VARDIR

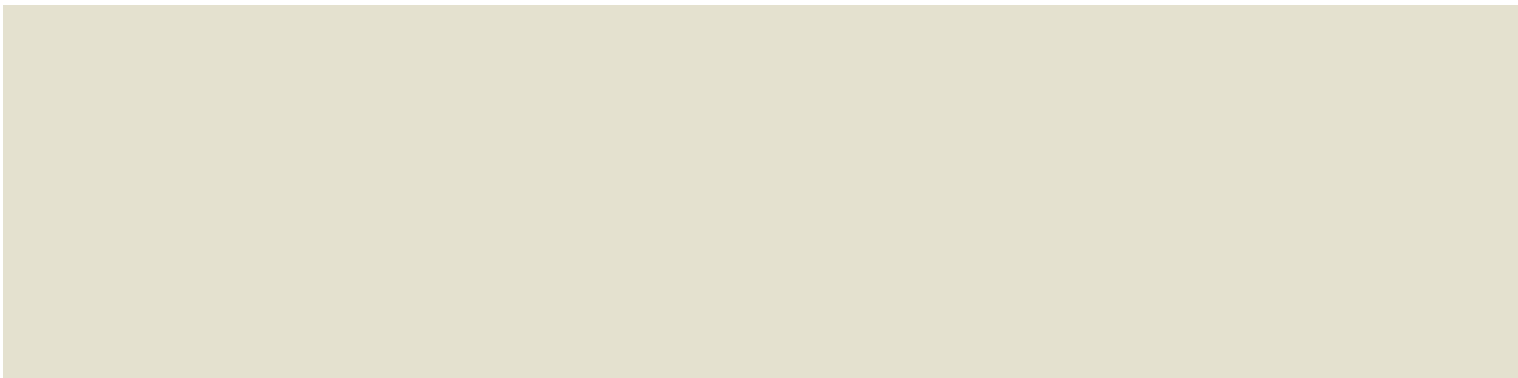
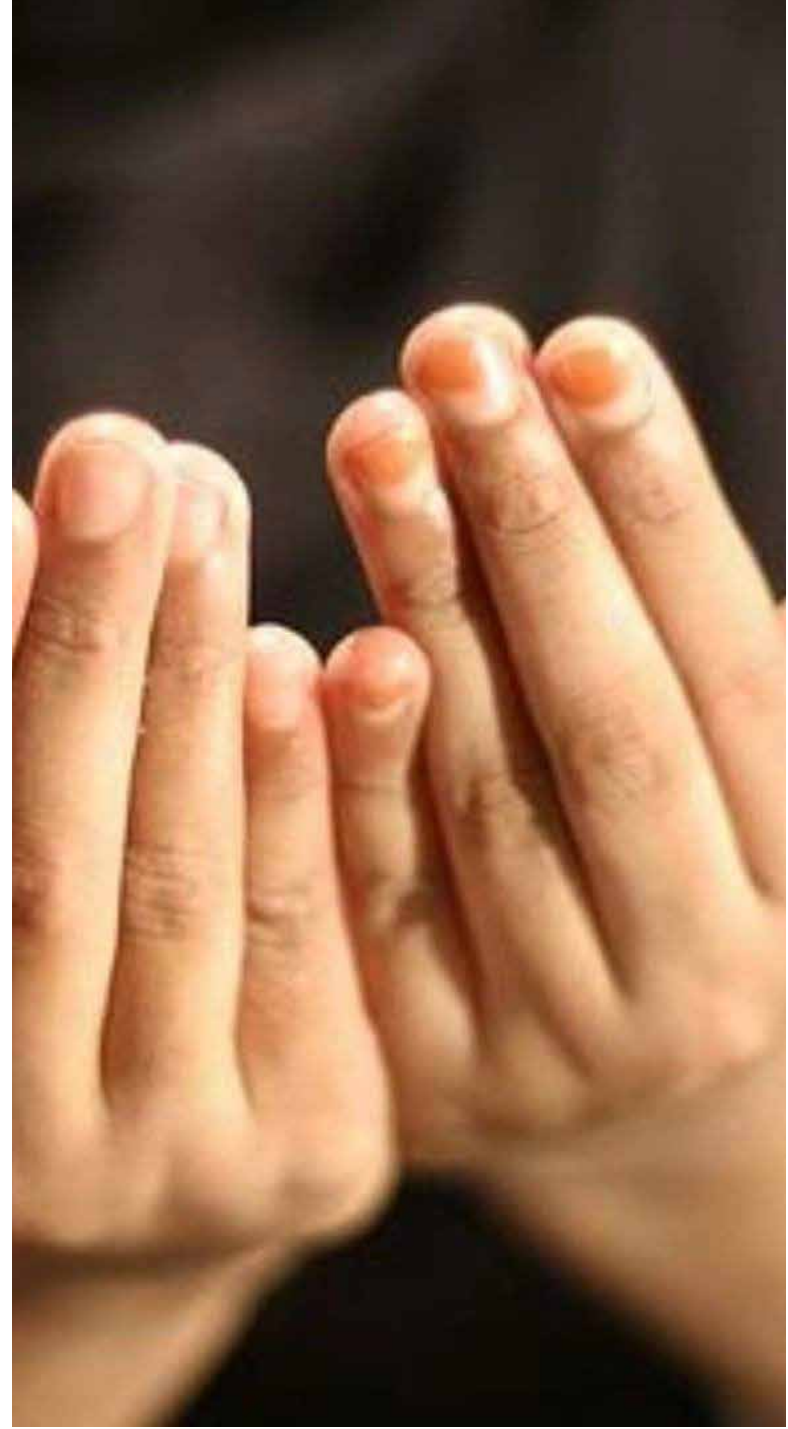
08 KENDİNİ BULMA YOLCULUĞUNUN
PSİKOLOJİK BOYUTU

13 MEDENİYET
ADABI

19 YENİ VE ÖTESİ

24 MUSTAFA AKKAD

27 İSLAM TOPLUMUNDA BİLİMİN
GERİLEME NEDENLERİ

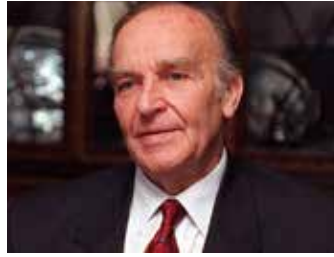
36 EVLIYA ÇELİBİ'DE ANADOLU

Aslen Kütahyalı olan ve İstanbul'un fethinden sonra İstanbul'a yerleşmiş bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Çelebi, Enderun mektebini bitirdikten sonra bir süre sarayda görev almıştır. Sarayda başarılı işlere imza atıp yüksek mevkilere getirilecekse de bir Aşure gecesi rüyasında Eminönü'ndeki Ahi Çelebi Câmii'nde kalabalık bir cemaat içerisinde Hazret-i Peygamber'i gördü. Huzuruna varınca; "Şefaât yâ Resûlallah!" diyecek yerde heyecanlanarak; "Seyahat yâ Resûlallah" demesi üzerine, Hazret-i Peygamber tebessüm buyurup, bu gece hem şefaatinin müjdesini hem de seyahate izin verdi.

32 İBN-İ SİNA VE METAFİZİK

Metafizik varlığı, varlığın ilk ilkelerini ve nedenlerini konu alan en genel ve temel disiplindir.

35 ALİYA İZZETBEGOVIÇ

İdare etmek değil idare edilmek için eğitilen kuşaklar İslamın ilerlemesini sağlayamazlar.

40 DİN VE ÇOCUK

İnsanın yeme, içme, uyuma vb. maddi ihtiyaçları gibi sevmeye, güvenme, bağlanma ve inanma gibi manevi ihtiyaçlarının da olduğu bilinen bir gerçektir.

42 ÇİZGİSİZ DEFTER AKİF EMRE'NİN YOL HARİTASI

Seyahatnameler veya gezi notları bize kişilerin kısa süreli ziyaretlerinde edindiği mekansal ve toplumsal izlenimleri verir.

46 YAŞAMIN FİZİĞİ

Günümüz modern dünyası hepimizi, bütün insanları hayatta kalmak ve geçimlerini sağlayabilmek için günlük, hatta haftalık ve yıllık sıkı ve yoğun uğraşların içine sürükler.

52 HALİFE EL- ME'MUN'UN DÜNYA HARİTASI

Meimun haritası, kartografyanın ileriki gelişimini değerlendirebilmek için sağlam bir temel oluşturmaktadır,

54 KAŞGARLI MAHMUT VE DÜNYA HARİTASI

Kaşgarlı Mahmud 1008 senesinde Türkistan'da dünyaya geldi. Saciye ve Hamidiye medreselerinde eğitim gördü. Sonrasında kendisini Orta Asya'ya gezmeye ve Türk dilini incelemeye verdi.

62 UNESCO TÜRKİYE

Unesco, Birleşmiş Milletler teşkilatına bağlı bir kuruluştur. Unesco'nun amacı, milletlerarası bilim, kültür ve eğitim alanında yakınlaşmayı sağlamaktır.

50

KÜLTÜRÜMÜZDE DERGİCİLİK

Dergicilik anlayışı tarihsel olaylara göre değişiklik göstermiş alternatif haberleşme kaynakları dergicilik anlayışını değiştirmiştir.

60

MOSTAR KÖPRÜSÜNÜN ÖYKÜSÜ

Dergicilik anlayışı tarihsel olaylara göre değişiklik göstermiş alternatif haberleşme kaynakları dergicilik anlayışını değiştirmiştir.

68

GENETİK TASARIMLI İLK BEBEK

Dünyada ilk kez genetiği değiştirilmiş bebek Çin'de doğdu. THE ASSOCIATED PRESS (AP) Çinli araştırmacı HE JIANKUI'nın tüp bebekte davis yöntemi kullanarak dünyaya gelen ikiz kız bebeklerin DNA'larını farklı bir yöntemle değiştirdiğini duyurdu.

“BEŞER” İLE “İNSAN”

Benzer biyolojik özelliklere, donanım ve yazılım potansiyellerine sahip olmamıza istinaden, hepimiz birer “beşer”iz. Bir canlı türü olarak (filogenetik) memelilerin beşeriyet kolundanız... Diğer canlılardan çok mühim bir farkımız var: Verili potansiyellerimizi, karşılaştığımız imkân ve fırsatları cüzi irademizle harekete geçirerek kendimizi ve çevremizi belli ölçüde değiştirmeye yetkiliyiz. İrademiz sayesinde, kişiliğimizi olgunlaştırmaya, bize yaraşır bir ilişkiler ağı, toplumsal düzen kurmaya çalışıyoruz. İşte hür irademizle, kendimize açtığımız bu alan bizi beşer olmamıza ilaveten insan, kendine özgü, şahsi bir varlık haline getiriyor. Tamamen nevi şahsına münhasır (ontogenetik), benzersiz, biricik bir varoluşa sahip oluyoruz.

Beşerlik zemininden insanlığa yükselirken irademizin yanı sıra sadece bize özgü bir psişik yapı daha ortaya çıkıyor: Vicdan. İrademiz ve vicdanımız, bizi insanlaştırıyor. “Allah’ın ahlakıyla ahlaklanarak”, ahsen-i takvim üzere olan fitri yapımıza mı yöneleceğiz yoksa aşağıların aşağısına mı (es-

fel-i safilin) yuvarlanacağız? İmtihanın sonucunu, irademiz ve vicdanımız belirleyecek.

Psikolojimize böyle bakıyor, beşer olmaktan kaynaklanan, doğuştan getirdiğimiz ve verili bulduğumuz özelliklerimizi “maddi”, insan olarak irademizle açtığımız alanı “manevi” imkân ve potansiyellerimiz olarak görüyordum. Fiziksel niteliklerimiz, güç, güzellik, zekâ, ailemiz ve toplumsal bağlarımızdan kaynaklanan kudret gibi verili özellikler “maddi”; insanlığın bilim, sanat, felsefe, siyaset ve inanç alanındaki bilgi ve tecrübe birikimini, imbikten geçirip hür irademizle verdiğimiz kararlar “manevi” özelliklerimizi meydana getiriyordu. Muhteşem romanlardan sonra, yazdığı denemelerle düşünce dünyamızı renklendiren Ahmet Turgut kardeşimin “Muhammedi Şuur ve Ahlak” kitabında benzer bir beşer ve insan ayrımı olduğunu görünce heyecanlandım. İşte ondan öğrendiklerim:

Kur’an’da yaklaşık 40 yerde “beşer”, 25 yerde “beni Adem” (adem evladı) geçerken 330 yerde tekil veya çoğul (ins, enasi, ünas, nas) olarak “in-

ARASINDA NE FARK VARDIR?

san" kelimesi yer alıyor. İnsana dair anlatımların dörtte üçü "insanlar" şeklinde ifade edilmesi, insanın toplumsal varlığının ne denli önemsendiğini gösteriyor. Ahmet Turgut'a göre "beşer" sözcüğü derinin dış yüzü anlamıyla bağlantılı olup türümüzün dışarıdan görülebilen özelliklerine işaret ediyor. "İnsan" kelimesinin ise ilk manası "göz bebeği"... "Beşer" in görünen varlık olmasına nazire yaparcasına "insan", gören varlık; varlık âlemini ve kalp gözüyle de Hakk'ın sıfatlarını müşahede edebiliyor. Yaratılmışlar içinde şahitlik edebilecek yegâne varlık... İnsan, ayrıca "tanıyıp yakınlaşma üzerine programlanmış sevgi varlığıdır." yaratıldığı kan pıhtısı (alak) aynı zamanda sevgi vurgusuna da (alaka) sahip. Kelime olarak "nisyan" la olan köken ilişkisi, "insan" in unutkanlık yanına karşılık geliyor. İnsan, nereden gelip nereye gittiğini unutabilecek bir tabiatta ve hatırlatıcılara muhtaç. Nisyan ehli olduğu için isyana da meyyal.

Ahmet Turgut, Kur'an'da olumsuz özelliklerimizin beşer kelimesinden ziyade "insan" kelimesi etrafında dillendirilmiş oluşuna da dikkat çekiyor. "Cahil ve zalim, nankör, aceleci, pek cimri, çarçabuk umutsuzluğa düşen, azgınlık yapan" hep "insan"... Kur'an, sadece olumsuz yanlarımız konusunda bizi uyarırken değil, olumlar ve müjdelerken de "beşer" kelimesi yerine "insan" kelimesini seçer. "Şüphesiz, insanı en güzel şekilde, kıvamda yarattık" (Tin/4) der.

Kur'an'daki "beşer-insan" ilişkisine dair tüm ayetleri bir arada değerlendirdiğinde Ahmet Turgut, "beşerlik Rabbimizin bizlere sunduğu standart lütufların toplamıdır...

İnsanlığımız ise bahşedilen tüm bu lütuflara rağmen menfi yahut müspet, aşağı veya yukarı yönlü değişebilen; tüm zıtlıkları kendinde toplayan ama istikameti itibariyle 'yaratılmış olduğumuz ne güzel kıvamı' devam ettirmek isteyen yönümüzdür" sonucuna ulaşıyor.

Beşerin Özellikleri

- Toprakтан yaratılmıştır.
- Ölümlüdür.
- Farklı bir varlık türüdür ama hepsinin bedeni, cesedi, görüntüsü birbirine benzer ve beşer bu surefin adıdır.
- Herhangi biridir, sıradandır, farkı yokturya da fark gözükmez.
- Başlangıç seviyesidir, hard diskdir, maddi donanımdır, üstün(lüğü) görülmez.
- Çoğalıp yayılmıştır.
- Cehennem müstahak olabilir ya da ileri geçebilir.
- Yapabileceklerinin sınırları vardır.
- İnsanlar ve âdem dahi beşer surettedir.
- Peygamberlerin beşere benzerliği insaniyette değil beşeriyettir.
- Yeryüzünde yaşayanlar beşerler olduğu için Peygamberler beşer suretli gelmişlerdir, yeryüzünde yaşayanlar melekler olsaydı Peygamberler melek olarak gelirdi.
- İblis Âdem'in sadece beşeriyetini/suretini/cismini görmüştür; Allah'ın aktardığı ruhu görememiştir.
- Allah beşerden dilediğini nimetlendiriyor.

İnsanın Özellikleri

- Maddi yaratılış itibarıyla beşerle aynıdır; Sureten beşerdir.
- Söylendiğinde Beşeri de Âdemi de kapsar.
- Allah'ın ve Peygamberin hitabı tüm insanlığıdır.
- Beşerin standart sapması düşüktür (hayvanların ki gibi), insanın ki yüksektir.
- Mücahitler de müşrikler de insandır.
- Cin; beşer ve âdem ile değil de hep insanla anılmıştır.
- İnsan ve Cin'in kapasitesi vardır, kullanmazlarsa hayvanlar gibi hasta daha aşağıdadır.
- İnsan Allah'ı bırakıp ona ortak koşabiliyor ama müminin Allah'ı sevmesi daha fazla.
- Allah şeytana uyanlardan dilediklerini affedecek diğerleri ebedi ateşte kalacaktır.
- Apaçık düşmanı olan şeytanın izinden yürümemeli, helal ve temiz olanlardan yemeli

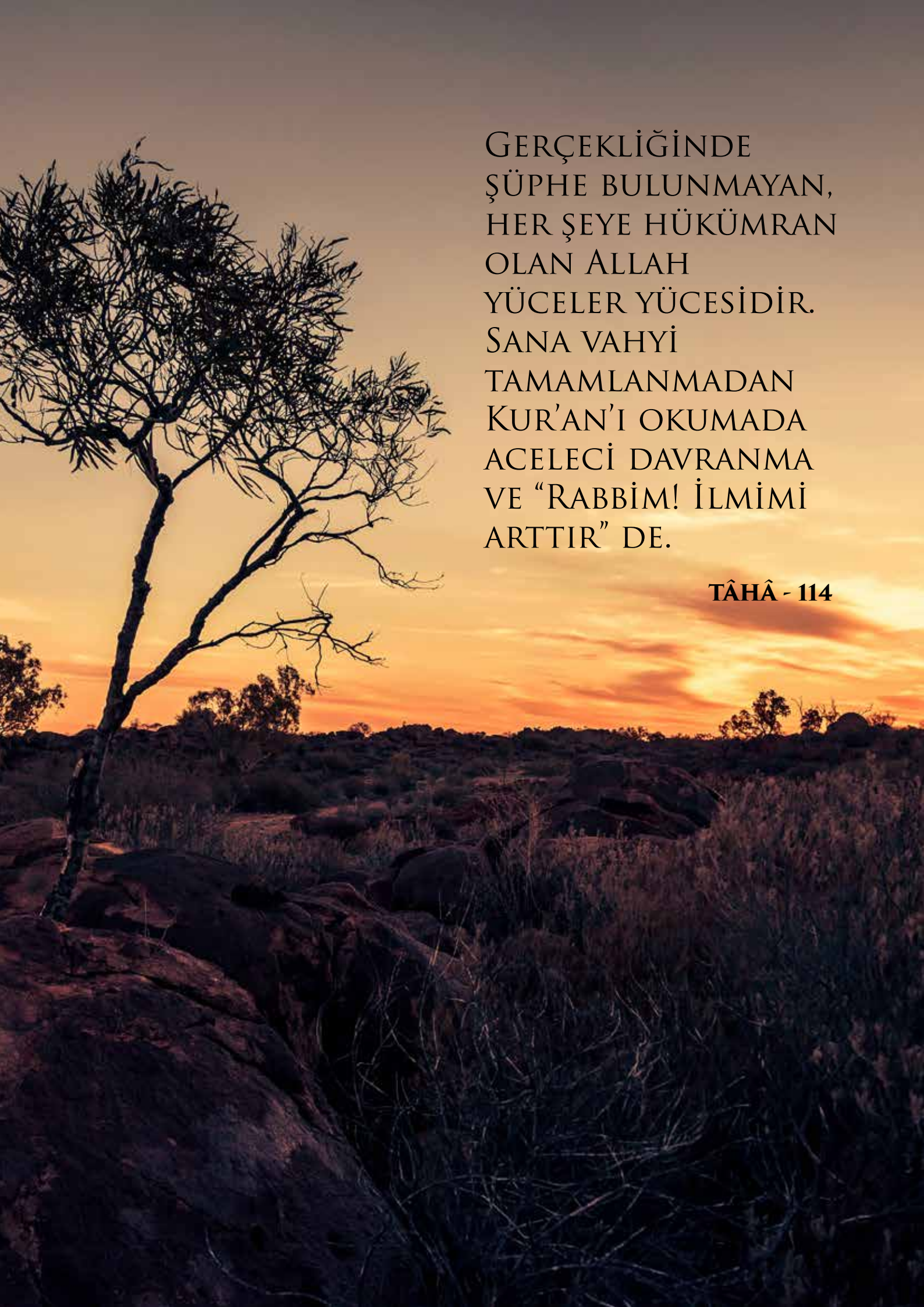
- Kuran insanlar için bir hidayet rehberidir.
- Allah ayetlerini insanlar takva sahibi olsunlar, korunabilsinler diye açıklar.
- İnsanlara yarar sağlayacak şeylerde düşünen topluluklar için deliller vardır.
- Örtünme Âdemoğullarınadır, öğüt alsın diye insanlığa nasihattir.
- İlk ibadet evi -Kâbe- insanlar içindir.
- Hac Allah'ın insanlar üzerindeki hakkıdır.
- "Yüzünüzü Mescidi Haram'a çevirin ki insanların elinde size karşı bir koz olmasın."
- Kâbe insanların toplandığı ve güvenli bir yerdir.
- Akli vardır. (şuur sahibidir, idraklidir)
- İnanabilir ya da inanmayabilir; inanmadığı halde inandım diyebilir.
- İman ve hidayet Allah'ın lütfudur, insanlar zorlanmamalıdır.
- Allah insanlara şefkatli ve merhametlidir.
- İnsanların içlerinden Allah'ın ayetlerini anlatan Peygamberler geldi.
- "Resul size şahitlik siz de insanlara şahitlik yapasınız diye Biz sizi vasat ümmet kıldık."
- Peygamberler insanlar üzerine seçilmişlerdir. / Âdemdirler
- Rab Âdemi insanlara önder eyliyor, Peygamberler Âdem ve İbrahim'in soyundan geliyor ama Âdemin soyundan gelen her beşer/insan âdem olmuyor, zalim olanı da var.
- Rab insanlara hitap ederken "sizi ve sizden öncekileri yaratan" ibaresini kullanmaktadır.
- Putlara tapan insanlardır, beşer ve âdem zikredilmiyor.
- Ahiret yurdu (cennet) insanlar içindir.
- Kâfirler için hazırlanan ateşin taşlarla beraber yakıtıdır.
- Şirk koşanlardan bile daha fazla dünyaya düşkün olanları vardır.
- Allah insanlara zulmetmez ama insanlar kendilerine zulmeder.
- Her insan zulmediyor, Allah hemen cezalandırırsa yeryüzünde canlı kalmazdı; canlıların hayatlarını devam ettirishi merhamet ve af iledir.
- Acelecidir, hayır zannederek şerri ister.
- İnsanlar sihri şeytandan öğreniyor.
- Allah'ın, meleklerin ve insanların hepsinin laneti (keferu - كَفَرُوا) inkar etmiş, küfre batmış, hakikati vekendilerindeki (ruhu) örtmüş olanların üstünedir.

Ademin Özellikleri

- Toprakтан yaratılmıştır "Ol" emriyle olmuştur.
- Allah katında durumu Hz. İsa gibidir.
- Değil beşer, meleklerin dahi bilmediği bütün varlıkların isimlerini bilir. (Allah öğretmiştir.)
- Allah kendisi dışında sadece Âdeme secde edilmesini emretmiştir, Âdeme secde etmeyen iblise uyar.
- İblisin Âdeme secde etmemesinin sebebi dış görünüşe aldanması ve kendini üstün görmesidir. (beni ateşten yarattın. Onu ise çamurdan yarattın.)
- Âdem ve diğer peygamberler aynı nesilden gelmiş olup âlemlere üstün kılınmışlardır.
- Rabden aldığı kelimeler ile tövbe etmiş ve tövbesi kabul edilmiştir.
- "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" ve "Evet, şahit olduk (ki Rabbimizsin)" konuşması Allah ile Âdemoğullarının soyundan gelenler arasında geçmiştir. Âdem için fiziki örtü ve takva örtüsü vardır ve hayırlıdır; aksi şeytana uymak olur.
- İblis Âdem ve eşi için düşmandır.
- Eşiyle birlikte Cennette yaşamıştır. Cennete dilediğini yiyebilen ancak emre uymadığında zalim olabilmektedir.
- Âdem yemeli-içmeli ama israf etmemelidir. Çünkü Allah israf edenleri sevmez.

Kaynakça:

Ahmet Turgut'un İnsan ile Beşer farkı hakkındaki kitapları Risale Haber Kuran-ı Kerim Meali

A silhouette of a tree with many thin branches, growing on a rocky outcrop. The background is a sunset sky with warm orange and yellow tones. The ground is covered with dry grass and rocks.

GERÇEKLIĞİNDE
ŞÜPHE BULUNMAYAN,
HER ŞEYE HÜKÜMRAN
OLAN ALLAH
YÜCELER YÜCESİDİR.
SANA VAHYİ
TAMAMLANMADAN
KUR'AN'I OKUMADA
ACELECİ DAVRANMA
VE "RABBİM! İLMİMİ
ARTTIR" DE.

TÂHÂ - 114

KENDİNİ BULMA YOLCULUĞUNUN PSİKOLOJİK BOYUTU

Hazreti Süleyman'ın çok değer verdiği bir kuş olan Hüt Hüt'ün aklını bir soru kurcalamaktadır. İnsanların bir kralı varsa, kuşların da bir kralı olmalıdır. Bu kimdir, nerededir?

Araştırmalarının sonunda Kuşların kralının Simurg olduğunu ve Kaf dağının ardında yaşadığını öğrenir. Hüt Hüt bine yakın kuşu rahat yaşamlarını bırakarak kuşların kralını bulmak üzere ikna eder ve birlikte Simurg'a ulaşmak üzere yola çıkarlar. Ancak yol uzun ve engellerle doludur. Fırtınalar, soğuk, rüzgarlar ve aşılması zor dağlar, engin denizleri geçmek kolay değildir. Bu zorlu yolculuğu ancak otuz kuş tamamlar. Saraya vardıklarında karşılayanlar onlara niçin geldiklerini sorarlar. Hüt Hüt de onlara Simurg'u görmeki için çetin yolculukta ölümü göze alan arkadaşlarını anlatır ve gelen otuz kuşun Simurg'u mutlaka görmek istediklerini belirtir. Kuşları büyük bir salona alırlar ve orada bulunan otuz tahta oturturlar. "Simurg geliyor", "Simurg geliyor" sözleri hepsini heyecanlandırır, kalpleri hızla çarpmaya başlar ve oturdukları tahta mihlanırlar. Yoğun ses ve kanat rüzgârı estiğinde her birinin karşısında bir adet olmak üzere otuz ayna gelir. Ve kuşlar aynada kendilerini görürler. Aslında Farsçada "simurg", "otuz kuş" demektir.

Kendimizin kralını bulmak üzere bu çetin yolculuğa çıkılıyorsa ortada bir ülkü var demektir. Bu zorlu yolculuk sonunda baştaki sorunun yanıtının kendimizde olduğunu anlamak yeter mi?

Ya da daha provokatif bir soruya ne dersiniz? İyi de ne var bende? Kendimde olan nedir?

Daha basitleştirecek olursak soruyu "Kendini tanımak mümkün müdür?" Yoksa kolay mıdır desek?

Analitik olarak bakarsak mümkün olabileceğini düşünüp eyleme geçmek gerekir. Yani verileri toplamak ve değerlendirmek. Sonunda bir muhakeme yapmak. Gördüğünüz gibi çözüm istikameti belli ama yol Kaf dağlarına gitmek kadar olmasa da zor.

Başlangıçta hedefi doğru belirlemezsek vardığımızda aldığımız yanıt da bizi tatmin etmez. Yani hedef kendini tanıma olmamalı. Peki ne olmalı?

Dört aşama var:

1. Kendini Tanıma
2. Kendini Bilme
3. Kendini Kabul Etme
4. Kendini Bulma

Bu aşamalar birbiri üzerine inşa edilmiştir yani bir alttaki olmadan üstteki olmaz. Nihai hedef son aşamayı yaşamaktır.

Kendini Tanımak ne demektir? Davranış bilimlerinde ve duygusal zekâ yetkinliklerinde kendini tanımanın tanımı şöyle yapılır: Kendi güçlü ve zayıf yönlerini tanıma. Nedir güçlü yanlar? Bunları bir alışkanlık ve davranış biçimi olarak ifade

etmek gerekir, yani tanımda bir fiil kullanılmalıdır.

Örnek: "Ben okurken dikkatli okurum." veya "Ben hızlı ve dikkatsiz okurum."

Bunun sonucu nedir, nasıl ölçülecektir? Okuduğumuz anlayıp anlamadığımız veya detayları kaçırap kaçırmadığımız bunun göstergesidir.

Bunun gibi onlarca fiil düşünüp kendinizi denetleyebilirsiniz. İş hayatında çalışanların işlerini kolaylaştıracak başka bir kavram var. Becerileri bilgiyle harmanlayıp iş sonuçları üretmek için "yetkinliklere" ihtiyacımız var.

**İlim ilim bilmektir,
İlim kendin bilmektir,
Sen kendini bilmezsin,
Ya nice okumaktır?**

Amacımız bu yetkinlere girmek değil. Esas soru insanlar kendilerini nasıl değerlendiriyorlar? İnsanlar kendilerini doğru değerlendirebilirler mi? kendini doğru değerlendirmek kolay değil.

İnsanlar zannettiklerinin aksine, kendilerini tanımıyorlar, ya da kendilerini doğru değerlendiremiyorlar.

Peki bu en zor aşamayı geçmek için ne yapılabilir?

İnsanın kendi hakkında düşünmesi tavsiye edilir en başta. Bu adım kolay değildir. Tefekküre dalsanız bile buradan somut bir çıktı elde etmek zordur. İnsan kendi içinde diyalektik bir

yaklaşımla her bulduğunun aksini söyleyebilir ve kendini ikna edebilir. Yine de en güvenilir kaynak kendimiziz. Bunu yapılandırılmış bir şekilde yapmazsak hayale dalar, kendi içimizde kaybolur ve belki de düşünürken uyur kalırız. Yapılandırılmış yöntem birkaç soru eşliğinde kendiniz hakkında düşünmeniz, bu düşünceleri ve duygularınızı dile getirmeniz hatta yazmanızdır. Bundan sonra yapacağınız tefekkür belki biraz daha yararlı olabilir. İkinci bir kaynak da güvenilir ve bizimle bir çıkar ilişkisi olmayan kişilerden geri bildirim istemektir. Bunun da yapılandırılmış bir şekilde olması toplanan verilerin niteliğini artıracaktır.

Peki Kendini Bilmek ne demektir. Kendini bilmek tanımının bir üst aşamasıdır. Kendini tanımada yalnız bir yargı veya değerlendirme varken kendini bilmekte bu durumun algılandığını, görüldüğünü ifade etmek de vardır. Birincisi yalnız durum tespiti veya açıklama iken ikincisi dile getirmektir. Yani biri size "sen dikkatsiz okuyorsun bak hızlısın ama dikkatsizsin, sözleşme maddelerini atlamışsın "dediğinde (buna geri bildirim deniyor) bunu görmek ve uygun görmek kendini bilmektir. Burada "ama küçük yazılmış", "fakat vakit dardı" demeye başlıyorsanız "kendini bilmek" adından geçememişsiniz demektir. Benzer şekilde kendinden kaynaklanan hataları kabul etmek de Kendini Bilmek aşamasının bir eylemidir.

Bir sonraki aşama Kendini Kabul Etmektir. Aşamalar arttıkça siz de merdivende bir üst basmağa çıkıyorsunuz. Bir önceki aşamada bir yetkinliğiniz veya alışkanlığınızın zayıflığını veya kendinizden kaynaklanan bir hatayı kabul etmenizden söz edilmişti. Buradaki kabul etmek ise bir bütün olarak kendinizin tam ve nasılsanız öyle olduğunuzu isteyerek onaylamanızdır. Yani tek bir yetkinlik değil tüm güçlü ve gelişime açık yetkinliklerinizle "siz sizsiniz". Ve öyle olduğunuzu kabul ve ikrar ediyorsunuz, yani saklamıyor, doğruluyor ve söylüyorsunuz. Bu aynı zamanda kendinize duyduğunuz saygıyı ifade eder. İnsanın özdeğeri de bu kabulde güçlenir. Özgüvenimiz çeşitli durumlarda olumsuz etkilenebilir ve değişkenlik arz edebilir. Özdeğerimiz sağlamsa biz özgüvenimizin yüksek olmadığı durumlarda bile ayakta dururuz.

Son aşama ise Kendini Bulmaktır. Son aşamada kendimiz olarak harekete geçmek ve her ne iş yapıyorsak onu kendi sınırlarımızı bilerek ve haz duyarak, sonuç elde etmek üzere uygulamaktır. Bunu yapan kişilere ne mutlu. İşte bunun göstergesi

mutlu olarak çalışmaktır. Akış haline sık sık girmek ve zamanın nasıl geçtiğini anlamadan çalışmaktır. İşine seve seve gitmektir. Kendinizi bulmadığınız zaman ayaklarınız ters ters gider. Bir an önce akşam olsa da gitsek dersiniz. Pazartesilerden nefret edersiniz. Bahane olarak da az para aldığınızdan veya amirinizin hiç takdir etmediğinden söz edersiniz. Kendini bulan kişileri gözlerindeki sevecenlikten dışarıya yansıttıkları olumlu tutumdan ve darboğaz anlarında çözüm aramalarından anlarsınız.

İnsanı ancak kendisi tamamlar
İçinde başka dışında başkasın
Eksiğin fazlana elbet bulaşacak
Öbürü sığacak bunun derisine
Yoksa sabaha çıkamazsın

Atilla İlhan

Yıllarca aradım kendi kendimi
Hiçbir türlü bulamadım ben beni
Hayal mıyım ürüya mı bilinmez
Hiçbir türlü bulamadım ben beni

İnsan mıyım mahluk muyum ot muyum
Ekilir biçilir bir nebat mıyım
Yoksa görünüşte bir sıfat mıyım
Hiçbir türlü bulamadım ben beni

Leyla mıyım Mecnun muyum çöl müyüm
Arı mıyım çiçek miyim bal mıyım
Köle miyim bir güzele kul muyum
Hiçbir türlü bulamadım ben beni

Varlığım yokluğum bir Veysel adım
Gök kubbede kalacaktır ses kadim
Elli üç yıl kendi kendim aradım
Hiçbir türlü bulamadım ben beni

Aşık Veysel

KENDİNİ BULMA YOLCULUĞUNUN MANEVİ BOYUTU

Varlık düzeylerini incelediğinde, dört varlık düzeyinin edilgenlikten etkinliğe doğru bir hareket halinde olduğu görülebilir. “En aşağı düzeyde “madenler” veya cansız madde düzeyinde salt edilgenlik vardır. Bir taş tamamen edilgendir, hiçbir şey yapamaz, hiçbir şey düzenleyemez ve hiçbir şey kullanamaz. Bir bitki bütünüyle olmasa da esas olarak edilgendir, sınırlı bir uyarılma yeteneği vardır; ışığa doğru bütün ve köklerini topraktaki nem ve gıdalara doğru uzatır. Hayvan düzeyinde şuurun görünmesiyle beraber, edilgenlikten etkenliğe doğru bir kayma olur. Sadece ışığa doğru tedrici bir dönüş değil, gıda temin etmek veya tehlikeden sakınmak için süratli hareket söz konusudur. İnsan düzeyinde ise “Ben” diyebilen bir kişi kendi çevresi ve dolayısıyla hayatı üzerinde denetim kurarak, eşyayı kendi amaçları için kullanabilir. Kendinin farkında olma gücü onu, irade, yani ortada hiçbir fiziki zorlama, hiçbir fiziki dürtü ve hiçbir güdüleyici güç bulunmadan hareket edebilme kuvveti verir.” Her ne kadar bilinmezlerle dolu olsa da, “İnsan” adını alan canlının ayırıcı en temel özelliklerinden biri onun kendi varlığının farkında olması, bir başka deyişle ben bilincine sahip olmasıdır. Bu sayede o, bir ben-ben olmayan ayrımına varır, ben olmayana, yani çevresine nesne olarak bakar, onu anlamlandırır

ve bilir. Ben olmayanın bu bilgisi, ben bilincine sahip olan varlığın bu kez kendisine bakmasına, kendisini anlamlandırması ve bilmesi katılır. Böylece insan, dünyadaki yerini belirleyebilir. Çevresini değiştirebilen, dünya ve evrene açılan, konuşan ve yaratıcı düşünme yeteneği olan, deney dünyasını aşabilen, kendisinin ve evrenin bilincine varmış, eylemlerinden sorumlu olan insanın hayatı, gayesi ile belirlenmiştir. İnsanın bütün etkinlikleri her zaman için var olan belli bir gayeye doğru yönelmedikçe, etkinliklerini belirleyen, değiştiren ve sürekliliğini sağlayan bir gaye bulunmadıkça, bir insanın düşünmesi, istemesi ve hayal kurması çoğu zaman mümkün değildir. İnsan hayatının bedensel ve ruhsal etkinliklerinin temeli işte budur. Bir ruhsal gelişme, ancak var olan bir gayeyle daha iyi anlaşılabilir. Zira bireyi geleceğe, dolayısıyla hayata, amaçladığı hedefler bağlar.

Dinler, hayata anlam katan sistemlerin başında gelir. Her dinin en temel amacı, insanları kurtuluşa ulaştırmaktır. Dinler, henüz ulaşılmamış, ancak ulaşılmak istenen en yüce amaçlara işaret ederek bireyi bu amaçlar üzerinde düşünmeye ve onları gerçekleştirme yolunda aktif olmaya yönlendirir. Amacı olmayan salt duygusal içeriğe sahip hiçbir din insanlık tarihinde var olmamıştır.

Bütün dinler, insanları huzura ulaştırmaya yönelik mesajlarını amaç ve hedeflere yüklemişlerdir. İlahi dinlerin her biri aşkın varlığı, yani Tanrı'yı nihai amaç olarak takdim eder. Dini hayatın temeli, Tanrı'nın emirlerini amaç olarak algılamaktır. Bu noktada dindarın en büyük hedefi yaratıcısının tüm mesajlarını yerine getirmek ve dinin "iyi insan-iyi kul" kavramları ile tanımladığı değerli bir kişiliğe sahip olmaktır. Dinleri insanın isteklerinin, yani olmak istediklerinin bir dışavurumu olarak gören Maslow, yaşayan dinlerin varlığının da insanın kendini gerçekleştirme eğiliminin bir göstergesi olarak değerlendirir. Ona göre kendini gerçekleştiren insanların özellikleri ile dinlerin ortaya koyduğu idealler aynı doğrultudadır. Benliğin aşkınlığı, gerçek, iyi ve güzelin bir potada eritilmesi, diğer insanlara katkı, bilgelik, dürüstlük ve doğallık, bencil ve kişisel güdöleri aşma, daha alt düzeydeki tutkuların daha yüce olan için terk edilmesi, düşmanlık ve acımasızlık duygularının bırakılması gibi özellikler hem kendini gerçekleştiren insanın özellikleri, hem de

dinlerin ideal hedefleri arasında yer alır.

Kendi gerçekleştirme kavramını kapsamlı bir şekilde inceleyen Maslow, insanın insanlığını tam olarak gerçekleştirmesi noktasında metafizik boyutun değerine dikkat çekmiştir. Buna göre, insandaki manevi ihtiyacın tatmini olmaksızın insanın tam anlamıyla kendini gerçekleştirmesi mümkün değildir. Konuya İslam geleneği açısından bakıldığında, "kendilik" tecrübesi, ilahi hakikati bilmenin vasıtası olarak yorumlanmış ve insanın kendini bilmesine ve gerçekleştirmesine büyük önem verilmiştir. İslam, insanı fıtratını tanımaya, ona yaklaşmaya ve onun tüm imkânlarını geliştirmeye davet etmekte, insanı kendini gerçekleştirme ve olgunlaştırma yoluna çağırmaktadır. Sonuç olarak denilebilir ki, kendini gerçekleştirme beraberinde sağlıklı ve mutlu bir kişilik yapısını getirmektedir.

Kaynakça:

1-<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/31186>

2-<http://www.offcourse.com.tr/tr/blog/kendini-tanimak-mumkun-mudur>

3-<https://docplayer.biz.tr/9381102-Din-psikolojisi-acisindan-insan-olma-surecinde-kendini-gerceklestirme-ve-din.html>

MEDENİYET ADABI

Halk arasındaki ilişkilerin ne kadar edepli olduğu bir medeniyetin aslında ne kadar medeni olduğunu gösteren önemli özelliklerden biridir. Bunun sebebi ise kişiler arasındaki ilişkinin halkın eğitim düzeyini yansıtmadır ve ne kadar çalışılırsa çalışılsın halktan iki kişi arasındaki konuşma eğitim seviyesini açığa çıkaracaktır. Bu yüzden eğer bir medeniyetin ne kadar gelişmiş olduğuna bakmak istiyorsak bakmamız gereken belki de en önemli yer o medeniyeti halkının birbirleriyle nasıl geçindiğidir. Ahlak kuralları nelerdir, bunlara ne kadar uyulur, ırkçılık yapılır mı, farklı dini ve etnik kökenlerdeki insanlara nasıl davranılır gibi sorular bir medeniyetin aslında ne kadar medeni olduğunu anlatır. Belki de bir çok insanın böyle sorular sormamasının nedeni aslında ne kadar medeni olduğumuzu bilmeleridir.

Bundan hareketle kendini medeni olarak göstermeye çalışan pek çok Avrupa devletinin aslında o kadar medeni olmadığı görülecektir. Çoğu Avrupa ailesinde çocuklar ve ebeveynler arasındaki iletişim çok zayıftır. Daha küçükken okuldan eve gelen çocuklar anne babaları ile merhaba James merhaba Martha diye selamlaşırlar ve herkes kendi odasına çekilip işine bakar. Dikkat ederseniz çocuk ve ebeveyni birbirlerine isimleriyle hitap ettiler bu da ilişkilerindeki pek çok sorunu açıklamaya yetebilecek düzeyde küçük ama ağır bir detaydır. Çocuklar belli bir yaşı geçtikten sonra ailelerinden ayrılırlar ve işleri düşmedikçe ailelerine pek uğramazlar hatta bazı durumlarda ailenin çocuğa artık evden ayrılması gerektiği konusunda baskı yapıldığı da olmuştur.

Aile ilişkilerinin nasıl olduğundan bahsettik şimdi komşuluk ve misafir ağırlamadan biraz bahsedelim. Medeniyet timsali Batılılarımız (!) misafirini karşıladıktan sonra mutfağa gidiyor kendi kupasına kahve dolduruyor geri dönüyor ve misafirine diyor ki " Sana da kahve doldururdum ama evimde tek bir kupa var!". Bunun iki türlü açıklaması olabilir ama hangisinin daha vahim olduğuna karar veremediğim için ikisini de sizin görüşünüze tâbî tutacağım. Birinci seçenek medeniyet timsali Batılılarımızın (!) yalan söylediğidir ve misafirine kahve vermek istemediği için böyle gülünç bir bahane uydurmasına sebep olmuştur ama bunun inanılabilir bir bahane olması için sadece tek bir kupa olması ve evde başka bir bardak bulunmamasının normal bir durum olması gerekmektedir. Eğer böyle bir durumun normal olarak algılanabilecek kadar yaygın olması bir hakikat ise bu insanları misafir ağırlamakla hiçbir ilgileri olmadığı ve hayatlarını tek bir kupa kullanarak idame ettirdiklerine delalet eder ki bu da ilginç olsa da Batılıların hayat tarzını yansıttığı için çok da tuhaf değildir. Bu seçeneğin sakat bir yönü daha vardır o da misafirimizin yüzüne baka baka hiç utanıp sıkılmadan mutfağa kadar gidilip ortaya çıkarılabilecek olan bir yalanı pat diye söylendiği gerçeğidir. Eğer yalanı ortaya çıkarsa medeniyet timsali Batılılarımız (!) muhtemelen şu tarz bir şey söyleyecektir "Aaa! Bu bardağın burada olduğunu tamamen unutmuşum kaybolduğunu zannediyordum şanslısın artık sende kahve içebilirsin." ve durumu kurtardığını düşünerek gülümser bir yüzle misafirine kahvesini dolduracaktır. İkinci seçeneğimiz ise medeniyet timsali Batılılarımızın (!) gerçekten de başka bir bardağının olmadığıdır ki bu da az önce belirttiğimiz gibi çok tuhaf olmasa da medeniyet timsali Batılılarımızın (!) hayatını tek bir bardakla idame ettirdiğini ve misafiri olabileceğini ya hiç düşünmediğini veya misafirini umursayacak kadar bile misafirine önem vermediğini göstermektedir. Buda Batı medeniyetinin (!) insanları arasındaki ilişkilerin ne kadar kötü bir derecede olduğunu gösterme konusunda yine önemli bir örnektir.

Neresinden tutarsanız elinizde kalacak bu durumu geçip diğer örneğimize (!) yönelelim. İkinci örneğimiz biraz açıklama gerektiriyor. Bu örneğimizde bir Türk, Amerikalı bir kadınla evleniyor ve ailesini eşiyle tanıştırmak için eve getiriyor ama gelinimiz artık ailesi öğretmediğinden midir yoksa başka bir sebepten midir bilinmez biraz değişik davranıyor ve üstüne başka olaylar da eklenince de evliliğinin sonlanmasına sebep oluyor. Biz de şimdi bu olayların birinden bahsedeceğiz. Misafirlerini karşılayan gelinimiz misafirleri oturma odasına yerleşince mutfaka gidiyor ve kendine dikkatinizi çekerim yalnızca kendine bir tabak hazırlıyor geliyor ve kocasına ve yaşlı kayınvalide ve kayınbabasına "İsterseniz gidip kendinize bir tabak koyabilirsiniz tabaklar orta dolapta çatallar da üst çekmede." Diyor ve yaptığının son derece normal olduğuna yürekten inanmış bir şekilde koltuğuna oturur ve bacak bacak üstüne atarak misafirlerini ağırlamaya (!) devam eder. Örnekte de gördüğümüz gibi medeniyet timsali Batılılarımızın (!) misafir ağırlama hakkında pek bir şey öğrenmedikleri ve görgüsüz oldukları bir gerçektir ancak bunun sebebi umursamadıklarından mıdır yoksa ana babalarından görmediklerinden midir eğer görmediklerinden ise neden bunu sorun edip bir düşünmemişler gibi sorular zannedersem bizi aşan sorulardır.

Misafir ağırlamaktan da bahsettiğimize göre şimdi de tanımadıkları bir insana nasıl davrandıklarından bahsedelim sonuçta belki yukarıdaki insanların hapsinin arasında pek muhtemel olmasa da bir husumet bir zıtlık olabilir. Medeniyet timsali Batılılarımız (!) sokakta bir fakir gördüklerinde ona bir hayvan gibi davranırlar diyeceğim ama diyemiyorum çünkü Batılılar hayvanlara çok iyi davranırlar. Bunun sebebi ise onlar insanlarla yaşamaya tenezzül etmedikleri kibarlıklarını ve insanlara yöneltmedikleri sevgilerini hayvanlara yöneltip onlardan geri dönüş olarak aldıkları sevgi ve sadakat ile kendi kalplerinde bulunan boşluğu sahte bir tatmin duygusuyla dolduruyorlar. Bunu kanıtlamakta çok zor değildir. İngiliz kraliçesi veya pek çok ünlü Hollywood aktörünü düşünebiliriz. Bu insanların çoğunda bir köpek, kedi veya başka bir ev hayvanı bulunur. Bu tek başına kötü bir şey değildir ama bu hayvanlara harcanan masrafların haddi hesabı bulunmamaktadır. Eğer bu kadar parayı hayvanlara harcayabiliyorlarsa ihtiyaç sahibi insanlara da verecek paraları olmalıdır ama izlediğim bir sunumda bunun öyle olmadığını düşündürecek bazı sözler işittim. Bu sunumda sunucumuz pek çok şey diyor ama bizi ilgilendiren kısmı aşağı yukarı şöyle "...Onlar sokaktan geçerken açlıktan ölmek üzere birini görseler dönüp bir daha bakmazlar ama onlara bir iyilik yaptığınızda bunu asla unutamazlar...". Burada da gördüğümüz gibi başka insanlara hayvanlarına verdikleri kadar değer vermiyorlar.

Konuşmacımızın söylediklerinin ikinci kısmı ise onlara yapılan bir iyiliği asla unutmayacakları.

Bunun açıklaması ise muhtemelen onlara sebepsiz ve çıkar gözetmeden iyilik yapılmasının onlara oldukça tuhaf gelmesi ve bunun kalplerinde onlara tuhaf gelen normal insan ilişkisini andırması olduğunu söylemek pek tuhaf olmayacaktır. Daha önce de dediğimiz gibi Batılıların arasındaki ilişkilerin epey sakat olması bu durumun başlıca sebeplerinden biridir. Çünkü medeniyet timsalimizin (!) mantığında birine yardım etmek veya iyi davranmak zahmetli bir iştir ve bunu bir çıkar için yapmak gerekir eğer bir karşılık için yapılmıyorsa niye zahmet edip iyi davranırsın, ama siz adamın hayatını üzerine kurduğu anlayışı fütursuzca yıkıp geçtiniz. Bu da karşı tarafı bir şaşkınlık hali içinde bıraktı hayatında hiç hakiki bir iyilik görmemiş birinin böyle bir anda nasıl hissedeceğini anlamak hisseden kişi için bile zor bir şeydir. Çünkü bu kişi hayatında adam gibi bir iyilik görmediği için kimseye doru dürüst bir minnettarlık duymamıştır üstüne üstlük bu kişinin hayatında daha önce hiç görmediği bir yabancı olması onu oldukça aşırtacaktır. İşte Osmanlı'dan bize kalan medeniyetin kırıntıları o kırıntıyı hiç düşünmemiş bir insan için bu kadar şok edici olabilmektedir.

Osmanlı Devletinde ki zarafet apayrı bir seviyedeydi. Misafir geldiğinde aç mısın yemek koyayım mı, gibi sorular sorulmazdı. Misafire bir tepside bir bardak su ve bir bardak kahve getirirlerdi. Eğer misafir suyu içerse misafir aç demektir ve hemen bir sofraya hazırlanılır misafirin karnı doyurulur sonra kahve faslına geçilirdi. Yok, misafir kahve içerse hemen yemiş ve meyveler getirilir, misafire ikram edilirdi. Bunun üzerine biraz düşünmek lazım. Bizdeki Türk kahvesi ile su vermemiz aslında buradan gelmektedir yoksa amaç kahveden sonra su imek değildir. Bir medeniyette düşünün misafire aç mısın diye sormak kabalık olarak görülüyor. Misafirin ben açım demesi dolaylı olarak da olsa bunun bana yemek getirin olarak anlaşılabilmesinden doğabilecek utancı misafirin yaşamaması için düşünülecek oldukça zarif bir yöntem. Misafirleri ağırlamak için kullanılan başka bir adet ise misafirlerin ayakkabılarını kapıdan tarafa döndürmektir. Bu âdetin sebebi misafir kapıdan çıktığında evden tarafa dönük duracağı için misafirin yüzünü bir daha görmeye sebep olacaktır. Yani misafirin yüzünü görmeye doymadıklarını ve yeniden gelmelerini istediklerini belirtmek için kullanılan zarif bir yöntem.

Osmanlı da çiçeklerin bile özel anlamları vardı eğer bir evin penceresinde sarı bir çiçek mevcutsa mahalleli ve yoldan geçenler çok ses etmezlerdi. Çünkü sarı çiçek bu evde hasta birisi var demektir. Eğer bir evin penceresinde kırmızı bir çiçek varsa bu evde evlilik yaşında bir kız var, sokaktan geçenler konuşmanıza dikkat edin ölçüsüz laflar kullanarak hanımefendiyi mahcup etmeyin demektir. İşte Osmanlıdaki zarafetin ve medeniyetin başka bir örneği burada görülebilmektedir.

Bir başka önek ise Osmanlı'daki kapı tokmaklarındaki incelik. Osmanlı'da kapı tokmaklarında "Ya Fettah" yazardı. Bu Allah (c.c.)'nün Esmâ-ül Hüsna'sından bir isimdir. Bu ismin anlamı ise kullarına rahmet kapılarını açan, her türlü müşküllerini çözüp kolaylaştıran onlara rızık veren demektir. Eve sıkıntılı bir iş gününden sonra gelen ve bu yazıyı okuyan bir insan için gerçekten büyük bir rahatlama olur ve evde daha rahat bir akşam geçirmesine sebep olur. Osmanlı'daki kapı tokmaklarındaki başka bir ayrıntıysa genelde kapılarda biri büyük biri küçük iki tokmak olurdu. Bu simetriyi tutturamadıkları veya yanlış ölçü aldıkları için yapılan bir hata değildi. Bunun sebebi kapıya gelen kişiye uygun muamele yapmaktı. Eğer gelen kişi bir erkekse büyük tokmağı çalardı ve bu sayede evin beyi gelen kişinin bir erkek olduğunu bilirdi ve kapıyı kendisi açardı yok gelen kişi bir hanımefendi ise o da küçük tokmağı çalardı ve ev sahibi de gelen kişinin bir hanımefendi olduğunu anlardı ve ona göre muamele ederdi.

Osmanlı'daki bir başka âdet ise yaşlı kişilere hürmetti. Yaşlı kimselere o kadar hürmet edilirdi ki yaşlı kimse yolda yürürken bir genç onun yanından geçmezdi arkasından gider ve ancak yaşlı kimse sen geç yavrım ben yavaş gidiyorum derse onu geçip

yoluna devam ederdi. Şimdi ki gençlerin yaşlılara karşı muamelelerini düşündükçe insanın içi acıyor artık insanlar yaşlı birine otobüste, minibüste, metroda veya metrobüste yer vermemek için uyuyor numarası yapıyorlar veya yer verdiklerinde kendileriyle guru duyuyorlar. Bir dükkân sahibi parasını veren kişiye istediği şeyi vermekle gurur duyabilir mi, ya da duymalı mıdır? Hayır, o kişi parasını vererek o malzemeyi hak etmiştir ve bir kişiye hak ettiği şeyi vermenin gurur duyulabilecek bir tarafı yoktur, ama şimdilerde halkımız ahlaki açıdan o kadar gerilemiştir ki artık kimse yaşlı insanlara yeterli hürmeti göstermediği için inşalar normal olması gereken bir şeyi yapmaktan dolayı gurur duyuyorlar.

Edep ve ahlak ne Batının devirdiği çamları ne de Osmanlı'nın uyguladığı zarafeti yeteri kadar anlatmak bu kadar kısa bir yazıda mümkündür. Çünkü batı zarafetin farkında bile değilken Osmanlı zarafetin zirvesindeydi ve batı medeniyeti şu anda gücünün zirvelerinde olmasına rağmen hâlâ zarafet ve edepte bir arpa boyu yol alamamışlardır bilakis nerede bir edep, adap kırıntısı görse onu kendine düşman bellemiş ve üzerine bütün gücüyle saldırmıştır.

KUANTUM

“

Şundan eminim ki şu ana kadar kuantum mekaniğini kimse anlayamamıştır.

-Richard Feynman-

”

Kuantum'un kelime kökeni Latince'den gelir, "miktar" anlamındadır. Şu anki kullanımda ise miktar anlamından ziyade "Bir dalga'nın olası değerlerinin alt değer kümelerinden biri" anlamını taşır.

Peki nedir bu kuantum teorisi?

Kimilerine göre hatta büyük fizikçilere göre bile anlaşılabilir bir şeydir.

Kuantum teorisi, bilim ve insanlık tarihinin son yüzyılda üzerine en fazla kafa patlattığı ve birçok tartışmaya sebep olmuş olan teorilerden biridir. Bu teorinin en büyük amacı atomik olaylardaki anlık gerçekleşen şeyleri ve enerjisi açıklamaktır.

Kuantum teorisinin anlaşılabilir istenmesinin sebebi klasik Newton fiziğinin makro ölçeği açıklarken mikro ölçekte hiçbir olayı tam olarak anlaşılabilir hale getirememesidir. Mikro ölçeğe indiginizde her şey farklılaşır. Bir elektron aynı anda 3 yerde bulunabilir. Bir parçacık kalınlığı sonsuza kadar uzanan bir kurşun levhanın içinden hiçbir şeye temas etmeden veya hiç bir elektriksel veya kimyasal olaya yakalanmadan geçebilir. Newton

fiziği evrende var olan her olay veya her şey ölçülebilir derken, kuantum fiziği ise bunun tam zıddını iddia ederek şöyle der:

Bizim var olan bütün kuramlarımız, denklemlerimiz, tahminlerimiz veya işlemlerimiz tamamı istatikseldir. İnsanlar gözlemedikleri olayları birçok defa aynı sonucu vermişler ise bir sonuca bağlamak isterler. Ve istatistiksel olarak bağlarlar da. Ancak kuantum fiziğinde mutlak doğrular yoktur ve olamaz da. Makro ölçekte yaptığınız gibi bir şeyleri gözlemleyip onlara uygun formüller de oluşturamazsınız çünkü her şey her an değişir.

Bizim var olduğunu sandığımız olaylar gördüklerimizi istatistiksel seviyede küçülmemiz ile mantıklı hale gelir. İstatistik için ise gözlem gerekir hadi mikro seviyede gözlem yapmayı deneyelim o zaman. Elimizde birkaç foton ve bir hidrojen elementi var. Elementi görmek için ona doğru bir foton fırlatalım. Her şey güzel değil mi şu ana kadar ancak asıl olay şimdi başlıyor. Fotonumuz elektrona çarptı (şanssız çarpmayabilirdi de) ve geri sektiren foton size ulaştı ancak elektron an önceki yerinde değil.

Neden mi? Çünkü elektrona foton çarptığında fotonunuz onu itti ve yeri değişti. Ne kadar ilginç değil mi? Bu size bir şey hatırlatmış olmalı çünkü bunun gibi bir olay ile her gece karşılaşabilirsiniz. Gökyüzüne bakın bir çok yıldız var değil mi her ne kadar çok azını görüyor olsak bile onları yanlış yerde görüyoruz aslında onlar gördüğümüz yerde değiller. Onların ışığı bize ulaşana kadar binlerce hatta milyarlarca yıl bile geçebiliyor.

Bu bizim güneşimiz için bile geçerli ışığının bize ulaşması 8 dakika alıyor yani bir bakıma güneş bile aynı yerde değil. İşte kuantum dünyasında olaylar her zaman böyle hiçbir zaman gözlem yapamayacağınız için istatistik uygulayamazsınız.

Şöyle bir karmaşıklık daha var sonuçta karmaşıklıklar dünyasındayız makro ölçekte bir futbol topunu direğe atarsanız çarpacaktır. Ancak mikro ölçekte bunu denemeye kalkarsanız hüsrana uğrayabilirsiniz çünkü gönderdiğiniz futbol topu direğe çarpmadan aynı anda sağdan ve soldan geçip gidebilir.

Hatta direğe çarpmadan önce bir anda ortadan kaybolup evrenin bambaşka bir biçimde başka bir yerde ortaya çıkabilir. Hiç siz bakmazken arkanızdaki şeylerin ortadan kaybolup siz bakınca ortaya çıktığını düşündünüz mü? Düşünmediyseniz bu iyi deli değilsiniz ancak deliler veli olabilir. Siz bakmazken arkanızdaki elektronlar evrenin bambaşka yerlerinde gezintiye çıkmış olabilir.

Peki bu kuantum etkisi ne zaman ortadan kalıyor?

Eğer atomları birbirine bağlarsanız bu etkinin ortadan kalktığını fark edeceksiniz bunun sebebi kütleli artan bileşiğin kuantum etkisine baskın gelmesi olabilir. Bu tip güç dengesi değişimleri Newton fiziğinde de karşımıza çıkabiliyor.

Normal şartlar altında adezyon kuvveti yerçekiminden kuvvetli değildir ancak eğer sıvıyı mikrotübüllere geçirirseniz adezyon kuvvetinin yerçekimine baskın geldiğini ve sıvının kendi kendine yükseldiğini göreceksiniz. Newton fiziği de bu tip belirsizliklere sebep olsa da kuantum belirsizlikler yanında bu denizde damla olarak kalıyor.

Gerçek hayattan birkaç örnek daha verelim isterseniz. Fizik terimleri ile konuşmamız gerekirse mutfağınız "kuantize" olmuş denebilir. Çünkü mutfağınızda bütün malzemeleriniz raflara belli bir sıra ve düzen içinde dizilmiştir. Kuantum dünyasında da durum böyledir. Her şey seviyelere ayrılmıştır. Örneğin bir atomdaki enerji miktarı tıpkı mutfaktaki malzemeleriniz gibi orbitallere sıralanmıştır.

Fakat kuantum dünyasındaki değişimler anlıktır ve hata kabul etmez. Siz araba sürerken hızınız bir anda 5'den 30'a çıkamaz ancak kuantum dünyasında bu tip olaylar normal karşılanır. Eğer orbitalinde sakince dönen bir elektrona enerji verirseniz bir üst orbitale çıkacaktır. Bu olay anlık olarak gerçekleşir. Hiçbir ivmelenme gözlemeden gerçekleşen bu olay normal olarak insanlara gerçek dışı gibi gelir ancak bu gerçeğin ta kendisidir.

Peki kuantum ne işimize yarayacak veya neden işimize yarayacak ?

Kuantum bilgisayarları duymuşsunuzdur işlem gücü şu anki bilgisayarlarımızın yüzlerce katına çıkabilir deniyor. Ancak bunun sebebi ne? Kuantum mantığı dediğimiz bir şey var normal olarak yaşadığımız dünya 1 veya 0 üzerine kuruludur aynı şekilde bilgisayarlar da bunun üzerine kuruludur.

Yani bir şeyin aynı anda hem var hem de yok olması olanaksızdır. Ama kuantum dünyasında öyle değil tabii siz bir kuantumsal maddeye aynı anda hem var hem de yok gibi davranabilirsiniz. Bu da size bilgisayar ortamında bazı şeylere 1 ve 0 arasında değer vermenizi sağlar ki bu büyük bir devrimdir. Siz bilgisayarda işlem yaparken değeri 1 olan bir şeyi bir anlığına işlem dışında tutmak isterseniz onun değerini 0 yapmak zorundasınız. Bunu yapma zorunluluğu işlem hızınızı ciddi maddada düşürmektedir. Eğer işlem yapma sırasında

elinizdeki gereksiz değeri işlem dışı bırakmak isterseniz kuantum bilgisayarda değerini anlık olarak 0.999 gibi bir değere çevirebilirsiniz.

Bunu yapmamızı sağlayan şey qubitlerdir. Qubit dediğimiz şeyi bir top olarak düşünelim. Bu topun üst kısmı 1 alt kısmı ise 0 değerine sahip olsun. Aynı şekilde z boyutunda da üst kısmı 1 alt kısmı 0 olsun. Bu qubit içerisinde elinizdeki nesne istediğiniz 0 ile bir arasındaki her değeri alabilir. Bilgisayarların hızları ileride büyük ihtimalle bu qubit sayıları ile doğru orantılı olarak değerlendirilecek. Deniliyor ki 300 qubitlik bir bilgisayar evrendeki bütün ihtimalleri birkaç saniye içerisinde hesaplayabilir.

Ancak bu yüksek ihtimalle bir abartıdan ibaret. Gerçek olduğuna emin olduğumuz ve en tehlikeli kısmı ise hiç bir şifrenin kuantum bilgisayarlardan sonra güvenli olamayacağı çünkü 32 haneli aritmetik mantık içerisinde kurulmuş bir şifre normal bir bilgisayar ile çözülmeye çalışılsa aylar hatta yıllar bile alabilir ancak bu kuantum bilgisayar için birkaç nano saniyeye mal olacak. Bu sebepten dolayı kuantum teknolojisi bizim için gelişim ve kurtuluş olsa bile aynı zamanda bir çok şeyin de çöküşüne sebep olabilir.

Kuantum' un farklı bir uyarlamasına bakacak olursak bu kuantum satranç olabilir gerçi daha normal satrancın varyantlarını tam anlamıyla çözemeyizken birde kuantuma el atmak pek sağlıklı olmasa da gerekli olabilir. Kuantum satrancın normal satrançtan farkı aynı bilgisayardaki gibidir. Normal satrançta taş ya vardır ya da yoktur yani ya 1 ya da 0'dır ancak kuantum satrançta bir taş

1 ve 0 arası değer alabilir ve bu sayede toplam değeri 1 olan taşınızı 0.5 ve 0.5 olacak şekilde 2 parçaya ayırabilir ve bunu dilediğinizce kullanabilirsiniz.

Biraz daha teknik detayını anlatmak gerekirse : Bilgisayarlar verileri ikili sayı sistemi şeklinde saklarlar, bu da transistör gibi elektronik bileşenlerin içine hapsedilmiş birler ve sıfırlar serisi oluşmasına neden olur. Bilgisayar hafızasının her bir bileşenine bit ismi verilir ve Boolean Cebri adımları kullanılarak yeniden ayarlanabilir.

Boolean Cebri: sayısal devrelerin analiz ve tasarımını sağlayan matematiksel teoridir.

Sayısal bilgisayar devreleri uygulamasında, ikili değişkenler üzerinde tanımlanan sayısal operasyonları gösterir. Boolean Cebri ikili sayı sistemine dayanır. Bu sistemde yer alan 0 ve 1, sırasıyla açık (ON) ve kapalı (OFF) devrelerle eş anlamlıdır.

İşleri nasıl hızlandırdığını anlamak için şöyle bir örnek verebiliriz, eğer qubit birin ve sıfırın süperpozisyonundaysa, süperpozisyonda olan başka bir qubit hesaplaması daha yapar, ve bir hesaplama aslında dört sonuç verir: bir tane 1/1, bir tane 1/0, bir tane 0/1 ve bir tane 0/0. Bu da kuantum sistemlerin eş zamanlı olarak birden fazla hesaplama yapabilme yeteneğidir (bilgisayar dünyasında paralel olarak bilinir.) buna kuantum paralellik denir.

KAYNAKÇA

<https://www.fizikist.com/kuantum-bilgisayar-nedir/>
<https://eksisozluk.com/kuantum-fizigi--121455>
<https://bilimfili.com/kafasi-karisanlar-icin-kuantum-fizigi/>
<https://www.nedir.com/kuantum>

YENİ VE YENİ ÖTESİ

Postmodernizm sanatsal ve felsefi bir düşünce tarzıdır. Dünyaya farklı bir açıdan bakmamızı sağlar. Yalnız başına ele alacak olursak zararsızdır, aslında bir düşünce deneyine benzer. Ama tarihi yaklaşımına bakacak olursak oldukça ilginç bir yapısı olduğunu keşfederiz. Modernizm ve postmodernizm arasında onlarca yıldır süregelen bir kutuplaşma vardır ve uzun bir süre daha bu kutuplaşma devam edecek gibi durmaktadır.

Postmodernizm, modernizme tepki olarak doğan bir akımdır. Yani postmodernizmi tam anlamıyla anlayabilmek için önce modernizmi bilmemiz gerekmektedir. Modernizmin doğuşunu anlamak için de tarihi süreci anlamamız gerekir. O yüzden kısa bir özet geçmekte fayda var: Dünyaya ve toplum birileri tarafından yönetilmekteydi. Krallar, kraliçeler, firavunlar, papalar... Ama teknolojinin gelişmesi ve iletişim araçlarının yaygınlaşması ile halk tabakasının daha soyut kavramları öğrenmesi kolaylaştı. Hatta felsefe bile gündelik yaşamda insanların akıllarını meşgul eden bir konu haline geldi. Bu da genel toplumun monarşi ve gücü ellerinde tutan aristokratlar hakkında daha sorgulayıcı bir düşünce tarzı geliştirmesine yol açtı. Bu durum da aydınlanma çağı olarak bilinen devri beraberinde getirdi. Tam da bu devirde insanlar otoriteye ve dine karşı daha soğuk bir tavır takındılar ve gerçek doğruların ancak ve ancak

akıl ve bilim yoluyla bulunabileceğini savunmaya başladılar. İnsanlar bilime ve bilimsel araştırmalara dört elle sarıldılar. Bugün sıklıkla kullandığımız özgürlük, liberallik, ilerleme, rasyonel düşünme, nesnel gerçeklik, bilimsel metot gibi kavramlar da bu çağda ortaya çıktı. Aydınlanma çağı ve sanayi devrimi ile toplum çok daha gelişmiş bir hale geldi. İnsanların çoğu şehirlere göç etti ve ilk kez orta kesim denilen bir grup oluştu.

Bütün bunları anlatıyorum çünkü bu olaylar modernizmin oluşmasına sebep olan olaylar. Modernizm akıl ve mantıktan doğdu ve bu kavramların üzerinde yükseldi. İnsanlar kanıtlanabilirliği olmayan şeyleri, din ve mistik objeler gibi, reddedip nesnel veriler ile kanıtlayabildikleri şeylere yöneldiler. Sadece kanıtlanabilen şeylere inanmak moda haline geldi. Bir bakıma Nietzsche'nin söylediği "Tanrı öldü." cümlesi bunu ifade eder. Ateizm daha yaygın bir hale geldi. İnsanlar dinler ile gruplaşmayı bırakınca milliyetçilik gibi başka akımlar üzerinden gruplaşmalar başladı. İnsanların bilgi düzeyleri artıyordu, dünya küreselleşmeye başlamıştı, bilim her geçen gün geliyordu, toplum daha organize bir hale gelmişti, sanat bile âdetlere meydan okurcasına değişiyordu. Modernizm akıl ve bilimsel gelişim ile bir tür küresel bir kavrama dönüşmüştü.

Derken bir şeyler oldu; 1. Dünya savaşı ve 2. Dünya savaşı... On binlerce insan öldü, koca bir şehri saniyeler içinde yerle bir edebilecek bir silah olan atom bombası icat edildi, bütün dünyayı etkileyen soğuk savaş dönemi yaşandı. Bütün bunlar, insanların bizi daha parlak bir geleceğe taşıyacağına canıgönülden inandığımız bilimsel kuruluşların aynı zamanda bizi yok edebileceğini anlamasına yol açtı. Toplumun bilimsel kuruluşlara olan inancı ciddi şekilde sarsıldı.

İşte bu, postmodernizmin ortaya çıktığı andı. Postmodernizm, modernizme doğrudan bir cevap olarak doğdu. Ve bu cevap da "Hayır, yanılıyor-sun" idi. Modernizmin getirdiği kuralcılığa, akılcılığa ve bilimsel yöntemlerin bizi mutlak mutluluğa ulaştıracağına olan inanca söylenen koca bir "Hayır!"dı postmodernizm. İnsanlara onlarca yıldır söylenegelen mutluluğa ulaşmanın yegâne yolu bilimdir, bütün insanlar evrensel bir bilim çatısı altında toplanmalıdır söyleminin bir yalandan ibaret olduğunu anlayan insanların ortaya koyduğu bir akımdı postmodernizm.

Yanlış anlaşılmasın, postmodernizm her şeyi reddetmez, sadece her şeyi sorgular. Tabi bu sorgulama modernizmin kabul ettiği kurallarla da sınırlı değildir. Gerçekliğin ve mantığın ne olduğuna varana kadar her şey postmodernizmin sorgulama alanına girer. Kendi içinde de pek çok alt dala ve akıma ayrılan felsefenin bir akım olarak vücut bulmuş hali gibidir postmodernizm. Tabi insanların tarihte hiç olmadığı kadar yaygın bir şekilde bu kadar kilit konuları sorgulamalarıyla beraber evrensel toplum kuralları, ahlak ilkeleri ve kimlikler ortadan kalktı. Zihinlere inşa edilen duvarlar yıkıldı ve onların yerini sonsuz sayıda seçenek aldı. Her insan kendi amacını, kendi felsefesini, kendi kimliğini bulma arayışına girdi.

Postmodernizm ile sanata yeni bir renk geldi. Otoriteye karşı çıkan doğasıyla postmodernizm, tek bir sanat tarzının boyunduruğu altına girmeye ya da sanatın ne olması gerektiğine dair olan bütün inanışlara karşı çıktı. Yüksek kültür ile popüler kültür arasındaki, sanat ile günlük yaşam arasındaki uçurumu daralttı ve "Her şeye açığız" tarzıyla kendisinin dahi farkında olmayan bir tarz çizerek sanatta yeni bir özgürlük çağı başlattı. Çoğu zaman pek çok farklı tarzı bir araya getirerek oluşturulan eserlerde feminizmden mistisizme, klasiizmden materyalizme kadar pek çok tarzı ve akımı bir araya getirdi.

Modernizm döneminde sanat dahi politika ve siyasete alet olmuş durumdaydı. Liderler toplumu yönlendirmek için sanatçıları satın alıyor, satın alamadıklarında ise bastırıyorlardı.

Postmodern çağda ise insanlar sanatta gerçek manada özgür oldu. O döneme kadar sanat çoğunlukla erkeklerin işi olarak biliniyordu. Modernist dönemde çizilen tabloların yüzde doksan beşinden fazlası erkek ressam tarafından çizilmiş, yazılı eserlerin çoğu erkekler tarafından verilmişti. Postmodern dönemlerde ise feminizm akımının da etkisiyle kadın sanatçıların sayısında ciddi bir artış gerçekleşti.

Sadece plastik sanatları değil elbet, edebi sanatları da etkiledi postmodernizm.

Postmodern romancılık diye yeni bir yaklaşım ortaya çıktı. Postmodern romanda çoğunlukla son belirsizdir, hikâyenin sonu okuyucunun hayal gücüne bırakılır. Tek bir konu tek bir bakış açısından verilmez, farklı karakterlerin aynı olay üzerine farklı duyguları, düşünceleri ayrıntılı bir şekilde verilir. Karakterler ve olaylar genellikle parçalanmıştır, birey iç dünyasında kendisiyle sık sık çatışır. Bireyin içinden geçenleri olduğu gibi aktarmak için yazarlar sık sık iç diyalog tekniğinden yararlanır. Bütün bu açılardan Postmodern roman insanın kendi içine olan yolculuğuna önem verir. Yaygın olan inanın aksine; malın ve mülkün, şöhretin ve en önemlisi de bilimin insanı mutlu etmeyeceğini anlayan insanların mutluluğu ve iç huzuru bulmaya çalışmasını konu alır.

Son olarak bir de postmodernizmin siyasete etkisi var. Siyaset ve postmodernizmin Türkiye'de yan yana gelmesi yaşanan siyasi olaylara alışılmıyın dışında bir resim gidildiğinde kullanılmaya başlandı. Postmodernizmin Türk siyasetinde ilk örneği 28 Şubat darbesiydi. Normalde askerin hükümeti ele geçirdiği, bir süre yönettiği, sonrasında bir başkasına bıraktığı alışılmış darbelerin aksine bu sefer asker birtakım direktifler verdi ve bunlara uyulmasını, aksi takdirde olacağını söyledi. Alışılmış darbelerden çok daha farklı bir şekilde cereyan ettiği ama yine de milletin iradesine karşı çıkıldığı için bu olay Türk siyasi tarihine postmodern darbe olarak geçti.

Tabi bütün bu belirtilen noktalardan sonra dahi postmodernizme bir sınır çizmek oldukça zordur. Çünkü bireyin sorgulaması ve kendine göre yeni bir cevap bulması üzerine doğan postmodernizm, her birey farklı olduğu ve farklı düşündüğü için her sanatçıda farklı bir şekilde yankı bulur. Bu da taban tabana birbirine zıt gibi duran iki eserin bile postmodern olarak nitelendirilmesine yol açabilir. Son olarak, bana postmodernizmin nedir diye soracak olursanız size verebileceğim en Postmodern cevap "Bilemiyorum, sürekli değişiyor" olacaktır.

Tarihi sokaklarda baharat kokularının hakim olduğu ada, günümüzde olmasa da eskinin en büyük baharat üretim merkezlerinden birisi olarak kabul ediliyor. Bir dönem insanların alınıp satıldığı köle pazarları ve hapishaneleri ile meşhur Zanzibar'da, müze ya da otele çevrilen binaların duvarları adeta tarihte yaşanan acıların izlerini taşıyor. Tanzanya'nın yarı özerk parçası Zanzibar, baharat bahçeleri, safari turları, kendine özgü kültürü ve her yıl milyonlarca turist çeken doğal güzelliklerinin yanı sıra Afrika, Avrupa, Hint ve Arap medeniyetlerinin izlerini taşıyan mimari yapılarıyla dikkati çekiyor.

Portekizli denizci Vasco da Gama tarafından 15. yüzyılda keşfedilen ve sonrasında Portekiz İmparatorluğu, Umman Sultanlığı ve Britanya İmparatorluğu'nun egemen olduğu Zanzibar, 1963'te bağımsızlığını ilan etti. Asırlarca ev sahipliği yaptığı çeşitli medeniyetlerin izlerini taşıyan Tanzanya'nın yaklaşık 40 kilometre açığında Hint Okyanusu'nun turkuaz sularında yer alan, etrafı mercan kayalıkları ve kumsallarla çevrili Zanzibar adası, dünyanın en egzotik turizm merkezlerinden biri olarak gösteriliyor.

Her yıl milyonlarca turist ağırlayan Zanzibar'da, sahilde renk renk teknelerin ve insanların yanı sıra futbol oynayan, hip-hop ve capoeira dansı yapan gençleri görmek, adada ilk elektrik ve asansörün kullanıldığı ihtişamlı yapı Beyt-ül Acayip Müzesi gibi tarihi yapıtları gezmek mümkün.

2 milyon 643 metrekare yüzölçümü üzerinde tamamına yakını Müslüman yaklaşık 1,5 milyon nüfusa sahip Zanzibar'ın başkenti Stone Town

(Taş Şehir) UNESCO Dünya Kültür Mirası listesinde bulunuyor. Pek çok film ve romana konu olan başkentte, 50'nin üzerinde cami ve medrese bulunurken, Hindu tapınakları ve kiliseler de göze çarpıyor.

Ulaşımın sol şeritten aktığı adanın resmi dili Svahilice, para birimi ise her banknotunda hayvan figürleri bulunan Tanzanya Şilini. Svahilice'nin yanı sıra İngilizce ve Arapçanın da konuşulduğu Zanzibar'da dolar ve kredi kartları da birçok yerde kullanılabilir. Ekonomisi ağırlıklı turizme dayalı olan adada halkın önemli kısmı geçimini balıkçılık yaparak sağlıyor. Zanzibar'ın mimari yapısı ve kültürüyle Afrika, Arap, Avrupa ve Hint medeniyetinin izlerini bir arada taşıması, adayı dünyadaki diğer kara parçalarından ayıran en büyük özelliği olarak gösteriliyor.

Baharat kokularının hakim olduğu ada: Zanzibar

Rivayete göre adını Farsça "siyahların sahili" anlamına gelen Zanzibar'dan alan ada, gıda ve ilaç sektörünün vazgeçilmez olan baharat bahçeleriyle ön plana çıkıyor. Tarihi sokaklarda baharat kokularının hakim olduğu ve onlarca baharat çeşidinin yetiştirildiği ada, günümüzde olmasa da eskinin en büyük baharat üretim merkezlerinden birisi olarak kabul ediliyor.

Yüzyıllardır dünyanın ağzını tatlandıran baharatların yetiştirildiği, diğer adıyla "baharat adası" Zanzibar, bu ünü kazandığı günleri özlüyor. Halk, devletin uyguladığı tekel politikası ve modern tarıma geçilememesi gibi nedenlerle baharat üreti-

ZANZIBAR

Doğası Zengin, Halkı Yoksul Ada

minin azalmasından ve pazardaki rekabetin fiyatları düşürmesinden şikayetçi.

Dünya karanfil ticaretinde 150 yıl önce ilk sırada yer alan ada, Doğulu ve Batılı güçlerin hakim olmak için birbirleriyle mücadele ettiği bereketli topraklarıyla biliniyor. Zerdeçaldan karanfile, tarçından muskata kadar çok sayıda baharat çeşidinin yetiştirildiği Zanzibar'ın çiftçileri, modern tarım tekniklerinden uzak yöntemlerle dünya pazarıyla rekabet etmeye çalışıyor.

İlkel tarım yöntemlerine rağmen Zanzibar, baharat ticaretinde patlama yaşanan Umman Sultanı Seyyid Said döneminde altınla aynı fiyata satılan karanfil üretiminde dünyada Endonezya ve Madagaskar'ın ardından üçüncü sırada geliyor. Ada, geçmişte karanfil üretiminde ilk sırada yer alırken günümüzde dünyanın yüzde 7'lik ihtiyacını karşılıyor. Karanfil üreticileri ihracattaki gerileyişin nedenini hükümetin uyguladığı tekel politikasına bağlıyor. Hala serbest piyasaya girmesine izin verilmeyen tek baharat olan karanfil, Zanzibar'ın döviz girdisinin önemli kısmını oluşturuyor.

Zanzibar hükümetinin verilerine göre, 1970'lerde yılda 16 bin ton karanfil üreten ada şimdilerde ise yıllık bin 500 ton ila 4 bin 800 ton arasında üretim gerçekleştirebiliyor. Hükümet 2020 yılı itibarıyla yıllık üretimi 10 bin tona çıkarabilmek için bazı çalışmalar yürütüyor. Fiyatlardaki düşüş nedeniyle kimi çiftçiler ürettikleri karanfili karaborsada ya da kaçak yollarla Kenya'ya sokarak satmayı tercih ediyor. Çiftçiler bu yollarla normalden iki kat fazla para kazanabiliyor.

Yağmur sezonunun başladığı eylül, ekim ve kış ayları, baharatları geleneksel yöntemlerle toplayan ve işleyen çiftçiler için en zor aylar oluyor.

Doğası zengin, halkı fakir

Doğa zenginlikleriyle bilinen Zanzibar'da halkın büyük bölümü yoksullukla mücadele ediyor. Yoksulluk adanın kuzey bölgelerinde daha çok hissediliyor. Kuzeyde evleri kerpiç ve samanlardan yapılmış, yerleşim alanlarında hasır, tencere ve seccadeden başka bir şey bulunmayan insanlar, adeta hayatta kalma mücadelesi veriyor.

KAYNAKÇA

<http://www.hurriyet.com.tr/seyahat/dogasi-zengin-halki-yoksul-ada-zanzibar-40591740>
<https://cokgezenadam.com/zanzibar-stone-town-gezilecek-yerler/>

Türkiye sefaletin hüküm sürdüğü bu bölgelerde insani yardımlarıyla ön plana çıkıyor. Gerek TİKA gerekse çeşitli sivil toplum örgütleri aracılığıyla yardımların ulaştığı bölgelerde Türkiye'ye ayrı bir sevgi duyuluyor. Zanzibar'ın kuzeyindeki adalardan Tumbatu'da vatandaşlar, Türkiye'ye yardımlarından ötürü minnet duyuyor. Tumbatu'da tamir edilmekten eskimiş renk renk kıyafetleriyle sokaklarda yalın ayak gezen sayıları hayli fazla çocuklar dikkati çekiyor. Çocuklar küçük yaşta omuzlarına yüklenen sorumluluğun bilincinde yaşıyor.

Köle adası kaplumbağa adası olmuş

Zanzibar'ın hemen karşısında bulunan Kaplumbağa Adası'nda 19. yüzyıldan kalma "köle pazarı" ve "köle hapishanesi" bulunuyor. İnsanların alınıp satıldığı, günümüzde ise müze ya da otel olarak kullanılan binaların duvarları adeta tarihte yaşanan acıların izlerini taşıyor. Bu sebeple ada tarih meraklıları ve turistlerin akınına uğruyor. Dönemin "köle adası" şimdiki adını içindeki devasa kaplumbağalardan almış durumda.

Bamnara Cami

Burası Zanzibar'ın en eski cami belki de en eski yapılarından biri. 15. yy'da yapılan bu caminin koni şeklindeki minaresi onu ilginç kılan bir diğer özelliği. Bu cami internette birçok yerde hatta Googlemaps'te bile malindi Cami olarak geçiyor çünkü bulunduğu bölgenin adı Malindi. Ancak yerli halka Malindi Cami neresi dersiniz onlar sizi Ljumaa Cami'ne yönlendiriyor. Halk arasında burasının adı Bamnara Cami.

Darajani Pazarı

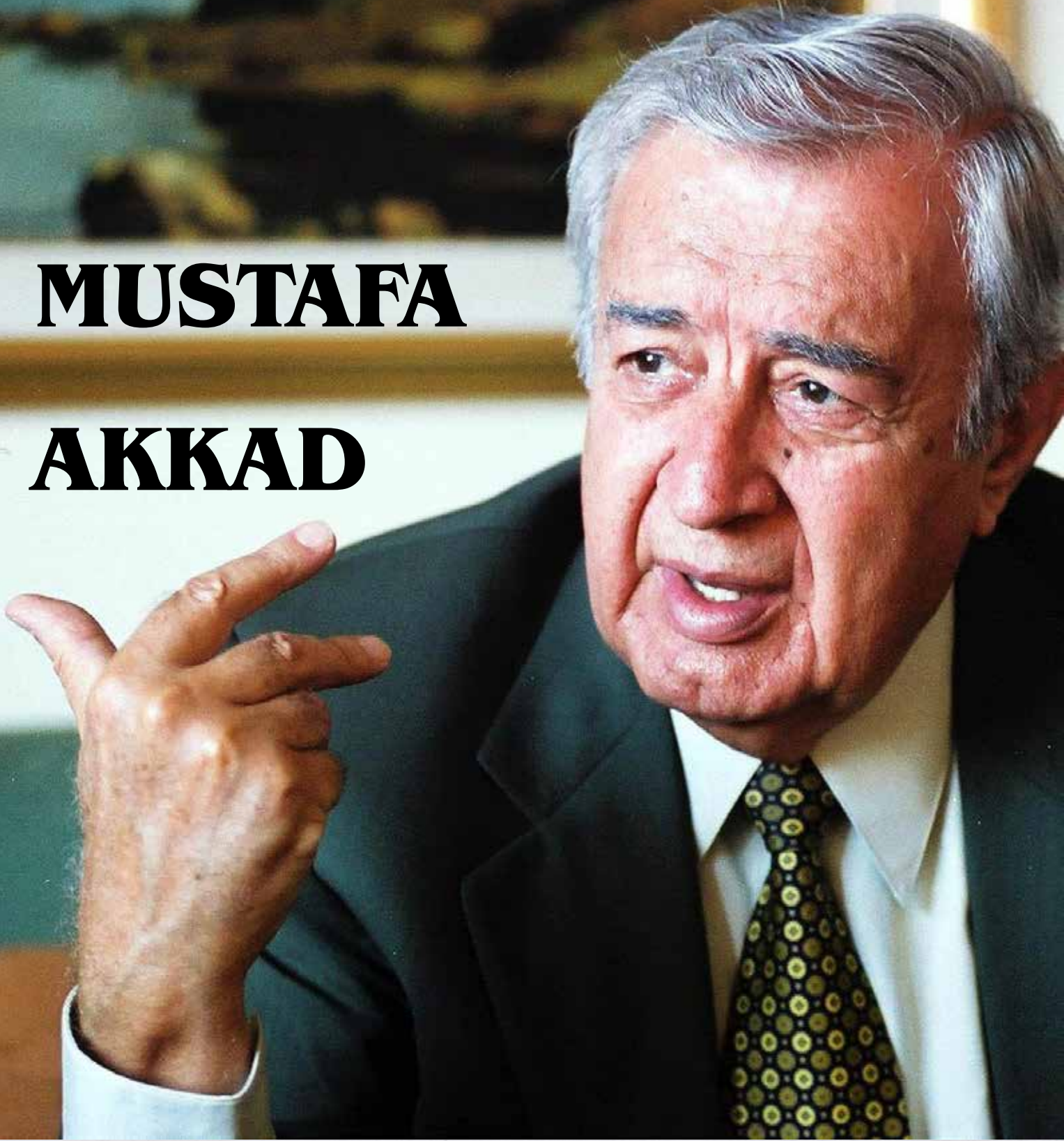
Burası Forodhani'den farklı olarak daha çok yerlilerin olduğu ilginç bir pazar yeri. Hemen yanında balık pazarı da var. Burada burnunuzu tıkanmanız faydalı olabilir. Yeme içme anlamında oldukça zengin bir pazar burası. hayatınız boyunca görmediğiniz tropikal meyve ve sebzeler oldukça komik rakamlara bu pazarda satılıyor. Pazarın hemen arkasında da baharat pazarı yer alıyor.

BÖYLECE ALLAH KULUNA VAHYİNİ İLETTİ

NECM-10

MUSTAFA AKKAD

Mustafa Akkad Kimdir: Mustafa Akkad kimdir, Çağrı, Çölün Aslanı Ömer Muhtar ve Risallah gibi İslam dünyasını ilgilendiren büyük yapımlarda imzası bulunan Suriye asıllı Amerikalı yönetmen. Akkad ayrıca ünlü korku filmi serisi Halloween (Cadılar Bayramı)'nın yapımcısıdır.

Doğumu ve Eğitimi: Mustafa Akkad, 1 Temmuz 1930 tarihinde, Halep, Suriye'de dünyaya geldi. Babası gümrük memuru ve Arap asıllıdır annesi ise Türk asıllıdır. Dinî eğitimini ve terbiyesini ailesinden alır. İlkokul ve lise eğitimini Halep'te ta-

mamladığında henüz 18 yaşında bir genç olan Akkad, gelecekte ünlü ve filmlerini Hollywood'dan tüm dünyaya sunabilmiş bir film yönetmeni olmayı kafasına koyar. Küçük yaşlarda sinemaya karşı duyduğu ilgi ve alakanın artmasında ve bunun neticesinde yönetmen olma kararını vermesinde komşusunun da payı vardır. Sinema için tasarlanmış bir film oynatma cihazıyla uğraşan komşusu, ona filmin nasıl oynatılacağını ve münasip bulmadığı bölümlerinin nasıl kesileceğini öğretmektedir.

Onu yakından tanıyan Halep sakinleri kurduğu hayali gülünç bulur, boyundan büyük işlere kal-

Uçağa binmeden evvel havalimanında kendisine 200 dolar ve bir adet de Kuran vererek oğlunu uğurlar. Los Angeles'a gelen Akkad, alanında önde gelen üniversiteler olan UCLA(Kaliforniya Üniversitesi)'da lisans eğitimine başlar büyük bir itina ile inancını muhafaza eden ve değerlerine sadık kalan Akkad, başarılı ve çalışkan bir öğrenci olarak buradaki eğitimini tamamlar ve Güney Kaliforniya Üniversitesi'ne yüksek lisans yapmak üzere kabul edilir, USC (Güney Kaliforniya Üniversitesi)'de üç yıl da sinema üzerine master eğitimi aldı. USC'deyken tanıştığı yönetmen Sam Peckinpah, genç Akkad'ın akıl hocası oldu ve onu Hollywood'daki çevresiyle tanıştırdı. USC'de yüksek lisans eğitimini tamamlar.

Eserleri ve Projeleri:

- The message (Çağrı)
- Ömer Muhtar
- Halloween
- Fatih ve Selahaddin Eyyubi(yapamadığı projeleri)

Ömer Muhtar: 1980 yılında Kaddafi'nin ricası üzerine Libya'nın İtalya'ya karşı direnişinde başrolü oynayan Ömer Muhtar'ın filmini çekmek için kolları sıvar. Başrollerinde Anthony Quinn ve Oliver Reed'in bulunduğu yapım için film'de sinema adına bildiği ne kadar teknik varsa kullandığını söyleyen Akkad, özellikle savaş sahnelerinin üzerinde titizlikle durur ve İtalya'da 2009 yılına kadar yasaklı kalan, Kaddafi tarafından finanse edildiği için Batı dünyasında ön yargıyla karşılanan ancak yaptığı anti-emperyalist vurguyla tüm dünyada beğeni toplayan Ömer Muhtar filmine imza atar.

Halloween: Mustafa Akkad, Çağrı'dan sonra 1978'den 2002 yılına kadar süren 8 filmden oluşan Halloween serisinin yapımcılığını üstlenir. Bu seri sayesinde Hollywood'daki bilinirliği de artmıştır. bu sayede Cadılar Bayramının Babası lakabını kazandı.

The Message(Çağrı): 1976 tarihinde, başyapıtı olarak anılacak olan Muhammed, Allah'ın Elçisi (Ülkemizde Amerika'da yayınlanan adı olan The Message; Çağrı ile bilinmektedir) adlı filmin çekimlerine Fas'ta başlanır. Film biri Anthony Quinn'in oynadığı ve Batı dünyasına hitap eden Çağrı diğeri Hz. Hamza, Hz. Bilal gibi kişiliklerin daha az kullanıldığı El-Risale olmak üzere iki farklı versiyon halinde çekilmektedir. Anthony Quinn sahnesini çekip dinlenmeye geçtiğinde diğeri filmin ekibi aynı planı kullanarak diğeri filmin sahnelerini çekmektedir lakin henüz altı ay geçmiştir ki Suudi Arabistan'ın baskıları sonucu Fas kralı filme verdiği finansal desteği çeker. Koca set ekibi tamamlanmamış bir filmle sahranın ortasında kalmıştır. Muammer Kaddafi'nin desteğiyle filmin kalan kısımlarının çekimi Libya'da tamamlanır. Film Hollywood'da gişe olarak sönük kalsa da anlattıklarıyla büyük sükse yapar. Akkad filmi Batı dünyası ve İslam alemi arasında bir köprü olarak gördüğünü belirtmiş ve şunları söylemiştir:

kıştığını söylerler ve hedefini o günün şartlarında gerçekleştirilmesi imkânsız bir rüya olarak tanımlarlar. Tüm bunlar Akkad'ın direncini kırmaz, aksine kararının arkasında durmasına ve hedefe ulaşma isteğinde sebat göstermesine sebep olur. Her ne kadar ebeveynleri aldığı bu karara temkinli yaklaşıyorlar da, annesi sinemayı Allah'a hizmet etmenin bir vasıtası olarak kullanması şartıyla kabul eder.18 yaşına geldiğinde gümrük memuru olarak çalışan babasına ABD'ye gidip sinema eğitimi almak istediğini söyler. O yılların şartlarında çok zor görünen bu isteği babası geri çevirmez ancak maddi yönden çok da destek olamaz.

"700 milyon inananı olan bir dinin bu kadar az tanınıyor olması beni çok şaşırtmıştı. Bu hikayeye bir köprü kurup, batıya bir geçit açabileceğimi düşündüm."

Mustafa Akkad'ın ricası üzerine Çağrı'nın çok beğenilen film müziğini daha önce Lawrence of Arabia film müziğiyle Oscar kazanan Maurice Jarre bestelemiştir. Jarre çölün atmosferini hissetmesi gerektiğini söyler ve Akkad'ın kendisine ayarladığı bir mekanda çölde iki ay yalnız kaldıktan sonra müziği besteler. Müziğin kayıt çalışmaları için aşağıdaki video linkine göz atabilirsiniz.

Fatih ve Selahaddin Eyyubi: Türkiye'ye de pek çok kere gelen Akkad İstanbul'un Fethi'ni çekmesi için davet alır ancak kendisini davet eden grup düşük bütçeli TV filmi tarzında olmasını ister. Akkad ise bir plato kurulmasını ve çekimlere orada başlanmasının gerekli olduğunu söyler. Maalesef Akkad'ın istekleri kabul görmez ve Türkiye'den eli boş dönmek zorunda kalır. Bir söyleşi sırasında Fetih filmi için misafiri olduğu kanalın filmlerini izleyip izlemediği sorulduğunda şu cevabı verir:

"Bu kafayla, ne sanatınız ilerler, ne estetiğiniz. Elinizdeki sopayı, kültür-sanat alanında da bırakmıyorsunuz. Bırakın artık izleyicinin kafasına kafa-

sına vurmaya..." Vefatından evvel İstanbul projesiyle beraber aklını kurcalayan bir diğer proje de Selahattin Eyyubi projesidir hatta rolü oynaması için Sean Connery ile anlaştığı, senaryonun hazır olduğu bile iddia edilmiştir. Neden bu kadar ısrarcı olduğu sorulduğunda şunları söyler:

"Selahaddin tam anlamıyla İslam'ı yansıtmaktadır. Bugün Batı dünyasında, İslam terörist dini olarak algılanmaktadır. Tarihte bu şekilde bir terörist din savaşı arayacaksa Haçlı Seferlerini örnek verebiliriz ancak tüm Hristiyanlığı da seferlere katılan bir grup maceracının yüzünden lanetleyemeyiz. Filmle vermek istediğim mesaj budur."

Vefatı: 11 Kasım 2005'te Ürdün'de kızı ile beraber bir otel lobisinde iken El-Kaide'nin üstlendiği ve sonradan yönetmenin ailesinden özür diledikleri bombalı saldırı sonucu kızı ve kendisi vefat eder. Akkad'ın hayalini başkası gerçekleştirmiş ve aynı yıl Ridley Scott'un yönettiği Cennetin Krallığı vizyona girmiştir.

Kaynakça:

<http://www.gazetebilkent.com/2013/08/12/bati-dogu-arasinda-bir-elci-mustafa-akkad/>

<https://perspektif.eu/2016/12/01/cagri-filminin-yonetmeni-mustafa-akkad/>

<https://www.biyografi.net.tr/mustafa-akkad-kimdir/>

İSLAM TOPLUMUNDA BİLİMİN GERİLEME NEDENLERİ

“
**İlim ilim
bilmektir
İlim kendin
bilmektir
Sen kendin
bilmezsin Ya
nice okumaktır.**

Yunus EMRE

İslam Dünyasında bilimden önce gerilemeye başlamış olan pek çok şey vardı. Bilim bir binanın çatısı olarak tasavvur ettiğimizde çatıyı ayakta tutan dört duvar olarak değerlendirebileceğimiz :Edep liyakat şuur ve ehemmiyet olan 4 ana unsur vardır.

Şimdi bir beyin fırtınası yapalım. Ve derin derin düşünelim Bilimin gerilemesi bu tasavvur ettiğimiz evde duvarlar yıkılınca mı çatı yıkıldı , yoksa çatı yıkılınca mı duvarlar yıkıldı ? Duvarlar yıkılınca çatı yıkıldı . İslam Dünyasındaki bilimin gerilemesi de aynı şekilde zuhur etti. Gelin bu duvarların gizemine birlikte bakalım.

Bu duvarlardan temeli en derin olan edep. Bu duvar yıkılırsa çatı yıkılır. Siz edepsiz bir toplumdansanız edepsiz bir bilgiden

ne beklersiniz. Sizce de o elinde silahı olan bir deliye benzemez mi? Dikkat edin âlim demedim. Bilgin dedim.O toplum iflah olmaz .Bir toplumda ortaya çıkan edep yoksunluğu o toplumu ilimden mahrum koyar.Allah-u Teâlâ o topluma ilim vermez. Çünkü edep insanın kendisini bilmesine yani insanlığına anlam katmasına fayda sağlar. Şair Yunus Emre ne güzel demiş:

“İlim ilim bilmektir İlim kendin bilmektir Sen kendin bilmezsin Ya nice okumaktır.”

Tarihin tozlu sayfalarını karıştırırsak bir şeyler bulmak mümkün olacaktır. Moğollar zamanın en güçlü, en vahşi devletiydi. Gittikleri ülkelerde taş üstüne taş gövde üzerinde baş bırakmayan bir devlet. Fakat ordularına bakarsak ahlaktan nasiplene memişler işgal ettikleri ülkeleri

yağmalayıp insanları çoluk çocuk demeden katlettiler. Sizce de bu elinde silah olan bir deliye benzemiyor mu? Bu şehirlerde, işgal ettikleri beldelerde ahlaksız edepsizlik terbiyesizlik almış başını gitmiştir. Bunun neticesi olarak ise ilim kurumuştur. Edep gelmediği sürede ise ilmin yağmurları inmemiştir arza.

Evet gelelim liyakata liyakat bu evdeki edep duvarından sonra temeli en sağlam olan duvar. Eğer bir devletin halkı liyakattan yoksun olursa o devlet yükselemez. İlimde de bu böyledir. Âlimin ilmi liyakat seviyesine ulaşacak derecede değilse âlim diye isimlendirdiğimiz insan gerçekten bilen midir, halkını eğitmez ise Devlet-i İslam'da ilim eksikliği meydana gelmez mi? Âlim diye isimlendirdiğimiz o insan davul gibidir. Sesi vardır içi bomboştur İnsanların vaktini almaktan başka ne işe yarar ki? Bir şey bilmeyen toplum âlim olduğunu sanar.

Ayette Allah-ü Teâlâ bunu bize açıklamaktadır: "Allah size emanetleri mutlak ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğütler veriyor. Şüphesiz Allah her şeyi işitmekte ve her şeyi görmektedir."(Nisa 58) Burada ayetin iki cümlesine dikkat çekmek istiyorum. Allah size emanetleri mutlak ehline vermenizi ...emreder. Allah size ne güzel öğütler veriyor.

Aslında paragraf boyunca anlatmak istediğimizi Allahu Teâlâ bir ayetle anlatmış. Efendimiz (sav) ise şöyle buyurmuş: "İş, ehil olmayana verilince kıyameti bekle." (Buhârî, İlim 2)

Evet olmaz ise olmaz başka bir duvara gelelim. Bu duvarlar arasında tuğlası en sağlam olan duvar. Şuur nedir bilir misiniz? Şuur kişinin benliğini oluşturan prensipleri duyguları davası düşünceleridir. Bir insanın prensibi duygusu davası düşüncesi

yoksa o insan sadece cismen insandır. Sadece kemik deri ve ciltten oluşmaktadır. Şimdi size bir defa daha beyin fırtınasına götürüyorum. Şuursuz bir âlim ne yapabilir ne başarabilir. Çünkü o sadece bilgileri ezberler. Ruhunu vererek ezberleyemez. Çevresine ilminden veremez. Niye? Çünkü o ilmi ancak karşılıkla verebilir. Ümmeti Muhammed'in geleceği, Devlet-i İslamiye'nin ilimde örnek olması için veremez.

Bu meseleyi Kuran-ı Kerim de bakacak olursak ayeti kelimedede: "Tevrat'ta yükümlü tutulup da onu taşıyamayanların durumu koca koca kitaplar taşıyan merkebin durumuna benzer. Allah'ın ayetlerini yalan sayan kavmi misali ne kötü! Allah zalimler topluluğunu doğru yola çıkaramaz."(Cuma 5) Bu ayet-i kerimedede iki cümleye dikkat çekmek istiyorum:...koca koca kitaplar taşıyan merkebin durumuna benzer. Bir âlimde ne kadar kitap bilgi biliyor olursa olsun şu-

uru yakalamasa hali koca koca kitaplar taşıyan merkebin durumuna benzer ve bunun sonucu olarak o toplum bilgiden mahrum olur. Âlimden başka ya halkın şuuru bozursa? Şuuru bozuk olan insan devlet-i islamiyenin ilim yönünde zirvede olmasını niye istesin, o zavallı menfaattinden başka ne düşünebilir ne akledebilir ki ? İlim yolunda olma amacı onda niye olsun ki?

Osmanlı Devletinin son zamanlarına baktığımız zaman şuur eksikliği devletin her alanında çökmesine sebep olmuştur. Şuur eksikliğinin zararından elbet ilim de nasiplenmiştir. Son zamanlardaki bazı kişiler batıyı birebir taklit etme arzusuna gitmişlerdir. Ben batıdaki ilmi almayalım demiyorum. Nitekim efendimiz (sav) : "İlim Çin'de de olsa gidip alın." buyurmuştur. (Câmîü's-Sağîr, 1/310, H. No: 640.) Burada mühim olan Batıdaki ilmi almaktır. Batıyı birebir taklit ederek şuurunu kaybetmektir değildir. Şuursuzlaşmamaktır.

Gelelim son duvarımıza: Ehemmiyet Her işin kökü ehemmiyet değil de nedir? Bir insan yaptığı işine ehemmiyet vermez ise yani önem vermez ise o işten nasıl sağlıklı bir sonuç bekleriz? Adam işine savsaklayıp duruyorsa işinin kaytarıyorsa eğer para kazanılan bir işte çalışıyorsa aldığı paranın helal olup olmadığı düşünmüyorsa insanlara daha güzel nasıl hizmet ederim diye işine önem vermiyorsa o işten nasıl yarar bekleyelim. Sadece meslek değil her işte, her

amelinde.

Yazdığım yazılarda evin duvarlarını belirttim. Şimdi bu evin çöküş sebeplerini daha ayrıntılı bir şekilde anlatmak istiyorum. Allah sevdiği kullarına imtihan verir. İslam halkı da imtihan dünyasından uzak kalmamıştır. İslam Âleminin halkı da imtihandan geçmek için canı gönülünden savaşmışlardır.

Haçlı seferleri ve Moğollar ile İslam devleti arasındaki savaşmalar günümüzdeki gibi değildir. Bu savaşmalar yüzünden insan sayısı savaşlarda büyük bir önem teşkil etmekteydi. İslam halkının bir kısmı bu savaşmalar yüzünden ilimle meşgul olamamıştır. Hayatı savaşlarda geçen pek çok atalarımız, ecdadımız vardır. Önceki paragraflarda belirttiğim gibi Moğolların Semerkant ve Buhara ayrıca Anadolu topraklarına olan saldırıları Haçlıların ise Anadolu topraklarına ve Kudüs'e olan hücumları İslam toplumunda bilimin gerilemesinin önemleri nedenleri arasındadır. Nitekim Semerkant ve Buhara ilmin merkeziydi. Buraları kaybedince bedeli ağır olan bedeller ödedik.

Moğolların yaptıklarına bakacak olursak : Cengizhan önderliğindeki Moğollar şehri işgal ve istila ettiği zaman âlimlerimizin ve halkın büyük bir çoğunluğu hatta neredeyse hepsi şehit olmuştur. Sadece âlimlerimiz değil camilerimiz kütüphanelerimiz ilim mekânları ve ilim meclislerimiz yerle bir olmuştur. Bu mekânların içlerindeki kitap-

lar bilgileri malumatlar parayla alınamayacak değerli başka bir ifadeyle gelecek yüzyıllardaki bilimin gelişmesini sağlayacak kıymetli eserlerdi. Fakat vahşi Moğol ordusu işgal ve istila ettikleri bölgelerden çekildiği zaman şehrin eski hali kalmamış Sadece harabe şehirler meydana gelmiştir. Aslında bunlardan sadece İslam Toplumundaki ilim değil dünya etkilenmiştir.

Haçlı seferlerine de değinelim biraz. Haçlı seferleri Avrupa'da meydana gelen çeşitli sebeplerden dolayı insan sayısı çok fazla olan bir ordu tarafından İslam topraklarının yağmalanmasıdır. Bunun sebebi olarak İslam devletinin zirvede olan ilmi yok olup batı âlemi eni icat ve İrfan ile tanışmışlardır. Yani bir denge değişikliği olmuştur. Müslümanlar topraklarındaki ilim seviyesi azalmış. Avrupa topraklarında ise ilim seviyesi artmıştır.

Özetleyecek olursak İslam Toplumunda bilimin gerilemesinin arkasındaki nedenler arasında ahlaki bozulma büyük bir önem teşkil etmektedir. Ne zaman ahlakımızı kaybettik işte o zaman yenildik. Ayrıca sürekli savaşlarla birlikte yaşamamız ilim noktasında bizi çok zayıflatmıştır. Fakat şunu da belirtmek isterim ki: Biz ilim için çabalarsak Allah-u Teala da ilminden bizi mahrum etmeyecektir.

Kaynakça

<https://www-antoloji-com.cdn.ampproject.org>

Alemlerin rabbine hamdolsun. Salat ve selam onun habibinin ve her biri bizler için hayatın farklı alanlarında rehber olan ashabının üzerine olsun. Muhakkak ki bizler yaşamımızı, hayat tarzımızı ele alırken bizlere örneklik olarak gönderilen efendimiz (as)'ı önder edinip onun hayatından kendi nefislerimize pay çıkarırız. Aynı zamanda bizler biliriz ki onun hayatını en güzel şekilde anlayabilmemiz, onu kendimize rehber edinebilmemiz için onun dostlarının da hayatını en iyi şekilde bilmemiz gerekir. İşte bu bağlamda da elimizden geldiğince onların hayatlarını araştırıp öğreniyor, hayatımızı efendimiz (as)'ın terbiyesinden geçmiş bu zatların yaşamlarına benzetmeye çalışıyoruz. Bu yazımızda sahabe-i kiram efendilerimizden Ebü'd-Derdâ (ra) hazretlerinin hayatını ele almaya çalışacağız. Efendimizin deyimiyle bu satırlarda "ümmetin en abidini, en muttakisini, en hakimini" konuşacağız.

Medineli Müslümanlardan olan Ebü'd-Derdâ Hazrec kabilesine mensuptur. Asıl ismi Âmir

olsa da o daha çok künyesiyle tanınmıştır. Ensar'dan İslam'a giren son kişi olarak bilinir.

Peygamber efendimiz (as) nübüvvetle görevlendirildiğinde 20-22 yaşlarında bir delikanlı; Medine'ye hicret ettiğinde ise 32-35 yaşlarında bir tüccardı. Öyle ki vaktinin çoğunu Medine'deki en iyi kokuların satıldığı dükkanında geçirir, ticaretten başka bir şeye kafa yormazdı. Efendimiz' in 13 yıllık Mekke dönemi onun ilgisini çekmemiş, hicretten sonra da iki yıl boyunca bir gün bile yolu Mescid-i Nebevi'ye düşmemişti. Ancak Medine'nin ilk Müslümanlarından olan dostu Abdullah b.

Revaha (ra) bu duruma sessiz kalamamış, arkadaşı böylece cehenneme sürüklenirken içi rahat etmemişti. İmanın tadını alan, yüreğinin derinliklerinde hisseden Abdullah çok sevdiği arkadaşının bu vaziyetine çok üzülüyordu. Onu defaatle İslam'a davet etse de Ebü'd-Derdâ bu çağrılara kulağını tıkıyordu. Bir gün Abdullah b. Revaha Ebü'd-Derdâ'nın evinde örtü ile örttüğü putunu o evde yokken parçaladı ve gitti. Ebü'd-Derdâ

eve geldiğinde başta çok kızdı fakat sonra şöyle dedi: "Eğer putta bir marifet olsaydı kendisini savunur ve korurdu. Kendisini koruyamayan bu şey beni nasıl korusun?" Daha sonra efendimizin yanına gitti ve onun önünde şehadet getirdi. Efendimiz de onunla Selman-ı Farisi'yi kardeş kıldı. Böylece Allah-u Teâlâ onun kalbindeki mührü kaldırmış oldu ve İslam ile şereflendi.

Ebü'd-Derdâ önceleri vaktinin çoğunu ticaretle geçirirken, Müslüman olduktan sonra kendini tamamen ibadete verdi. Kendisinin bu konu hakkındaki ifadeleri şöyledir: "Peygamber efendimiz risaletle geldikten sonra hem ticaret hem ibadet yapmak istedim. Fakat ikisinin bir arada olamayacağını anlayınca ticareti bırakıp ibadete yöneldim."

Dükkanını kapatıp kendini ilme ve taate veren Ebü'd-Derdâ vaktinin ekseriyetini Mescid-i Nebevi'de, Hz. Peygamber'in dizinin dibinde geçirmeye başladı. Bir gün Allah Rasul'ne şöyle bir soru sordu:

"Yâ Rasûlallah! Zenginler dünyayı da ahireti de kazandılar. Onlar hem namaz kıyor, hem

EBÜ'D-DERDÂ (RA)

ابو الدرداء

oruç tutuyor, hem de sadaka veriyorlar. Fakat biz fakir olduğumuz için sadaka veremiyoruz.”

Buna cevaben Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu:

“Sana bir şey söyleyeyim mi? Sen onu yaptığında kavuştuğun şeye, ancak onu yapanlar kavuşabilirler; yapmayanlardan hiçbiri de başka bir yolla ona yetişemezler. Her namazdan sonra 33 defa Sübhanallah, 33 defa Elhamdülillah, 34 defa da Allahu Ekber de.”

Ebu'd-Derdâ (ra) sahabe arasında takvası ve ibadete düşkünlüğü ile meşhurdur. Hatta o hale geldi ki bazı vakitler evini ve hanımı Ümmü'd-Derdâ'yı ihmal etmeye başladı. Gecelerini ibadetle gündüzünü ise oruç ile geçiriyordu. Selman-ı Farisi onu bu konuda uyardı ve ailesinin de onun üzerinde hak sahibi olduğunu hatırlattı. Efendimiz (as) konudan haberdar olunca ona şöyle buyurdu:

“Böyle yapma! Gözlerinin senin üzerinde hakkı vardır. Bedeninin senin üzerinde hakkı vardır. Ailenin senin üzerinde hakkı vardır. Namaz kıl ama sonra uyu. Oruç tut ama bazen de tutma.”

Zühd ve takvasının yanında Allah yolunda bir mücahit olarak da öne çıkan Ebu'd-Derdâ hazretleri Uhud'dan itibaren Allah Rasulü'nün bütün gazalarında bulunmuştur. Öyle ki Uhud Savaşı'nda gösterdiği fedakarlık ve şecaatle Efendimiz'in övgüsüne de mazhar olmuştur: “Uveymir ne de güzel bir süvaridir.” Hz. Ebubekir (ra) zamanında Şam fetihlerine de iştirak eden Ebu'd-Derdâ, Yermük Savaşı'nda ordu kadısı olarak bulunmuş ve İslam tarihindeki ilk kadı'l-cünd olarak tarihe geçmiştir. Hz. Ömer Bedir Gazvesi'ne katılmamasına rağmen Ebu'd-Derdâ'yı Bedrî sayarak ona Bedir'e katılan sahabiler kadar maaş bağlamıştır.

Hz. Ömer'in hilafeti vaktinde Medine'de diğer sahabeler ile kadılık görevini yerine getiren Ebu'd-Derdâ bir gün emir'ul-müminine gelerek Şam'a gidip orada Allah Rasulü'nün sünnetini yaymak ve halka namaz kıldırma istediğini söyledi. Halife, onun Şam'da devlet adamı olarak bulunmasını istese de o bunu kabul etmeyip seçimini muallimlikten yana kullandı. Başka bir rivayete göre ise Suriye Valisi Yezid b. Ebû Süfyan'ın Hz. Ömer'den Kur'an ve fıkıh muallimi istemesi üzerine halife Ebu'd-Derdâ'yı iki kişiyle birlikte Suriye'ye gönderdi. Valinin bu talebiyle onun Suriye'ye gitme arzusunun aynı tarihi bulmuş olması da mümkündür.

Ebu'd-Derdâ'nın aralarında bulunduğu üç kişilik muallimler heyeti önce Humus'a gidip orada bir süre görev yaptı. Daha sonra Şam'a geçen

Ebu'd-Derdâ, Hz. Muâviye'nin Suriye valiliği sırasında Hz. Ömer'in emriyle Şam kadılığına tayin edildi ve Şam'ın ilk kadısı oldu. Hz. Ömer Şam'a gittiğinde onu evinde ziyaret etti ve zâhidâne bir hayat sürdürdüğünü gördü. Ebu'd-Derdâ'nın, Hz. Muâviye'nin Suriye valiliği sırasında diğer bazı sahâbilerle birlikte Kıbrıs'ın fethine katıldığı da bilinmektedir.

Ebu'd-Derdâ fıkıh ve hadis sahasında önemli hizmetler verdi. Allah Rasulü'nden 179 hadis rivayet etmiştir. Hem Hz. Ömer hem de Hz. Osman devirlerinde Kur'an öğretimiyle meşgul oldu. Pek çok kişi ondan kıraat dersi aldı. Zira o Efendimiz (as) zamanında Kur'an'ın hepsini hıfz eden birkaç kişiden de biriydi. Medine'de Allah Rasulü'nden öğrendiklerini Şam halkına öğretiyordu. Mescitte oluşturduğu ilim halkaları ile adeta Suffe ruhunu orada yaşatıyordu. Ancak o ilmin hakkı ameldir diyerek ilim-amel bütünlüğünü koruyor bilgiyi değil ameli önde tutuyordu. Öğrencilerini bilgi hamlı yapmaktan ziyade onları ilmiyle amel kimse olarak yetiştirebilmek için çaba sarfediyordu. İlim hakkında Ebû'd-Derdâ şöyle demiştir:

“İlim ancak arayıp öğrenmekle olur. İlim için sabah çıkıp akşam dönmenin cihat olmadığını sanan kimsenin akli eksiktir.”

Ebu'd-Derdâ insanlara her zaman ahireti hatırlattı. Dünya'nın geçiciliğinden bahsetti. Onlara iyiliği emretti, kötülükten ise nehyetti. Güzel ve bereketli bir ömür yaşadı. Hicretin 31. veya 32. (M.651/652) yılında Şam'da vefat etti ve Bâbüs-sağîr Kabristanı'na defnedildi. Ayrıca Eyüp ve Üsküdar'da iki ayrı makamı bulunmaktadır. Allah ondan ebeden razı olsun.

Dünyevileşmenin had safhada olduğu asrımızda belki de bizlerin bu kutlu sahibinin hayatından çıkarabileceği en iyi ders ahiretin varlığını, dünyevi işlerin bizleri yaratan rabbimizi anmaktan alıkoymadığını ve ne olursa olsun ölümün gelip çatacağı gerçeğini, hatırlamak olacaktır. O'nun rızası yolunda bir ömür geçirme duası ile... Selametle...

Kaynakça:

<https://islamansiklopedisi.org.tr/ebud-derda> <https://sorular-laislamiyet.com/hz-ebud-derda-kimdir-0>

<https://www.siyerinebi.com/tr/rihan-kivlig/ummetin-hakimi-ebud-derda-radiyallahu-anh>

İbn-i Sina ve Metafizik

Metafizik varlığı, varlığın ilk ilkelerini ve nedenlerini konu alan en genel ve temel disiplindir. Varlıkları birbirinden ayıran özellikleri bir tarafa bırakınca, geriye kalan ilke ve nedenler metafiziğin konusudur. Neyin gerçekten var olduğu ve görünüşün ardındaki gerçeği arar.

Fizikötesi ya da doğaötesi olarak türkçeleştirilmiş, maddenin ötesindeki nedene odaklanmıştır. Fiziğin ardındaki temellerle ilgilenir. Çağdaş zamanlarda fiziğin ilgilenmediği şeyler metafizik olarak algılanmıştır. Bunun sebebi deney ile ulaşılan bilgiyle yetinmemesi, varlığın ardındaki sebepleri merak etmesidir. Din veya sezgi metafizik olmakla itham edilmişse de aslında metafizik öte dünyalarla değil, bu dünyadan yola çıkar. Yaşadığımız varlığın özünü araştırır. Bu kısa girişten sonra, İslam düşüncesinde metafizik anlayışına bir göz atmak yararlı olacaktır. Üzerinde yaşadığımız dünyayı, fizik-metafizik, veya ilmi-felsefi olarak sınıflandırabilir, değerlendirebiliriz. Bunlardan bi-

rincisi, duyularla algılanabilenin, görünenin, gerçeğin adı ; ikincisi hissi olmayanın, gizli olanın, idealin adıdır. İşte bizim konumuz bu ikincisi, hissi olmayanın ilmi, yani metafiziktir. Bu kelime ile ontoloji arasındaki ilgi açıktır; her ikisinin tanımı aynı konuları kaplar ve şöyle denir: Ontoloji veya varlık bilimi veyahut genel metafizik. İlim olarak ortaya çıkışından beri metafiziğin hem taraftarları hem de karşı olanları olmuştur. Metafizik kelimesi, Aristo'nun fizikten sonra yazdığı kitabın adıdır. Batı da ancak İbn Rüşd'ün yazılarından sonra kullanılmıştır ki, orada bir ilmi ifade eder. Müslümanlar bu yunanca terimi öğrenmişler, hatta arapçalaştırmışlardır. Tam ifade edememiş olsalar bile, onu kendi dillerine çevirmişlerdir. Tıpkı Latin ve Yunan metafizikleri gibi, kendine özgü problemleri ve bunları çözme şekilleri olan bir İslam metafiziği vardır. Bu metafizik zatlavücut ve vacib'le mümkünün ayrılığında ısrar eder. On akıl teorisini genişçe inceler ve buna semavi alemleri ve cihan şümül sistemine dayanak yapar. Teorik incelemelere ulaşmak için Kur'an verilerinden hareket eder. O, Eflatun'a, Aristo'ya, stoahlara ve yenieflatunculuğa ait elemanları bünyesinde bulundurur fakat onları özel bir doktrin biçiminde kendine ait kılar.

Başkalarından aldığı şeyler onun özelliğini ortadan kaldırmaz. İslam metafiziği, dogmatik ve manevi bir metafiziktir. Temelde inanç, tepede akıl hâkimdir. Onun Allah'ı akılların akıldır. On akıl ise sırf manevi varlıklardır. Hatta denilebilir ki o, idealisttir. Düşüncenin coşkunluğu, yükselmesi ve özlemi manasında idealisttir. İlk Varlık İslam metafiziğine göre, düşüncelerin düşüncesi, fikirlerin fikridir. Diğer varlıklar bu düşüncenin yayılması ve bu fikrin görünüşleridir.

İbn-i Sina felsefesi, esas itibariyle bilimlerin genel bir sistemi şeklinde ortaya çıkmıştır. İbn- i Sina felsefesinde, Kur'an- ı Kerim yerlerinde yenieflatunculuğun rahatça hareket edebileceği doğal bir metafizik alanı bulunmaktadır. Bu yüzdendir ki, o, Kur'an- ı Kerim'in Allah'ı ile felsefecilerin veya düşünürlerin tanrısını birleştirmeyi gaye edinmiştir. Bu, onu diğer yenieflatunculardan ayıran bir özelliktir. İbn-i Sina, bir taraftan, İslâmi düşüncelerin, diğer taraftan Yunan kültürünün verdiği fikirlerle sistemini geliştirirken, zaman zaman tasavvufa yönelmiştir. İbn-i Sina her şeyden önce bir Müslümandır. Onun aldığı dini eğitim, felsefi eğitimden öncedir. Hatta felsefi bir meseleyi çözemediği zamanlar camiye giderek Allah' ın kendisini bu konuda aydınlatması için dua ettiği kaynaklarda kaydedilmektedir.

Gene onun düşüncelerinin esasında din ile felsefe arasında bir uzlaşma veya uyum vardır. Gerçi onun düşüncelerinde dini gerçekler için akla yatan bir açıklama bulamadığında, kendini tasavvufa vermekten alıkoyamadığı bilinen bir konudur.

İbn-i Sina'ya göre, teorik ilim üç bölümü kapsar: Tabiat, Matematik, Metafizik. Tabiat' ın konusu hareket ve durma halinde bulunan varlıklardır; bunlara kendi özlerinden gelen arazlar da eklenebilir. Matematiğin konusu özü itibariyle duyarlarla algılanan fakat maddesi olmayan bir niceliktir . Halbuki metafizik, özü ve tanımına göre, maddeden ayrı şeyleri inceler. Bu ilimde varlığın ilk sebepleri ve prensiplerin prensibi (Allah) da incelenir. İbn-i Sina'nın bu tanımı hemen hemen aynı şekilde Aristo da vardır. Metafizik veya İlk Felsefe "salt hikmet" tir . Ama onun konusu nedir? Acaba bu konu Allah mıdır? Bu ilmin konusu Allah değildir .Çünkü her ilmin konusu, o ilimde var kabul edilen bir şeydir; halbuki Allah'ın varlığı metafizik içinde bir konu gibi kabul edilemez; fakat onun içinde aranabilir. Bu araştırma iki yönden incelenebilir: Birincisi O'nun varlığı açısından, ikincisi O'nun sıfatları açısından. Gerçek olan şu ki, Al-

lah'ın bir cismi yoktur, maddeden ve akledilir şekillerden aridir. Tabiatın konusu hareket ve durgunluğa tabi cisim, matematiğin konusu da soyut ölçülerdir; tıpkı Aristo'da olduğu üzere metafiziğin konusu da, varlık olması itibariyle varlık ve zaruri olarak onunla beraber olanlardır. Öyle ise varlığın türleri, arazları , teklik ve çokluğu, güç ve eylemi, cüz'i ve külliliği, zarureti ve mümkünlüğü gibi şeyler metafiziğin konusunu oluştururlar

İbn -i Sina için, felsefenin gayesi, insanın yapmaya gücü olduğu ölçüde bütün eşyanın gerçeğini anlamaktır. Aristo'da benzer bir tarifinde felsefeyi, gerçeğin bilgisi olarak tanımlar . Bir başka tarifte ise felsefe eşyanın tasavvuru ve tanınmasıyla, insani nefsin olgunluğuna erişmesi, insanın elindeki güçler oranında pratik gerçeklerin doğrulanmasıdır. Metafizik, tabiatın tamamen ayrı olanın ilmidir. Hayatı, her şeyi kaplayan varlığın ne olduğunu bize gösteren ilimdir . Metafiziğin varlık olması itibariyle varlık ilmi olduğu düşüncesinden hareket eden İbn-i Sina, varlık kavramının derin bir analizini yapar ve konuya öyle girer. Bunun içinde normal bir insanın varlık konusundaki düşüncelerini de alarak bunları tenkit eder ve bu kavramın özüne inmeye çalışır.

İbn-i Sina metafiziği bölümlere ayırmaktadır. Bu ayırım, ilgilenilen konular itibariyle olmaktadır. Zorunlu olarak bölünen bu ilmin parçalarından birisi, en üstün sebepleri inceler ; bu sebepler, varlığı açısından nedenli her varlığın sebebidir. İkincisi, yalnız "mütekemmim" ve "müteharrik " olması itibariyle değil, nedenli olması itibariyle, nedenli her varlığın kendisinden yayıldığı "İlk Sebebi" inceleyen bölümdür. Hareket ve nicelik yönünden inceleme yapılsaydı bu fizik ve matematiğin konusuna girer, metafiziğin alanından çıkardı ; bunun için sadece illetli olması ve ilk sebepten bu şekilde yayılmış olmaları itibariyle bu bölümde incelenirler. Diğer bir bölüm de, var olanın arazlarından söz eden bölümdür; yani varlığın tekliği, çokluğu, hareket, güç, öncelik ve sonralık gibi hallerini in-

celeyen bölümdür, Bir diğer bölüm ise, cüzi ilimlerin prensiplerini ele almaktadır. Bu prensipler, ya konu ve bölümlerinin kavranılması gibi mefhumidirler veya konu vardır gibi hükmidirler. Metafizik yerinin neresi olduğu konusunda bir soruya İbn-i Sina, bu yerin tabiat ve matematikten sonra olduğunu söyler. O, fizikten sonradır çünkü metafizikte kabul edilmiş pek çok problem tabiatta incelenip açıklığa kavuşturulmuştur. Metafizik matematikten sonra öğrenilmelidir çünkü metafizik en yüksek amacı; yaratıcının, meleklerin ve sınıflarının, tabakalarının, düzenlerindeki tertibin bilgisidir. Ona ancak astronomi, astronomiye de ancak aritmetik ve geometri ile erişilebilir. Matematik ve fiziğin yanında; müzik, matematiğin küçük bölümleri, ahlak, politika ve diğer bazı bilgiler, metafizik için zorunlu değilse de, yararlı ilimlerdir

.İbn-i Sina için, eğer prensipleri , ilmi, amacına uygun olarak, bir doğruluğa götürüyorsa, prensip olarak kabul edilebilirler. Metafizikteki prensipler de onun amacına uygun olarak düşünceyi varlığa ulaştırırlar. Bu açıdan fizik ve matematik metafizikçe yardımcı ilimlerdir ve prensipleriyle ona hizmet ederler.

İbn Sina düşüncesinde , metafizik konusu doğrudan doğruya Allah değildir.

Ancak o, metafizikte aranmaktadır. Eğer bu düşünce kabul edilmeyecek olursa ,ya Allah'ın varlığının bu ilmin içinde olduğu ve bir başkasında da arandığı kabul edilecek veya bu ilimde olduğu ve diğer bir başkasında aranmadığı kabul edilecektir. Her iki varsayım da yanlıştır çünkü birincide Allah'ın varlığı, bir başka ilimde aranılmaz zira diğer ilimler ya ahlaktır ya politika ya da fizik , matematik ve manıktan biridir. Bu bölmenin dışında, felsefi ilimlerde bir başka ilim yoktur.

Metafizik konusu, her şeyde ortak ve varlık olması itibariyle varlıktır. Çünkü onun konusu mahiyete sahip bütün var olanları kucaklayan genel bir konudur. Bu ilmin, araştırma alanı , şartsız var olması itibariyle varlıkla beraber bulunan şeylerdir. Bunlar varlık için, öz, nicelik ve nitelik gibi bazı şeylerdir ancak bunlar mahiyete zihinde gelen şeylerdir halbuki varlık, mahiyeti ile herhangi bir şeye bağlı değildir; onun zihinde bir şekli yoktur.

A.Bera AYVAZ

ALİYA

İZZETBEGOVIÇ

“İdare etmek değil idare edilmek için eğitilen kuşaklar İslam’ın ilerlemesini sağlayamazlar.”

“Kabile ve ulusun dar sınırlarından kurtulmak için kendinizi Müslüman olarak düşünmeye başlayın.”

“Çok yaşadım ve çok yoruldum. Şimdi sevgilime kavuşmak istiyorum.”

“Ve her şey bittiğinde hatırlayacağımız düşmanlarımızın yaptıkları değil dostlarımızın sessizliği olacaktır.”

“Kur’an edebiyat değil, hayattır; dolayısıyla O’na bir düşünce tarzı değil, bir yaşama tarzı olarak bakılmalıdır.”

“Müslümanların hızla artan büyük nüfusuyla övünmemiz, bana şişmanlığıyla övünen ve aldığı yeni kilolardan haz duyan bir adamı hatırlatıyor. Ruhumuza, aklımıza ve başarılarımıza vurgu yapmaya ne zaman başlayacağız? Küçük ve kırılğan bir insanda bile insanlığa katkıda bulunabilecek büyük bir ruh bulunabilir. Gücümüz, bilimimiz, edebiyatımız nerede? Nerede buluşlarımız, küllî iyiliğe katkılarımız? ”

“Evet ben de korkuyorum ama yürümemi gerektiren sebepler, korkmamı gerektiren sebeplerden daha fazla.”

EVLIYA ÇELEBİ'DE ANADOLU

Aslen Kütahyalı olan ve İstanbul'un fethinden sonra İstanbul'a yerleşmiş bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Çelebi, Enderun mektebini bitirdikten sonra bir süre sarayda görev almıştır. Sarayda başarılı işlere imza atıp yüksek mevkilere getirilecekse de bir Aşure gecesini rüyasında Eminönü'ndeki Ahî Çelebi Câmii'nde kalabalık bir cemaat içerisinde Hazret-i Peygamber'i gördü. Huzuruna varınca; "Şefaati yâ Resûlallah!" diyecek yerde heyecanlanarak; "Seyahati yâ Resûlallah" demesi üzerine, Hazret-i Peygamber tebessüm buyurup, bu gence hem şefaati müjdeledi hem de seyahate izin verdi. O cemiyette bulunan Sa'd bin Ebî Vakkas da gezip gördüklerini yazmasını tavsiye etti. Uyanınca ilk iş rüyasını Kasımpaşa Mevlevihânesi Şeyhi Abdullah

Dede'ye anlattı. Abdullah Dede, rüyayı tabir edip, "İbtidâ bizim İstanbulcağızı tahrir eyle" tavsiyesinde bulundu.

Evliya Çelebi ilk faaliyeti olan İstanbul gezileri neticesinde başlı başına bir İstanbul tarihi sayılabilecek Seyahatnamenin birinci cildini yazdı. Evliya Çelebi ile ilgili bilgiler çoğunlukla kendi eseri olan Seyahatname' den elde edilmiştir ve bu eserde de adı Evliya Çelebi olarak geçtiği için, bunun dışında bir adı olup olmadığı bilinmemektedir. Büyük gezgin Evliya Çelebi'nin Seyahatname' si, abartılı yanlarına karşın coğrafya, tarih, etnografya, folklor bakımlarından üzerinde durulmaya büyük bir eserdir. Gerçekçi bir gözle izlenen olaylar, yalın ve duru, zaman zaman da fantastik bir anlatım içinde, halkın anlayacağı şekilde yazılmış, yine halkın

anlayacağı deyimler çokça kullanılmıştır.

Evliya Çelebi Seyahatnâme'sinde gezip gördüğü yerleri kendi üslubu ile anlatmaktadır.

Evliya Çelebi'nin on ciltlik Seyahatnâme'si, bütün görmüş ve gezmiş olduğu memleketler hakkında oldukça önemli bilgiler içeriyor. Sağlam bir gözlem yeteneğine sahip olan Seyahatname yazarı, yalnız coğrafya, tarih, etnografya bilgileri vermekle kalmayarak, eserinin birçok yerlerinde yerli diller üzerinde topladığı bilgi ve verilere de yer vermiştir. Eser bu yönden Türk Kültür tarihi ve gezi edebiyatı açısından önemli bir yere sahiptir.

Evliya Çelebi gezdiği yerlerde camileri, medreseleri, çeşmeleri, çarşıları, yazarları, sur, kale, hamam, han, cadde, sokak ve evleri ,bahçeleri ve benzerinin yanı sıra düğünleri, yerel oyun ve kıyafetleri, sanatsal ve toplumsal davranışları da gözlemleyip anlattığı Bursa'dan sonra Osmanlı coğrafyasının neredeyse tamamını dolaşarak büyük ve önemli eseri Seyahatnâme'yi oluşturmuş.

Seyahatnâme'yi okumadan Evliya Çelebi'nin üslubunu tam olarak kavrayamayız. Birazdan okuyacağınız pasajlarda Seyahatname'yi anlama açısından örnek teşkil edebilir.

Fatih camii: "Başları göğe uzanan ve minarelerle adeta beraber olan yeşil serviler vardır ki her biri güya yeşil meleklerdir.

Kağıthane: Bir çeşit eğir kökü çıkar ki Gerede'de çıkanlardan çok daha şifalıdır. Yiyeni bin kere geçirir. Tuhaf hassası vardır. Su kaplumbağası onu yeyip yağlanır; doğrusu bin kere şifası görülmüştür.

Kasımpaşa: Bütün meyve ağaçlarıyla donatılmıştır... Baştan başa ceviz ağacıyla süslüdür.

Çubuklu: Burada çıkan kızcılık hiçbir memlekette çıkmaz, her biri beşer dirhem gelir, lâl renginde olup Medine hurması kadardır.

Üsküdar: 4000 kadar üzüm bağları, 300 adet gülistanı vardır ki her birinden nice bin renk ve çiçek hasıl olur. Kokudan insanın dimağı kokulanır.

Evliya Çelebi laleyi gayet iyi tanır: İstanbul'da Kağıthane lalesinin meşhur olduğunu yazar:

"Lale vakti bu mesire yerini görenin akli perişan olur."

Trakya İzlenimleri

Edirne: 1653'te bu şehirde uzun kalmış ve ağaçlar ve gülistan içinde çalkalandığını, camilerde cemaat safları arasına bu çiçeklerle nice hokkalar konup camiinin içi ve dışının nurlandığını yazar...

Doğu Anadolu

Niksar: "Bir okka 500 dirhem narı olur ki, bir tanesi kızılık tanesi kadar büyüktür."

Erzurum: "Eğrelî dağında tere, ravent, şahtere ve daha nice bin türlü diğer devalar bu dağda vardır. Nice kehaller (göz tabibleri) burada tutya (çuha çiçeği) toplayıp 40 senelik körlerin gözüne mil çeker, mahvolmuş gözleri aydınlık ederler."

Hasankale: "Balı ve ekmeği delicedir. Kale ağasının evinde ekmeğe bal yemiştim. Yarım saat sonra dünya başıma dar geldi."

Beypazarı: "Bir çeşit kavun olur ki lezzetinden adamın dimağı yarılr. Misk ve ham amber gibi kokusu vardır... Pirinci olur ki gayet pişkindir."

Gül konusuna gelince İstanbul esnafını tanıtırken bunların arasında 'Gülsüyücular' esnafın-

dan da söz eder ve "Bunlardan bazıları kocaman bir katır üzerinde küp kadar bakır kazanlar içinde gül suyu satan Edirneli hatunlardır." der. Edirne ürünleri arasında kaydettiği gül suyunun (gülsüyü) yeryüzünde yoktur. Gül ve güllükleri cihanı bezetmiştir (süslemiştir) şeklinde tanıtmıştır.

Evliya Çelebi botanik tanımlamaları yaparken çoğu zaman abartılı bir üslup kullanır. Bir ağacı, bir meyveyi tanıtırken, meyve şekillerini sayarken, bir bitkinin etkisini anlatırken bu abartı sezilir. Ve bu Evliya Çelebi'dir başka türlü yazamaz deyip hoş görülür.

Bir de Evliya Çelebi'nin diller ve ağızlar üzerinde yaptığı çalışmalardan ve karşılaştırmalardan küçük bir bölümü inceleyelim:

Evliya Çelebi, "havuç" için kızılağaç, pürçüklü ve yer sapı adlarını sayıyor. Anadolu ağızlarında "havuç"un türlü adları vardır: badul (Konya), deber otu (Denizli, Bilecik), deper otu (Afyon, İsparta, Kütahya), teber otu (Afyon, Kütahya), teper otu (Ankara, Eskişehir, Uşak, Kütahya, İsparta, Bursa, Eskişehir, Aydın, Bilecik, Afyon, Antalya, Kon-

ya, Denizli, Çankırı, Bolu, Muğla, içel...), kızıl ot (Muğla, İsparta, Denizli), sarı ot (Denizli)... gibi

Pürçüklü biçimine gelince: Bu, Anadolu ağızlarında "havuç" a verilen en yaygın addır: Bu adın Bolu ilinde kullanıldığı belirtilmemişse de, bu ad Niğde, İzmir, Ankara, Çorum, Afyon, Sivas... illerinde pürçüklü, Kastamonu, Amasya, Bilecik, Tokat illerinde ise pürçekli biçiminde kullanılır.

Son olarak Evliya Çelebi "havuc" a bu çevrede yer sapı adının verildiğini bildiriyor. Sözlüklerimizde onun verdiği bu ada da rastlanmıyor. Ancak, yurdumuzda buna benzer birtakım adlar vardır. Örneğin yer otu (Kayseri, Konya, Çorum, Yozgat, Adana) adı her bakımdan yer sapı'na benzer bir addır. Kerkük'te kullanılan yer kökü adı ise yer sapı adına büsbütün yakındır. Anadolu'da "havuc" a yerebatan (Bilecik), yeregeçen (Isparta, Afyon), yerekaçan (Isparta) gibi adlar da verilir.

Evliya Çelebi ayrıca Anadolu'da sahabiler ile ilgili de Seyahatname'sinde not düşmüştür. Bunlardan birkaç örnek de vermek istedim:

Diyarbakır

Evliyâ Çelebi'nin seyahatleri sırasında uğradığı yerlerden biri Diyarbakır'dır. Evliyâ Çelebi, günümüzde "27 Şehid Sahabe" olarak bilinen ziyaretgahtan bahseder ve buraya yaptığı ziyâreti şöyle anlatır: "İç Kale'de, Paşa Sarayı yanında, Hz. Hâlid Camisinde zevk sahiplerinin pîrî, şevk erbabının şeyhi Gazi şehid b. Hâlid b. Velîd. Hz. Hâlid, pençesi ile Diyarbekir'i Kayserlerin elinden almak için çabalayıp sonunda almış ve oranın hâkimi iken oğlu vefat etmiş ve İç Kale'deki camiye defnolunmuştur. Halen herkes tarafından ziyaret olunur. Ben saadetlü türbesine yüz sürüp şu beyt'i yazdım: Ecel suhânı hak eyler hadîdi, dahî Hâlid Velîd b. Velidi. "

Kilis

Evliyâ Çelebi, şehrin kiblesinde (güneyinde) aydınlık bir türbe içinde, şeyh Muhammed Simatî isminde bir zâttan bahsetmektedir. Hz. Peygamber'in (sav) sofrasını (simatını) döşediği için kendisine bu ismin verildiğini söylemektedir. Yine bu zâtın Hz. Peygamber'in (sav) ashabından olduğunu ve Hz. Ebû Bekir döneminde şehit olduğunu

ilave ederek şöyle demektedir: "Şeyh Muhammed Simatî, şehrin kiblesi tarafında aydınlık ve nurlu bir kubbe

içindedir. Hz. Resul'ün Çeşnigirbaşısı idi. Simat (sofra)döşediği için Şeyh Muhammed Simatî derler. Her vakit tekkesinde fakire nanpareleri mevcuttur. Açlığı gidermek isteyen fakirler oraya gelip karınlarını doyurup rızıklanırlar. Elhâsıl ulu sultan ahir zaman Peygamberi'nin (sav) sahâbesidir. Bu sultanın yakınında Şeyh İzzeddîn ve Şeyh Yusuf ikisi bir küçük kubbe altında gömülüdürler. Hz. Ebubekir'in halifelîği zamanında şehit olmuşlardır."

Evliya Çelebi'nin bahsettiği bu türbe günümüzde de sahabe türbesi olarak ziyaret edilmekte olan bir türbedir

Seyahatname deniz ise burada yazanlar bir damla sudur. Bir damla su ile doyulamayacağı gibi burada yazanlar ile Seyahatname'yi okumuş anlamış sayılmayız. Bu yazı umarım sizde Seyahatname'ye karşı bir merak uyandırır.

KAYNAKÇA

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl: 19, Sayı 32, Temmuz-Aralık 2014

Asuman Baytop Türkiye'de Botanik Tarihi Araştırmaları. Tübitak Yayınları Metin, kitaptan olduğu gibi alınmıştır.

Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi için: Evliya Çelebi Seyahatnamesi günümüz Türkçe'siyle 1969-1971 yıllarında yeniden yayımlanmıştır. Zuhuri Danışman Yayınevi, İstanbul. Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Yapı Kredi Yayınları Bütün kitaplar

<https://gezimanya.com/FotoGaleri/evliya-celebinin-seyahatnamesi>

<http://www.bilgicik.com/yazi/evliya-celebi-ve-anadolu-agizlari-profdr-hasan-eren/>

Abdulvahap AĞIR

ÇOCUK VE DİN

İnsanın yeme, içme, uyuma vb. maddi ihtiyaçları gibi sevme, güvenme, bağlanma ve inanma gibi manevi ihtiyaçlarının da olduğu bilinen bir gerçektir. Bireyin beden sağlığı için maddi ihtiyaçlar ne kadar önemli ise ruh sağlığı, sağlam kişilik ve karakter sahibi olabilmesi için de manevi ihtiyaçlar o kadar önemlidir. Çünkü beden ne kadar sağlıklı olursa olsun bireyin ruhsal dengesi bozulduğu zaman onun mutlu olabilmesi, hayata olumlu bakabilmesi ve karşılaştığı problemlerle başa çıkabilmesi oldukça zordur.

Her alanda hızlı bir gelişim seyri yaşadığı çocukluk döneminde, hem çocukta doğuştan var olan duygular şekillenmekte hem de onun yetişkinlikte yaşayacağı dinin temelleri atılmaya başlanmaktadır. Bu sebeple, çocukluk dönemi hem duygusal açıdan hem de dini gelişim açısından son derece kritik bir evredir. Çocukluk döneminde din eğitiminin etkili olabilmesi için fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişim alanlarıyla birlikte dini gelişim özelliklerinin de çok iyi bilinmesi gerekir. Bu makalenin öncelikli amacı çocukların duygusal gelişimine göre nasıl bir din eğitimi verilmesi gerektiği, dinin çocukların bilişsel, duygusal ve psiko-sosyal gelişimlerine katkısını, dinin karakter ve kişilik gelişimine etkisini ortaya koymaktır.

Çocuklar dini hayatı önce taklit edip sonra özümserler. Bu yüzden, ilk çocukluk döneminde, ailenin olumlu bir model oluşturması önemlidir. Bu dönemde dinin hayatın içinde yaşanan bir olgu olması, çocuğun dini pratikleri, ibadetleri gözlemlemesi, dini bayramları, kutsal gün ve geceleri, birtakım dini törenleri izlemesi çocuk için tesirli olacaktır. Bu aşamadan sonra çocuk dini konuları doğrudan doğruya öğrenmeye, öğretilen konuları benimsemeye hazır hale gelir. Çocuğun dini bilgileri alabilmesi için hazır oluş seviyesi oldukça önemlidir. Çocuğun henüz anlamlandıramayacağı, algı ve kapasitesinin üzerinde bilgileri, ona gelişigüzel bir biçimde aktarmaya çalışmak, onu hem zihnen hem de ruhen aşırı derecede zorlamak anlamına gelir. Dini öğretilerin, çocuğa sunulabilmesi belli bir gelişim düzeyini ve olgunluğu gerektirir.³¹ Bunun için de hem anne-babalar, hem de din eğitimcileri tarafından çocukların gelişim özelliklerinin iyi bilinmesi, hangi dönemde hangi bilgilerin verileceğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Örneğin 3-4 yaşlarındaki bir çocuğun zihni cehennem, şeytan, cin gibi henüz çocuğu çok da fazla ilgilendirmeyen konularla gereksiz yere meşgul edilmemelidir.

Çocukluk döneminde, dinle ilgili sorulan sorular, onların dine olan ilgi ve meraklarının göster-

gesidir. Bu sebeple, çocukların sorduğu sorular son derece önemlidir. Soruları geçiştirmek üzere verilen baştan savmā cevaplar çocukların öğrenme isteğini köreltebileceği gibi çocukları gereğinden fazla bilgiye boğmak da uygun değildir. Çocuğun her yaş döneminde ihtiyaç duyduğu ölçüde sorularına tatmin edici bilgiler verilmesi dini gelişimi açasından önemlidir. Allah inancı ve iman duygusu bu dönemde sevgi ağırlıklı olarak verilmelidir. Örnekler olumsuzlardan değil, olumlulardan seçilmelidir. İyilik, dürüstlük, sevgi gibi kavramlar üzerinden dini bir altyapı oluşturulmaya çalışılmalıdır. "Çocuklara aktarılan dini bilgiler, onun içine kapanmasına sebebiyet verecek, çocukluğunu yaşamasına engel olacak nitelikte olmamalı, dünyaya açık, bütün hayatı kucaklayan bir metot izlemeli; inançlı ve ahlaklı olmaya yönelik olmalıdır." Dini bilgiler aktarılırken acele edilmemeli, özellikle, Allah sevgisi, hak duygusu ya da merhamet hissini kişide birden ortaya çıkmadığı göz önünde bulundurulmalı, çocuğun bir anda tüm dini ve ahlaki kuralları benimsemesi beklenmemelidir. Çocuğun bu bilgileri içselleştirebilmesi ve hayatında uygulayabilmesi için ona fırsat tanınmalıdır.

Çocukluk döneminde kaygı ve korkuların yoğun olduğu göz önünde bulundurularak, özellikle dini kavramların bu duygularla ilişkilendirilmesinden sakınılmalıdır. Korkutmak, zorlamak ve yasaklamalardan çok, sevdirmek ve kolaylaştırmak esas olmalıdır.

Allah ve peygamber sevgisi geliştirilmeden yapılacak din eğitimi başarısızlığa mahkûmdur. Bu durumda dini bilgilerin kazandırılması ve davranışlara geçirilmesi çok zordur. Her türlü eğitim gibi din eğitimi de baskısız ve hoşgörü ortamında uygulandığında kişinin mutluluğunu arttırabilir. Allah inancı ve sevgisi zor durumlarda güç alacağı bir dayanak olur. Bu nedenle evde olsun okulda olsun din eğitimi bir disiplin aracı olarak kullanılmamalıdır. Zihni gelişimini henüz tamamlamamış olan çocuk, Allah ile cehennem ile korkutulursa ilerde kendisine din ile ilgili anlatılan her şeyden

korkar hale gelecektir. Allah, çocuk terbiyesinin bir aracı değil, aksine çocuk terbiyesi Allah'a ulaşmak için bir araçtır.

Dolayısıyla kişinin hem dünyasını hem de ahretini ilgilendiren Allah'a iman gibi önemli bir konunun öğretilmesi yapılırken, Kur'an ve hadislerin ruhuna uygun olan, sevgi, merhamet ve anlayışa dayalı bir metot takip edilmesi, Allah'ın cezalandıran azap eden yönlerinden ziyade, insanları seven, merhamet eden, sayısız nimetler veren yönlerine ağırlık verilmesi ve onların din, iman ve Allah ile bağlarını kuvvetlendirilecek yeni metotların araştırılması gerekir.

Kişinin sağlıklı bir birey olabilmesi için en mühim bir evre olan ve çok iyi değerlendirilmesi gereken çocukluk dönemi duygusal gelişimin ve inanç gelişiminin temelini oluşturur. Aklın ve bedeninin geliştirilmesine önem verildiği gibi ömür boyu insan ruhunun temelini oluşturan duyguların ve inancın sağlıklı bir şekilde ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi bireyin gelişimi açasından büyük öneme sahiptir.

Çocuğun yaşamı boyunca rehberlik eden bir din eğitimi sağlıklı bir duygusal gelişimin üzerine bina edilmiş olmalıdır. Çocuğun doğuştan var olan ve onun şahsiyetine yön veren dini duygunun erken ya da geç, sağlıklı ya da sağlıksız bir biçimde gelişmesi önemli oranda çocuğun içinde yetiştiği aile ortamına bağlıdır.

Din eğitimi faaliyetleri sevgi üzerine inşa edilmeli, Allah inancı ve iman duygusu sevgi ağırlıklı olarak verilmeli, gerek aile, gerek çevre gerekse din eğitimcilerinin çocuktaki dini gelişimi zedeleyecek söz ve tavırdan uzak durması gerekir. Dini inancın tohumları insan ruhunda zaten vardır. Çocuğun gelişim dönemleri ve kişisel yatkınlığına göre sunulacak uygun bir eğitim ve ortamda çocuk dinen gelişme imkanı bulacak ve şahsiyetine yön verebilecektir.

AKİF EMRE'NİN YOL HARİTASI “ÇİZGİSİZ DEFTER”

Seyahatnameler veya gezi notları bize kişilerin kısa süreli ziyaretlerinde edindiği mekânsal ve toplumsal izlenimleri verir. Bu anlamda mekânların durak noktası olması, söz konusu mekânlara dair sonrasında ortaya çıkan metinleri biraz yüzeyselliğe sevk ediyor.

Çizgisiz Defter kitabı ise Akif Emre'nin şehirlere farklı zamanlarda yaptığı yolculukları yani farklı zamanlarda kaleme aldığı yazıları bize bir arada sunarak zamanın mekâna dair tahlillere nasıl bir etkisi olduğuna dair fikir verme eğiliminde. Ve bu daha çok bir kamerayla gerçekleştiriliyor. Yani bulunulan mekânda ve o anda kamera kadrajına girmeye değer görüntü hangisi?

Akif Emre'ye göre “Kamera, tarihe ve mekâna hükmetmese de keşfediyor.”

Çizgisiz Defter, geniş bir coğrafyada farklı mekânlara farklı zamanlarda yapılan gezilerle mekânlara ve insanlara dair izleri takip ediyor. Akif Emre bazen bir belgesel çekimi bazen de bir dost ziyareti için gittiği beldelerde aldığı notları; “Haritaların ve sınırların parçaladığı günümüz coğrafyasına karşı bir hatırlayış çabası” olarak bize sunuyor. Yazılarda çoğu zaman insana ve topluma dair analizler mekân üzerinden yapılıyor. Geçmiş bir hatırlayış çabası olan her bir gezi, somut eserler –bunlar daha çok taş yapılar- üzerinden ele alınıyor. Çünkü Emre'ye göre; “Tarih, bir yönüyle kurgudur, ama hepsinden önce somut eserlerdir.” Zamana direnenler de taş yapılardır.

Gezi notlarının bir derlemesi olan kitap Endülüs'te Müslümanların ve Yahudilerin izlerini

Filistin'e kadar sürüyor. Keşif Akif Emre'nin o an bulunduğu noktada bitmiyor. Bugün Filistin Meselesi olarak karşımıza çıkan olayı Endülüs'ten –Hristiyanlar tarafından kovulan Yahudilerle Filistin'e yerleştirilen Müslümanların çocuklarının karşı karşıya gelmesi olarak tanımlanıyor.

Yapılan ziyaretlerin ve bu ziyaretlere dair alınan notların mahiyetinin turistik bir gezinin çok ötesinde olduğu kitabın daha en başında belirtiliyor aslında. Kadim zamanlardan bugüne İslam coğrafyasını zihninde yeniden restore ediyor. Bir bütün olarak kitap yeni bir coğrafyada yeni mekânların keşfinden ziyade bize zamanın keşfinden bahsediyor.

SHamza YAŞAR

İSRA VE MİRAC İLE İLGİLİ AYETLER

İsra Sûresi

"Kulunu (Muhammed -aleyhissalâtü ves-selâm-ı) bir gece, Mescid-i Harâm'dan kendisine bâzı âyetlerimizi göstermek için, etrâfını mübârek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götürün Allâh, her türlü noksan sıfatlardan münezzehtir. Şüphesiz O, her şeyi hakkıyla bilen, hakkıyla görendir." (el-İsrâ, 1)

AYETİN TEFSİRİ

1. İsrâ hadisesi uyku halinde değil, uyanık olarak ve ruh ve bedenle birlikte gerçekleşmiştir. Orası, çevresini, Allah'ın özellikle Şam bölgesine verdiği meyve ve nehirler gibi maddî ve peygamberlerin karargâhı ve meleklerin iniş yeri olması sebebiyle de manevî bereketlerle bereketlendirdiğimiz bir yerdir. Bunu, Muhammed (s.a.v.)'e harikulade büyük âyetlerimizi göstermek ve onu, göklerin ve yerin melekûtundan haberdar etmek için yaptık. Rasulullah (s.a.v.) bu yolculukta yüksek gökleri, cenneti, cehennem, sidre-i muntehâ'yı, melekleri, peygamberleri ve bunların dışında Yüce Allah'ın kudretini gösteren âyetleri ve harikulade şeyleri gördü. Şüphesiz Yüce Allah, Muhammed'in sözlerini işiten ve yaptıklarını görendir. Onun içindir ki, bir lütuf ve ihsan olarak bu mucizeleri sadece ona vermiştir.

Necm Sûresi

"İnmekte olan yıldız[1] and olsun." (Necm, 1)
"Sâhibiniz (Muhammed Mustafâ) sapmadı ve bâtıla inanmadı. O, arzûsuna göre de konuşmaktadır. O'nun konuşması vahiyden başka bir şey değildir.

Çünkü (bildirdiklerini) O'na güçlü, kuvvetli ve üstün yaratılışlı biri(olan Cebrâil, Rabbinin emri üzere) öğretti. Sonra en yüksek ufukta (Sidretü'l-Muntehâ'da) iken asıl şekliyle istivâ etti (doğruldu)." (en-Necm, 2-7)

"Sonra yaklaştı ve tedellî etti." (en-Necm, 8)

"(Muhammed Mustafâ ile Rabbinin) araları, iki yay arası kadar, ya da daha yakın oldu." (en-Necm, 9)

"Allâh o anda kuluna vahyini bildirdi." (en-Necm, 10)

"(Muhammed Mustafâ'nın) gözleriyle gördüğünü kalbi yalanlamadı. (Ey inkârcılar!) O'nun gördükleri hakkında şimdi kendisiyle tartışacak mısınız?" (en-Necm, 11-12)

"And olsun ki (Muhammed Mustafâ), onu (Cebrâil'i) Sidretü'l-Muntehâ'da bir defâ daha gördü." (en-Necm, 13-14)

"Orada Me'vâ cenneti vardır. O Sidre'yi kaplayan kaplamıştı." (en-Necm, 15-16)

"(Muhammed Mustafâ'nın) gözü, oradan ne kaydı, ne de sınırı aştı. And olsun O, Rabbinin en büyük âyetlerinden bir kısmını (da) gördü." (en-Necm, 17-18)

AYETLERİN TEFSİRİ

1. Hasan Basrî de şöyle der: Bu âyetteki den maksat, kıyamet gününde dökülecek olan yıldızlardır.

2. Muhammed (a.s.) doğru ve hak yoldan sapmadı. Asla bâtila inanmadı. Aksine o son derece hidayette ve doğru yoldadır.

3. O nefsi arzusuyla ve şahsi görüşüne dayanarak konuşmaz.

4. Beyzâvi şöyle der: Kur'an, Allah'ın ona indirdiği vahiyden başka bir şey değildir.

5. Kur'an'ı ona, çok kuvvetli bir melek, yani Cebrail (a.s.) öğretti, Tefsirciler şöyle der: Cebrail'in çok kuvvetli olduğunu gösteren delillerden birisi şudur: O, Lût kavminin ülkesini kökünden soktu, kanadı üzerine aldı, göğe çıkardı, sonra da altım üstüne getirdi. Semûd kavmine öyle bir bağdı ki cansız olarak yere serildiler. Peygamberlere vahyi indirmesi ve yükselmesi göz açıp kapamaktan daha çabuk olurdu.

6. Cebrail (a.s.) çok akıllı ve güçlü kuvvetlidir. Kendi hakiki suretinde göründü.

7. O, doğu tarafında güneşin doğduğu yerde, gök ufunda idi. İbn Abbas, "Yüksek ufuktan maksat güneşin doğduğu yerdir" der.

8. Cebrail (a.s.) Muhammed (a.s.)'e yaklaştıkça yaklaştı.

9. Ona, iki yay kadar veya daha yakın mesafe yaklaştı. Âlûsî şöyle der: Bundan maksat, ona yakınlığın çokluğunu ifade etmektir. "O, onun yakını oldu" denilmiş gibidir.

10. Cebrail (a.s.), Allah'ın kulu ve Rasûlü Muhammed'e, Allah'ın ona vahyettiği emirleri vahyetti.

11. Muhammed (a.s.)'in kalbi gözünün gördüğü yani Cebrail'in hakîki suretini yalanlamadı. İbn Mes'ûd şöyle der: Rasulullah (s.a.v) Cebrail (a.s.)'i hakîki suretinde gördü. Onun 600 kanadı vardı. Her kanat ufku kapatmıştı. Kanadından, çeşitli zinetler, yakut ve inciler düşüyordu. Bunları sadece Allah biliyordu.

12. Ey müşrikler topluluğu! İsrâ ve miraç gecesinde gördükleri hakkında mı cedelleşiyorsunuz? Ebû Hayyân şöyle der: Rasulullah (s.a.v) Miraç olayım onlara haber verince onu yalanlayıp hafife aldılar. Sonunda Beytu'l-Makdis'i onlara anlattı. Cumhura göre, iki defa görülmüş olan Cebrail (a.s.)'dir. İbn Abbas ve İkrime'den rivayet edildiğine göre, Rasulullah (s.a.v) Rabbini baş gözyle görmüştür. Aişe (r.anhâ) bunu reddetmiş ve demiştir ki, Rasulullah (s.a.v), iki defa Cebrail'i kendi şekliyle gördü. Ebû Hayyân, daha sonra şöyle der: Doğru olan şu ki, bu âyetlerde anlatılanların

tümü, Cebrail (a.s.) ile olmuştur. "Andolsun onu bir defa daha görmüştür" mealindeki âyet bunun delilidir. Bu âyet, daha önce bir kez daha görmüş olmasını gerektirir.

13,14 Andolsun ki Peygamber (a.s.) Cebrail'i (a.s.) melek şeklinde, bir sefer de yedinci kat gökte Arş'ın yakınında bulunan Sidretü'l-Müntehâ'da gördü. Tefsirciler şöyle der: Sidre, nebki (Arabistan kirazı) denilen bir ağaç olup kökünden nehirler çıkar. Sidre, Arş'ın sağ tarafındadır. Mahlûkâtın ve bütün meleklerin bilgisi, ancak oraya kadar ulaştığı için, bu ağaca "Sidretü'l-Müntehâ" denilmiştir. Ondan ötesini Yüce Allah'tan başka hiç kimse bilmez.

15. Sidretü'l-Müntehâ'nın yanında meleklerin, şehitlerin ve takva sahiplerinin ruhlarının barındığı cennet vardır.

16. Peygamber, Cebrail'i, Sidreyi hayret verici şeylerin kapladığı bir zaman gördü. Hasan Basrî şöyle der: Onu, Âlemlerin Rabbinin nuru sardı da o aydınlandı.

17. O huzurda ve o makamda, Peygamberin gözü ne sağa sola döndü, ne de o, gördüğü sınırı geçti. Kurtubî şöyle der: Peygamber (a.s.), Allah'ın kudretini gösteren alâmetlerden, gördüğünden başka bir şeye bakmadı. Bu olay, Peygamber (a.s.)'in o makamdaki edebini anlatmaktadır. O zaman o, ne sağa baktı ne sola. Hâzin de şöyle der: İzzet sahibi Yüce Allah tecelli edip nuru görününce, Rasulullah (s.a.v), akılların hayrete düştüğü, ayakların kaydığı, göklerin eğildiği o makamda sabit kaldı.

18. Andolsun ki, Muhammed Miraç gecesinde, Allah'ın mülkünde hayret verici şeyler gördü. Sidretü'l-Müntehâ'yı, el'Beytu'l'Ma'mûr'u, Cennet ve Cehennemi gördü. Cebrail (a.s.)'i göklerde, hakîki şekliyle 600 kanatlı gördü. Cennet'ten yeşil Refref'i ufku kapatmış olarak gördü. Bunların dışında daha başka harikulade büyük şeyler gördü. Fahreddin Râzî şöyle der: Bu âyette, Peygamber (a.s.)'in, Miraç gecesinde, Allah'ın harikulade âyetlerini gördüğüne, bazılarının dediği gibi, Allah'ı görmediğine delil vardır. Çünkü Yüce Allah, Miraç kıssasını "Âyetlerin görülmesiyle" sona erdirdi. İsrâ sûresi'nde de, mealen "Ona âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye" buyurdu.[29] Eğer Rabbini görmüş olsaydı, bu olay, mümkün olanların en büyüğü olur ve Yüce Allah bunu mutlaka bildirirdi.

İSRA VE MİRÂÇ İLE İLGİLİ HADİSLER

Şerh-i Sadr (Kalbinin Temizlenmesi)

Resûlullâh miraça çıkmadan sadrının temizlenmesini şöyle anlatır:

"Ben Kâbe'nin Hatîm kısmında yatıyordum. Uyku ile uyanıklık arasında bana biri geldi, şuradan şuraya kadar (göğsümü) yarıdı. (Bu sözünü söylerken boğaz çukurundan kıl biten yere kadar olan kısmı gösteriyordu.) Kalbimi çıkardı. Sonra bana, içerisi îman ve hikmetle dolu, altından bir kap getirildi. Kalbim (çıkarılıp su ve Zemzem ile) yıkandı. Sonra içerisi îman ve hikmetle doldurulup tekrar yerine kondu..." (Buhârî, Bed'ü'l-Halk 6, Enbiyâ 22, 43; Müslim, İman 264)

Efendimizin Sütü Tercihî

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyet edildiğine göre, İsrâ gecesi Resûl-i Ekrem'a, birinde şarap diğerinde süt bulunan iki kâse getirildi. Hz. Peygamber şöyle bir baktıktan sonra süt kâsesini tercih etti. Bunun üzerine Cibrâîl (a.s.):

"-Seni, insanın yaratılış gâyesine uygun olana yönlendiren Allâh'a hamd olsun. Şâyet içki dolu bardağı alsaydın, ümmetin sapıklığa düşerdi." dedi. (Müslim, İman, 272; Eşribe, 92)

Sidre-i Müntehâ

Efendimiz'e soruldu:

"-Yâ Resûlallâh! Sidre'yi kaplayan ne gördün?"

Buyurdular ki:

"-Altundan pervânelerin onu bürüdüğünü ve her yaprağında bir meleğin oturup Allâh'ı tesbîh ettiğini gördüm." (Taberî, XXVII, 75; Müslim, İman, 279)

Peygamberimizin Allah Teâlâ'yı Görmesi

İbn-i Abbâs -radiyallâhu anh-'tan gelen rivâyete göre Resûl-i Ekrem:

"Ben, yüce Rabbimi gördüm!" buyurmuştur. (Ahmed, I, 285; Heysemî, I, 78)

Bir başka rivâyette Peygamber Efendimiz "Rabbini gördün mü?" sorusuna cevâben:

"Bir nûr gördüm!" buyurmuşlardır. (Müslim, İman, 292)

Gıybet Edenler

Resûlullâh, başka bir topluluğa rastladı. Onlar da bakırdan tırnaklarla yüzlerini ve göğüslerini tırmalıyorlardı:

"-Ey Cibrâîl! Bunlar kimlerdir?" diye sordu. Cibrâîl -aleyhisselâm-:

"-Bunlar, (gıybet etmek sûretiyle) insanların etlerini yiyenler ve onların şeref ve nâmuslarıyla oynayanlardır." cevâbını verdi. (Ebû Dâvûd, Edeb, 35/4878)

Zinâ Edenler

Peygamber Efendimiz orada; zinâkârları, leş yiyen bedbahtlar olarak; fâiz yiyenleri, karınları iyice şişmiş ve şeytan çarpmış rezil bir vaziyette; zinâ edip çocuklarını öldüren kadınları da, bir kısmını göğüslerinden, bir kısmını baş aşağı asılı hüsrâna dûcâr olmuş bir hâlde gördü. (Bkz. Taberî, XV, 18-19)

KAYNAKÇA

1. www.islamveihsan.com
2. Safvetü't Tefasir(Tefsirlerin Özü) Muhammed Ali es-Sabuni

YAŞAMIN FİZİĞİ

Günümüz modern dünyası hepimizi, bütün insanların hayatta kalmak ve geçimlerini sağlayabilmek için günlük, hatta haftalık ve yıllık sıkı ve yoğun uğraşların içine sürükler. Bu yoğunluk ve koşuşturmadan ötürü birçok kişi kendi etrafında devam etmekte olan dünyayı göz ardı eder. Çünkü bu farkındalık kimseye bir şeyler sunmayacak veya bir fayda da bulunmayacaktır. Ama bazı zamanlarda kafamızı kaldırıp etrafta neler döndüğünü, nasıl bir dünyada yaşadığımızı ve bu dünyanın devam etmesinin ne tür temellerle garantiye alındığını görmek en az günlük iş yoğunluklarımızdan sonra kafa dağıtmak için yaptığımız etkinlikler kadar eğlenceli ve rahatlatıcı olabilir. Ancak maalesef ki günümüzde birçok toplum arasında bu temellerin ve kanunların sadece onu inceleyen, çalışan insanlar için geçerli olduğunu düşünüp onları bir kenara bırakıyoruz. Garip ve zor olduğunu sadece biraz garip giyinen tuhaf insanlar tarafından icra edile-

bileceği ve anlaşılabilirliğini; bizim ona ulaşamayacağımızı, ulaşmak istesek dahi kocaman yüksek teknoloji laboratuvarlara ihtiyacımız olduğunu düşünüyoruz. Aslında bahsettiğimiz bu doğanın kanun ve temellerinin hepsi "fizik" olarak isimlendirilmektedir. Bazılarınız kendi içinde "Bunu öğrendiğimde ne işime yarayacak ki zaten?" diye düşünüyor veya "Bunların hepsi neden benim umurumda olsun ki?" diye kendinize soruyor olabilirsiniz. Ben ise bu yazımda onu bilmekle yapabileceğimiz şeyleri ve aslında bu kanunların uyumunun güzel ve karmaşık dünyamızı oluşturduğunu göstermek için çabalayacak ve içinizdeki gömülü kalmış olan bilim insanını su yüzeyine çıkarmaya çalışacağım.

Sinemaya gittiğimizde ya da ailecek beraber bir film izleyeceğimizde veya akşam eve işten ya da okuldan geldiğimizde şöyle bir ekranın karşını geçip hiçbir eforda bulunmadan bir dizi veya film izlerken yanında artık

klasikleşmiş olan patlamış mısırsı yemeyi hepimiz çok severiz. Küçüklüğümde beri annemin bana her patlamış mısır yapısında heyecanlanır ve tencerenin ya da makinenin içerisinde hepsinin pıtır pıtır patlamasını izlemeyi çok severdim. Tencereye vurma sesi resmen beni yaşama sevinciyle doldurarak huzur verirdi. Ancak size de öyle küçücük ve semsert bir şeyden kabarık, üstüne üstlük bembeyaz ve ağızınızda eriyip giden bir yapının oluşması size de çok enteresan gelmiyor mu? Aslında bütün olay birtakım basit olaylar dizisine bağlıdır. Her mısır tohumunun içinde bir "embriyo" bulunur. Yeni bitki oradan oluşmaya başlar. Bir de "endosperm" (besidoku) vardır ki bu da yeni bitkinin ilk gıdasıdır. Endosperm, tanecikler halinde paketlenmiş nişastadan oluşur. Ayrıca %14 kadar su içerir. Tohumlar sıcak yağın içinde beklerken içlerindeki su kaynamaya ve buhara dönüşmeye başlar. Sıcak moleküller daha hızlı hareket ettiğinden, tohumlar ısındıkça

içlerindeki su molekülleri de deli gibi bir o yana, bir bu yana çarp- par. Mısır tohumunun sert kabu- ğu, dışarıdan gelecek saldırılara karşı koymak üzere yapılandırıl- mıştır ancak artık bu safhada bir iç ayaklanmaya karşı koymaya çalışıyor. Her mısır tanesi bir dü- düklü tencere kıvamına gelmiş durumdadır. Buhar haline gelen su molekülleri sıkışmış ve gide- cek hiçbir yerle yoktur. Bu yüz- den tohumların içindeki basınç arttıkça artar. Gaz moleküllerinin sayısı ve hızı arttıkça kabukların iç çeperlerine daha da sert çarp- maya başlarlar. Düdüklü tencere neden yemeği çabucak pişirir? çünkü sıcak buhar, pişirme ko- nusunda tam bir uzman konu- mundadır. Kuru mısır tanesinin içi de bu konuda düdüklü tence- rede farklı değildir. Tohumların içindeki nişasta tanecikleri jelim- si pelte kıvamına gelir ve basıncı sürekli artar. Mısır tanesinin dış kabuğu bu basıncı ancak belli bir raddeye kadar tutabilir. İçeri- sinde oluşan basınç dış basıncın yaklaşık on katına ulaştığında, peltenin özgürlüğüne kavuşma- sına ramak kaldı demektir.

Sonra işte beklenen an gel- miştir. O camın yüzeyine vuruş sesleri duyulmaya başlanmıştır artık. Hatta belki de tencerenin kabını dahi tencerenin üzerin- den fırlattığına şahit olmuşsu- nuzdur. Patlama anında kartlar yeniden dağıtılmaya başlanır. Sert kabuk nihayet kendini ko- yuverdiğinde, içindeki aşırı yük- sek basınçlı malzeme, normal atmosferik basınçtaki dış ortam- la temas eder. Artık hacmini sa- bitleyecek bir engel de yoktur. Bu yüzden iç basıncını dış basın- cına eşitleyebilmek için ikisinin değeri eşitlenene kadar içindeki madde genleşir. Bir anda tohu- mun bütün içi dışarı çıkar. Sıkışık beyaz pelte, pörtlek beyaz kö- püğe dönüşür, soğur ve katılaşır. Dönüşüm artık tamamlanmıştır.

Bunların hepsi aslında tek bir yasa yüzünden gerçekleşmekte- dir: Gaz yasaları. Bunun başka bir örneğini çok daha yakınımız- da da yaşarız aslında. Elimizde bir su ya da herhangi bir içecek olsun. İçine pipeti daldırdınız ve içmeye başladınız. Sizce burada nasıl bir olay gerçekleşmekte? Eğer siz de "Emiyorum geliyor işte" diyorsanız yanıldığınızı öğ- renmek üzeresiniz. Pipetten em-meye başladığımız anda ciğerler- rimizdeki havayı seyrekleştirir ve pipetin içerisindeki havayı içeri almaya başlarız. Pipetin içeri- sindeki sıvıyı iten daha az hava molekülü kalır. Böylelikle dış ba- sınıç iç basınca üstün gelmiş ve sıvıyı itmeye, yukarı çıkarmaya başlar. Buna "emme" deriz ama aslında sıvıyı içimize kendimiz çekmeyiz. Atmosfer pipetin di- ğer tarafından iterek bu işi bizim için halleder. Su gibi ağır bir şey bile hava molekülleriyle kıpırda- tılabilir. Peki bu gibi basit diye anabileceğimiz yasanın sanayiye ya da dünyaya yansımaları nedir? Roketler. Eğer yeterli sıcaklık ve basınçta gazı yeterince hızlı bir şekilde üretebilirdeniz tek tek milyarlarca molekülün belirli bir yere çarpmasıyla oluşan deva- sa bir kuvvet elde edebilirsiniz. Bir Soyuz roketinin havalanma sırasındaki uçuş basıncı hava basıncının yaklaşık 60 katıdır. Yani moleküllerin itiş, havanın normal itişinde 60 kat daha kuv- vetlidir ama yaptıkları şey de ğiş- mez: Moleküller bir şeye çarp- parlar.

Aslında ışık fiziğinin harikula- de etkileri baktığımız her yerde vardır, kimi zaman da doğanın en güzel harikalarının bazılarında. Sözelimi gökkuşakları: Fan- tastik, harika fenomenler ve her yerdeler. Büyük bilim insanları –optiğin babası olarak bilinen, on birinci yüzyılda yaşamış olan Müslüman bilim adamı ve ma- tematikçi İbn-i Heysem; Fran-

sız filozof, matematikçi ve fizik- çisi René Descartes; ve bizzat Sir Isaac Newton- gökkuşaklarını büyüleyici bulmuş ve açıklama- ya çalışmışlardır. Buna rağmen hiçbir zaman revaçta olmamış ve göz ardı edilmiştir gökkuşakları. Gökkuşağını görebilmemiz için üç şartın sağlanmış olması gere- kir. Birincisi, güneşin arkanızda olması şart. İkincisi, gökyüzün- de önünüzde yağmur damlaları olması gerekir- kilometrelerce uzakta da olabilir, sadece bir- kaç yüz metre ötede de. Üçün- cüsü, güneş ışığının bulut gibi hiçbir engelle karşılaşmadan yağmur damlalarına ulaşabil- mesi gerekir. Bir ışık yığını yağ- mur damlasına girip kırılınca bütün bileşen renklerine ayrılır. Kırmızı ışık en az kırılırken-ya- ni bükülürken- mor ışık en çok kırılır. Bütün bu farklı renkli ışınlar yağmur damlalarının ar- kasına doğru yolculuklarını sür- dürürler. Işığın bir kısmı yoluna devam edip yağmur damlasın- da çıkar, fakat bir kısmı da bir açıyla çarpıp yağmur damlası- nın ön tarafına geri döner, yani yansır. Aslında ışığın bir kısmı birden çok kez yansır ,fakat bu daha sonra önemli hale gelir. Şu an için sadece bir kere yan- sıyan ışığı inceliyoruz. Işık dam- lanın önünden çıkınca bir kısmı tekrar kırılır, farklı renklerdeki ışınları da ayırıştırır. Bu ışık ışın- ları yağmur damlasından geçerk- en kırılıp yansıldıktan ve tekrar kırıldıktan sonra yönleri bayağı de ğişmiştir. Gökkuşağını görme- mizi sağlayan ana unsur, kırmızı ışığın, güneş ışığının damlaya girdiği yönden daima yaklaşık 42 derece daha küçük bir açıyla yağmur damlasında çıkmasıdır. Ve bütün bu yağmur damlaları için aynıdır, çünkü güneş fiilen sonsuz uzaklıkta sayılır. Kırmızı ışığın çıkış açısı 0 dereceleyle 42 derece arasında her şey olabilir, fakat asla 42 dereceden fazla

olamaz- ve bu azami açı farklı renklerin her biri için farklıdır. Mor ışık için en büyük açı yaklaşık 40 derecedir. Her renge ait bu farklı azami açılar gökkuşağındaki renkli şeritleri açıklamaktadır. E haydi o zaman şimdi de bu gökkuşağın yerini tayin edelim bu bilgilere göre. Güneşi arkamıza aldığımız vakit yerde oluşan gölgemize güneşten hayali bir çizgi çekiyoruz. Bu çizgi güneşin yağmur damllarına girdiği yöne tam tamına paraleldir.

Şimdi hayali çizgiden yaklaşık 42 derece uzağı bakarsınız- hangi yön olduğu önemli değil- orada gökkuşağının kırmızı bandını göreceksiniz. 40 derece olduğunda moru göreceksiniz ancak mor ışığı görmek çok zor olduğu için maviyi daha kolaylıkla görürüz- dolayısıyla bundan böyle sadece mavi diyeceğiz. Belki de bu anlattıklarımızı farkında olmadan kendi bahçenizde bile yapmış olabilirsiniz. Güneş tepeye çıkınca hortumun ağzını yere çevirip ucundan ince su püskürtürseniz -ki bu epey küçük damlacıklar oluşturur- az da olsa gökkuşağının damllarını göreceksiniz. Ağzılığı daire biçiminde hareket ettirmeye devam ettikçe parça parça gökkuşağı dairesinin tamamını görebilirsiniz. Derece kurallarımız burada da geçerli tabii ki. Bundan sonra yorucu bir bahçe sulamasından sonra kendiniz nasıl eğlendireceğinizi biliyorsunuz!

Nasıl işlediğini bilse de bilmese de birçok insan mıknatıslarla oynamayı sever ve oynarken de eğlenir. Bence bunun sebebi kısmen hissedebildiğimiz ama aynı zamanda tümünden görünmez kuv-

vetler ortaya koymalarıdır. İki mıknatısı birbirine yaklaştırdığımızda birbirlerini ya iterler ya çekerler, tıpkı elektrik yüklü cisimlerin yaptığı gibi. Pek çok kişi manyetizmanın derinden elektrikle ilişkili olduğunu bilir. Örneğin bilimle uğraşan herkes elektromanyetik kelimesini bilir ancak bunların nasıl ve neden ilişkili olduğunu tam olarak açıklayamayabilir. Burada yüzeysel olarak dilimiz vardığınca anlatmaya çalışacağım. Elektrigi kontrol etmek için mıknatısa, mıknatısı kontrol etmek için ise mıknatısa ihtiyacımız vardır. Elektrik ve manyetizma aynı olgunun ayrılmaz parçalarıdır. Hem elektrik alanı hem de manyetik alan, hareket halindeki bir elektronu itebilir, fakat farklı yönlere. Elektrik alanı elektronu alanla aynı yönde iterken, manyetik alan yana doğru iter. İlk televizyonlarda bu yasa kullanılmıştır aslında. Mıknatıs, ışının temel yönünü ayarlamak için elektron tabancasının çok yakınına yerleştiriliyordu. Ekranı daha yakın olan yön verici elektromıknatıslarsa doğrudan antenden gelen sinyallerle kontrol ediliyor. Elektron ışını itilip çekilerek ekranı yatay olarak satır satır taraması sağlanıyordu. Işının kendisi her satırda tekrara açılıp kapatılıyor ve ekrana vurduğu yerde parlak bir nokta oluşuyordu. Bu, inanılmaz hassaslıkta bir elektronik danstır. İşlem sonucunda tek bir resim görebilmek için bile bir sürü incik cıncık parçacığın doğru zamanda ve doğru şekilde çalışması gerekir. Ancak biraz daha günümüze gelirsek belki de hepimizin duyduğu şu meşhur elektromanyetizmayla "maglev" trenlerini duymuşsunuzdur. Belki "maglev" in açılımının "magnetic levitation" a(manyetik kaldırma) karşılık

$$\begin{aligned}
 & \frac{1}{2m} \frac{d^2x}{dt^2} + \psi = E\psi & \psi e^{-\frac{r}{\lambda_D}} & \quad \lambda_D = \frac{\Delta t'}{\sqrt{1-\frac{v^2}{c^2}}} & \quad 4\pi r^2 & \quad \psi \\
 & U_{ef} = \frac{U_m}{E-4\frac{\rho_1\rho_2}{r}} & U = \frac{W_{AB}}{|E_{PA}-E_{PB}|} & = \frac{|\varphi_A-\varphi_B|}{T} & = \frac{4n_1n_2}{(n_2+n_1)^2} & \quad F_g = \frac{\mu_1\mu_2}{r^2} & \quad \delta \\
 & \mu = \mu_0 \frac{NI\sqrt{2}}{2\pi r m_e} & v = \frac{wh}{2\pi r m_e} & \quad \varphi_E = \frac{E_e}{\rho_e} = k\frac{q}{r} & \quad \varphi & \quad m = N \cdot m_0 = \frac{Q}{ve} & \quad \frac{M_m}{N_A} & \quad E = \frac{E_c}{a} \int_0^{a/L} \sin(\omega t + \phi) dy \\
 & \mu = \frac{\rho^2 l}{2m} & \mu_0 = \frac{M_m}{N_A} = \frac{M_r \cdot 10^{-3}}{N_A} & \quad l_t = l_0(1+d\Delta t) & \quad I = \frac{U_e}{R+R_i} & \quad 2 & \quad \frac{\sin \alpha}{\sin \beta} = \frac{v_1}{v_2} = \frac{n_2}{n_1} & \quad v = \frac{1}{\sqrt{\epsilon_r \mu_r}} = \frac{c}{\sqrt{\epsilon_r \mu_r}} \\
 & \lambda = \frac{h}{\sqrt{2eUm_e}} & R = \rho \frac{l}{S} & \quad E = mc^2 & \quad \beta = \frac{\Delta I_c}{\Delta I_B} & \quad \phi_e = \frac{\Delta E}{\Delta t} & \quad \frac{\omega_1}{x} + \frac{\omega_2}{x'} = \frac{\omega_2 - \omega_1}{v} \\
 & f_0 = \frac{1}{2\pi} \sqrt{\frac{\rho}{e}} & \psi(x) = \sqrt{2/L} \sin \frac{n\pi x}{L} & \quad E = \frac{1}{2} \hbar \sqrt{k/m} & \quad \beta = \frac{\Delta I_c}{\Delta I_B} & \quad \phi_e = \frac{\Delta E}{\Delta t} & \quad \frac{\omega_1}{x} + \frac{\omega_2}{x'} = \frac{\omega_2 - \omega_1}{v} \\
 & \oint \vec{B} \cdot d\vec{l} = \mu_0 \iint_S \vec{J} \cdot d\vec{S} & \quad \vec{S} = \frac{1}{\mu_0} (\vec{E} \times \vec{B}) & \quad E_k = \frac{v^2}{8mL^2} \hbar^2 & \quad \phi = \frac{2\pi \sin^2 \theta}{\lambda} & \quad \iint_S \vec{D} \cdot d\vec{S} = Q^* \\
 & \lambda = \sqrt{\frac{3kT}{m_0}} = \sqrt{\frac{3kT N_A}{M_m}} = \sqrt{\frac{3R_m T}{M_r \cdot 10^{-3}}} & \quad E = \hbar k^2 & \quad 1 & \quad pc = \frac{1 AU}{r} & \quad S & \quad R = \frac{U}{I} & \quad W_2 = U_e I t & \quad F_v = \int \frac{F_n}{R} \\
 & \lambda = \frac{\ln 2}{T} & F_n = Shp g & \quad 2m & \quad M_0 = \frac{4\pi^2 r^3}{3} & \quad \sigma = \frac{Q}{c} & \quad M = F d \cos \alpha & \quad \int \frac{F_n}{R}
 \end{aligned}$$

geldiğini bilmiyordunuz. Ama manyetik kutupları birbirine yakın tuttuğunuzda birbirlerini ittiklerini ya da çektiklerini bilmeyen yoktur. Bu maglev trenlerinin altında yatan harika fikre göre, eğer bu çekme ve itme kuvvetlerini kontrol altında tutacak bir yol bulursanız, bir treni demiryolu üzerinde havaya kaldırebilmeniz gerekir, sonra da yüksek hızla ister çeker ister itersiniz.

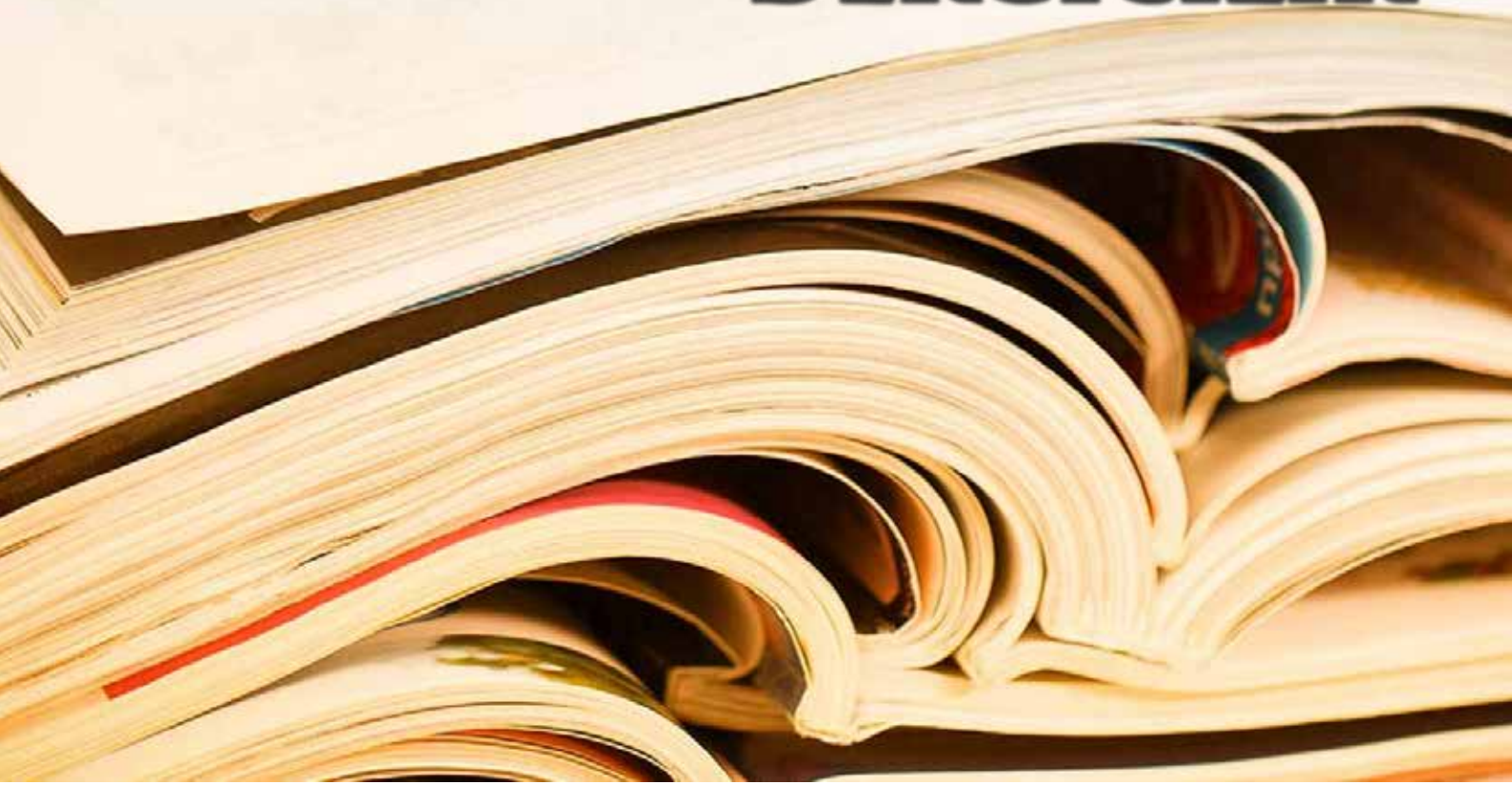
Elektromanyetik süspansiyonla(EMS) çalışan bir tür trende, tren üzerindeki elektromıknatıslar treni manyetik çekimle kaldırır. Trenlerden iki yandan C şeklinde bir kol iner; kolun üst tarafı trene bağlıdır, rayın altında olan alt tarafın üst yüzeyindeyse treni ferromanyetik malzemedan yapılmış raya doğrudan kaldıran mıknatıslar bulunur. Bence EMS sistemleri için bu kadarı bilmemiz yeterli. Ancak maglev trenlerinin başka bir çalışma sistemi ise elektrodinamik süspansiyon(EDS)dur. Bu EMS'den farklı olarak manyetik itme kuvvetine dayalıdır. Süperiletken denilen olağanüstü aygıtlar kullanılır. Çok soğuk tutulduğunda süperiletkenin hiç direnci olmaz. Bundan dolayı, süperiletken malzemedan yapılmış süper soğutulmuş bobin çok güçlü bir manyetik alan yaratmak için çok az elektrik gücü tüketir. Bu sistemlerle ilgili daha da şaşırtıcı olanı ise süperiletkenin manyetik bir kapalı gibi davranabilmesidir. Yanına bir mıknatıs itilirse, kütle çekimiyle süperiletken arasındaki etkileşim mıknatısı belirli bir mesafede tutar. Bu da EDS sistemlerini EMD sistemlerinden daha kararlı hale getirir. Hatta bu sistemler Black Panther adlı filmde dahi gösterilmiştir ancak orada farklı teknolojik eklemeler olmasına rağmen temel çalışma mekanizması aynıdır. Bence genel hatlarıyla maglevleri anladığımızı göre artık daha çok karşılaştığımız ve üstünden bir çok politik tartışmaların geçtiği barajlardan bahsetmeye başlayabiliriz. Temel olarak barajlarda bir türbin vardır ve bu türbin de shaft aracılığıyla bir jeneratöre bağlıdır. Yukarıdan belirli bir potansiyel enerjiye sahip olan su aşağıya doğru akmaya başladığında potansiyel enerji kinetik enerjiye dönüşmeye başlar. Bu kinetik enerji tonlarca ağırlıkta türbinleri döndürmeye başlayınca jeneratör içindeki mıknatıslar bobinlerin etrafında dönmeye başlar.

Bu bir manyetik akı farkı oluşturur ve bu akı farkı da elektrik enerjisi oluşturur. Normalde iletkenin üzerine bir elektrik alan uygulandığında akıma sebep olan bir manyetik alan oluşturulurken burada da tam tersi olarak manyetik alandan elektrik alan oluşturulmuştur. Ve çoğu doğal enerji kaynaklarının çalışma mekanizması da aynı temeller üzerine kurulmuştur.

Hepimiz sınırdan yaşıyoruz. Hepimizin yaşam destek formları var. Bunlar insanoğlu, dünya ve medeniyettir. Kimsenin fiziği bilmesi ya da ilgi duyması zorunlu değildir. Ancak bu üçü arasında bir çatışma yaşandığı mesela medeniyetle dünya çatıştığında- iklim değişikliğine sebep olanların medeniyetler olması gibi- dünyanın temellerini kavrayarak bu çatışmayı ortadan kaldırabilecek çözümler üretebiliriz. Ancak ben fiziğe daha kişisel ve sağduyusal yaklaşıyorum. Ben fiziği hayata ve yaşama tamamen farklı bir açıdan bakıp değerlendirmemi sağlayan bir araç olarak görüyorum. Her gün en basit şeylerin dahi hayatımı kolaylaştırmasına ardındaki sebepleri bilerek izin vermek ve bunu yaparken nasıl olduğunu düşünmek beni doğayla ve bütün yaşamla birmiş gibi hissettiriyor. Çünkü fizik çok eşitçildir. Bütün canlılara eşit davranır ve herkesin ona ulaşabilme imkanı vardır. Ve fizikte yapılan her bir gelişme bu dünyaya ve evrene farklı bir bakış açısı kazandırmaktır. Bu yönden fizikle sanat arasında büyüleyici bir ilişki görürüm. Sanatta öncülük yapmak da aynı fizikte olduğu gibi yeni biri görme biçimi, dünyaya yeni bir bakış şekli sunmaktır. Sanat sadece güzellik hakkında değildir. Sanat keşfetmekle ilgilidir; işte tam da bu noktada sanatla fiziğin üst üste mükemmel uyumluluğu oluşturduğunu düşünürüm. Şimdi kendi içimize dönüp bir iç muhasebe yapmanızı istiyorum: Fiziğe bu yazıyı okuduktan sonraki ve okumadan önceki bakış açım arasında fark var mı? Eğer varsa beni bu dünyadaki en bahtiyar insanlardan biri haline getirirsiniz. Eğer maksadımız hasıl olmadıysa da herhangi bir olay ya da kişi tarafından hasıl olabilmesi için size dua edeceğim. Çünkü önemli olan, hangi eksikleri kapattığımız değil, nelerin üstünü açtığımızdır!

M.Rüçhan ORTAYATIRTMACI

KÜLTÜRÜMÜZDE DERGİCİLİK

Kültürümüzde dergicilik ve dergi çıkarma anlayışı hakkında tek bir fikir beyan etmek mümkün değildir çünkü 19.Yüzyılın ikinci yarısında kültürümüze giren dergiciliğin, günümüze kadar değişmeden gelmesi mümkün değildir.

Dergicilik anlayışı tarihsel olaylara göre değişiklik göstermiş alternatif haberleşme kaynakları dergicilik anlayışını değiştirmiştir. Dergiciliği dönemsel olarak incelediğimizde Sultan

Abdülhamit dönemi öncesi, Sultan Abdülhamit dönemi ve sonrası, kurtuluş savaşı , cumhuriyet dönemi ve günümüz dergiciliği olarak beş bölüme ayırabiliriz.

SULTAN ABDÜLHAMİT HAN DÖNEMİ ÖNCESİ DERGİCİLİK

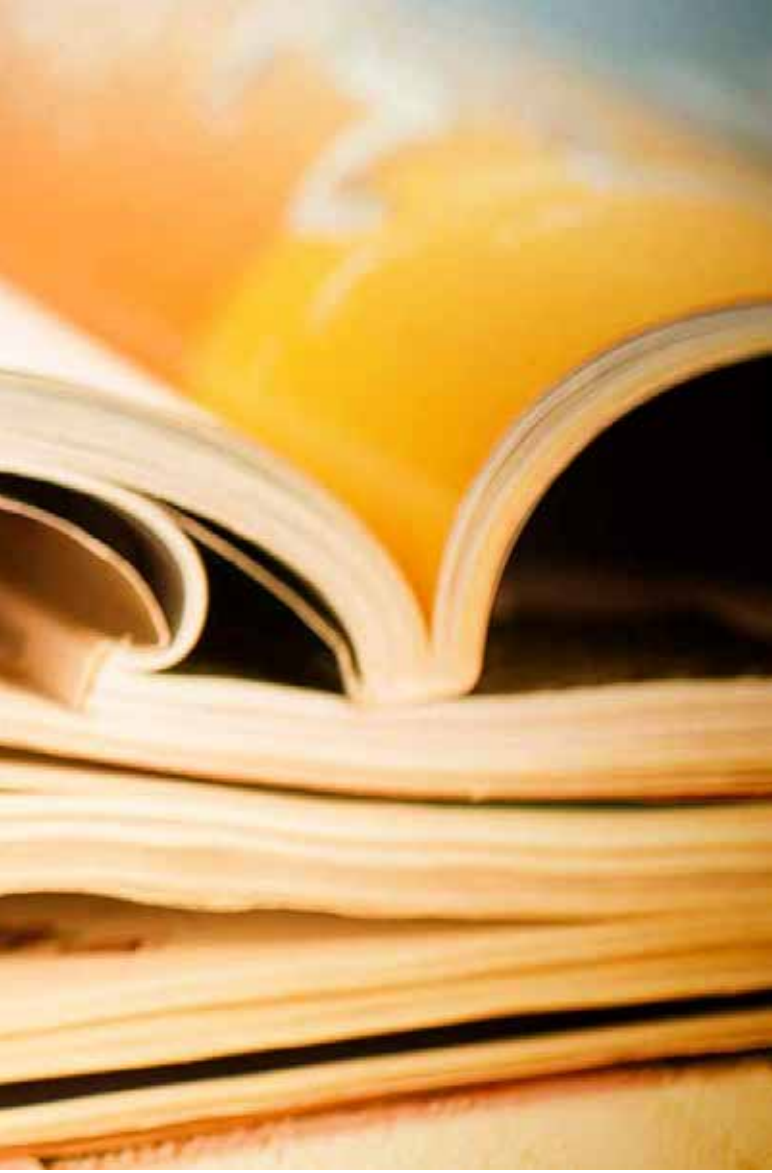
Tarihimizde bilinen ilk dergi 1849'da çıkan ve aylık olarak 28 sayı çıkaran Vaka-i Tıbbiye'dir. Tıp dergisi olan bu dergi batı dergilerinden esinlenilmiştir. Ayrıca bu derginin Fransızca nüshası da vardır. Bu dönemde dergilerim genelde ana temaları bilim, mizah, sanat, müzik gibi konulardır. Yazarlar eserlerinde siyasi konulara yer vermeden aşk, tabiat, özlem ,hasret gibi konularda yazmış gündelik olaylardan ziyade zamansız yazılar yazmışlardır.

SULTAN ABDÜLHAMİT HAN DÖNEMİ DERGİCİLİK

Sultan Abdülhamit ,döneminde devlet otoritesine karşı olan yazıları engellemek amacıyla bir çok basın yayın organına baskı uygulamıştı ancak dergiler o güne kadar siyasi mesajlar içermediği için bu baskılardan nasibini almamıştı. İşte bu sebepten bu dönemde dergiciliğin popülaritesi artmıştı. Artık hem siyasi hem sosyal yazılar bulunduran dergiler bir çok gazetenin yasaklanmasından sonra dönemin ana basın organı haline gelmiştir.

Bu dönemde yazılan ve bir çok ünlü yazarı barındıran Ahmet İhsan Tokgöz'ün haftalık yayımladığı Servet-i Fünun dergisi bu dönemin en önemli dergisidir. Dönemindeki bir çok dergiye ve gazeteye örnek olan bu dergi kendi adıyla tarihimize bir edebiyat dönemi bırakmıştır. Bu derginin başını çeken isimler arasında Tefvik Fikret, Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Şuayip ve Mehmet Cahit vardır.

Özellikle 2.Abdülhamit saltanatının son yıllarında ünlenen dergicilik faaliyetleri siyasi yazılarını2.Meşrutiyetin ilanı ile birlikte kalkan basın yasaklarından dolayı tekrar gazetelere bırakmıştı. Dergicilik faaliyetlerinin eski haline döndüğü bu dönemde Resimli Kitap , magazin dergisi olan Şehbal gibi dergiler artmıştı. Yine bu dönemde İs-

lami dergilerde de artış yaşanmıştır. Bu dergilerin bazıları şunlardır: Sırat-ı Müstakim, Ceride-i Sofiye , Sebil-ür Reşat , Sada-yıHak , İslam Mecmuası , Ceride-i İlmiye ,Mahlif.

Bu dönemde yayımlanan dergiler aşırı siyasi amaç gütmese deittihatçılar ve karşıtları arasında fikir ayrılıklarına sebep olmuştur.

KURTULUŞ SAVAŞI DÖNEMİ DERGİCİLİK

Bu dönemde dergicilik kutuplarından ayrılıp tek bir çatı altında toplanmıştır. Hemen hemen bütün dergiler gazetelerin aksine gereksiz yere yapılan siyaseti bırakıp milli mücadele destek çıkmıştır. Bu dönemde çıkarılan Ümid, Büyük Mecmua, Kurtuluş, Aydede ,Aydınlık gibi dergiler milli mücadele çok ciddi destek vermiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ VE ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DÖNEMİ DERGİCİLİK

Cumhuriyetin ilanının ilk yıllarında yönetimin İttihat ve Terakki cemiyeti ile bağlantılı olduğu düşünülüyor için dergilerde hükümet aleyhine yazılar yazılmaktaydı. Bunu gören CHP yönetimi buna tepkisiz kalmadı ve o dönemdeki birçok derginin basılmasına engel oldu. İşte bu sebepten bu dönemde çok fazla siyasi dergi bulunmamaktadır.

1950'li yıllarda ise dergiler daha çok siyasal amaçlı olarak yayımlanmaktadır. Demokrat Parti'nin iktidarı ile birlikte, dergicilik sektörü batıdan, özellikle de Amerika'dan etkilenmeye başlamıştır. böylelikle Amerika'da yaygın olan ilgi çekici samsasyonel haberlere yer veren dergicilik anlayışı ülkemizde de benimsenmiştir.

Bu dönemde karayollarının yapımına ağırlık verilmesi ile birlikte iletişim alanında büyük bir devrim yaşanmış ve radyo ülke çapında önem kazanmıştır. Yine bu dönem radyonun giderek tüm evlerde yaygınlaşması sonucu günümüz televizyon dergilerine benzeyen radyo dergilerinin yayınlanmaya başladığı görülmektedir. Bu dergiler arasında Radyo Haftası,Radyo Dünyası, Radyo Magazin dergileri yer almaktadır.

Bu dönemde haber dergileri de en önemli konuma gelmişlerdir . Döneminin siyasi olayları eleştirmekten kaçınmamış hem yurt içi hem yurt dışı haberlere ağırlıklı bir biçimde yer vermiştir.

7 GÜZEL ADAM DÖNEMİ VE GÜNÜMÜZ DERGİCİLİĞİ

7 Güzel Adam yaşadıkları toplumun problemlerini benimsemiş ve bunu eserlerine yansıtmıştır. Toplumun problemlerini ele alan bu dergilerde sağcı solcu siyasetinden uzak durulmuş bu sayede hem toplumun büyük bölümüne ulaşılmış hem de okuyucunun önyargılı davranmasına engel olmuştur. Bu dönemde yedi güzel adamdan etkilenen bir çok dergi basılmıştır, insanlara karşı siyasi amaç gütmeyen bu dergiler toplumumuzda ümmet bilincini tekrar aşılammıştır.

Günümüzde dergicilik alanında her türlü teknolojik olanaktan yararlanılmaktadır. Yayımlanan dergilerin neredeyse tümünün teknik olarak eksiksiz olduğunu söylemek olasıdır. hemen hemen hepsini her türlü teknik donanıma sahip basımevlerinde kuşe kağıdave renkli olarak basılmaktadır. Teknik bakımdan kusursuz olan bu dergilerine maalesef ki yazarlarından veya meraklılarından başka okuyucusu bulunmamaktadır.

Teknolojinin hayatımıza girmesi ile birlikte geleneksel dergicilik yavaş yavaş önemini kaybetmiştir, Neredeyse televizyonların bile önemini kalmadığı bu dönemde insanların haberleri veya merak ettikleri bilgileri geleneksel dergilerden öğrenmesini bekleyemeyiz zaten. İnternet üzerinden yayımlanan bir çok dergi iki kapak arasındaki dergilere göre çok daha fazlaokuyucu kitle sine ulaşmaktadır.Dergicilik kültürünün bu denli değiştiği bu dönemde dergiler amacından şaşıp prestij kazanma amacı gütmektedir.

HALİFE EL-ME'MUN'UN DÜNYA HARİTASI

Yönetim merkezi Bağdat olan, bilimlere karşı aşırı ilgili Abbasi Halifesi el-Me'mûn (ö. 218/833) saltanatı zamanında, coğrafyacılar ve astronomlardan oluşan büyük bir grubu kapsamlı bir coğrafya eseri ve yeni bir dünya haritası yapmakla görevlendirdi. Bu görev, Marinus (m.s. 2. yüzyılın 1. yarısı)'un meşhur dünya haritasından ve Ptoleme (m.s. 2. yüzyılın 2.yarısı) coğrafyasından hareketle, çağdaş coğrafi bilgiler temelinde ve jeodezik ölçümlerin ve görevlendirilen bilginler tarafından toplanılan astronomik-matematiksel data bilgileri yardımıyla yerine getirilmiştir.

Me'mun coğrafyacılarının haritası yaklaşık 20 yıl önce 740/1340 tarihli bir kopya halinde yeniden keşfedildi. Burada haritanın kopyası verilmiştir. Coğrafya kitabının günümüze ulaşmış birkaç parçaharitası ve dünya haritasına dayanan ve yine günümüze ulaşan koordinat çizelgeleriyle birlikte bu harita, kartografya tarihinde yepyeni bir ufuk açmaktadır.

Hükümdar emri sayesinde ulaşılan ilerleme Ptoleme adını taşıyan dünya haritasıyla karşılaştırılarak ölçülebilir. El-Me'mûn tarafından görevlendirilen bilginler, o zamanki meskun dünyanın hemen hemen merkezinde bulunan Bağdat'tan hareketle Güney ve Orta Asya'yı hem de Doğu ve Kuzey Afrika'yı mümkün olabildiğince kendi gözlemleri ve ölçümleriyle kavrama avantajına sahiptiler. Böylece Me'mûn haritası birçok farklı nedenlerden ötürü çığır açıcı önemi haizdir.

Me'mûn haritası, kartografyanın ileriki gelişimini değerlendirebilmek için sağlam bir temel oluşturmaktadır, bunun yanı sıra söz konusu harita bu gelişim için, hem Arap kültür çevresinde hem de Batı'da büyük önem taşımaktadır. Bu haritanın, yeryüzünün oldukça ileri seviyede gelişmiş şeklini bir yana, kullandığı küresel izdüşüm, kartografik ölçüt ve de dağların perspektif tasviri gibi kartografik yardımcı unsurlar, bunların oluşum dönemine ilişkin tarihlendirmeleri zamansal olarak daha öne kaydirmakta yardımcı olmakta-

dır. Bu haritada Akdeniz ekseninin Ptoleme'deki 62° veya 63°'lik bir boylama karşın 52°'ye indirgenmiş olması, Afrika'nın güneyden, Avrupa'nın ve Asya'nın kuzeyden dolaşılabilir olması hem Hint hem de Atlantik okyanuslarının Ptoleme'de olduğu gibi artık iç deniz olarak tasvir edilmeme-leri burada zikredilebilecek ek hususlardır.

ME'MUN COĞRAFYACILARININ DÜNYA HARİTASINA GÖRE YERYÜZÜ KÜRESİ

Abbasi Halifesi el-Me'mun (dönemi: 198-218/813833)'un emriyle birçok astronom ve coğrafyacı tarafından yapılan ve kaybolduğu düşünülen, coğrafya tarihinin meşhur dünya haritası yirmi yıl önce İbn Fadlallah el-Ömerî'nin İstanbul'daki Saray Kütüphanesi (III. Ahmet 2797/1)'ndeki Mesâlik el-Ebsâr isimli ansiklopedisinin ilk cildinde keşfedilmiştir. Bu cilt ayrıca aynı kökten üç iklim haritası da içermektedir. Bundan başka üç parçaharita, yani Nil akıntısının, Azak Gölü'nün ve Güneydoğu Asya'da bulunan «Yakut Adası»nın tasviri, Strazburg Üniversite kütüphanesinde, 4247 No'lu el yazmasıyla korunarak günümüze ulaşmıştır. Bu yazma 428/1036 yılından olup Ebû Ca'fer Muhammed b. Mûsâ el-Hârizmî isimli birisinin dünya haritasının derece ağına dayanarak bir araya getirdiği Me'mun coğrafyasının koordinat sistemini içermektedir. Söz konusu el-Hârizmî görünüşe göre Me'mun coğrafyacılarından biridir, bununla birlikte halihazırda onunla aynı adı taşıyan meşhur matematikçi ve astronomla aynı kişi olup olmadığı kesin değildir. Yerlerin ve coğrafi noktaların yaklaşık toplam 3000 koordinatı dünya haritasının eksiksiz bir rekonstrüksiyonunu olanağı kılmaktadır. Rekonstrüksiyon harita (bkz. s. 181) büyük ölçüde, 500 yıllık bir zaman zarfında

tekrarlanan kopyalama sonucu, doğal olarak belirli şekil ve bozulmalarına maruz kalarak günümüze ulaşan harita ile örtüşmektedir. Buna rağmen bu numune bence günümüze ulaşan dünya haritalarının en önemlisidir. Rekonstrüksiyon harita ile birlikte bu harita bize Me'mun coğrafyacılarının orijinaline büyük ölçüde yaklaşan kartografik bir resim ve böylelikle insanlığın 3./9. yüzyılda yeryüzünün matematiksel olarak kavranmasında ulaştığı ilerlemeyi açıkça göstermektedir. Me'mun coğrafyacıları çalışmalarında öncülerinin erişilebilir başarılı çalışmalarına dayanmışlar ve bunları, bir neslin zamansal çerçevesinde ve dönemlerinin elverişli koşulları altında mümkün olduğunca mükemmelleştirmişlerdir. Ana kaynakları kuşkusuz Marinos (m.s. 2. yüzyılın 1. Yarı) 'un dünya haritası ve Ptoleme (m.s. 2. yüzyılın 2. yarı) coğrafyası idi. Görünüşe göre sonuncusu bizzat bir harita yapmış değildir, sadece Marinos'un haritası temelinde coğrafya olarak adlandırdığı kartografik bir kılavuz derlenmiştir.

Günümüze ulaşan dünya haritası, gemiyle aşılabilir okyanusu temsil eden koyu mavi su külesi ile çevrelenmiş açık mavi bir okyanus (el-Bahr el-Muhî) tarafından kuşatılmış meskun dünyanın belirgin bir ada biçimini göstermektedir. Haritanın üzerine küresel ölçekli bir derece ağı giydirilmiştir, birçok ölçeğe sahiptir ve dağların perspektif tasvirini sağlayan bir birikimin kanıtını vermektedir.

Kaynakça:

www.fikriyat.com

banamidedinsen.blogspot.com

KAŞGARLI MAHMUT VE DÜNYA HARİTASI

Kaşgarlı Mahmud 1008 senesinde Türkistan'da dünyaya geldi. Saciye ve Hamidiye medreselerinde eğitim gördü. Sonrasında kendisini Orta Asya'yı gezmeye ve Türk dilini incelemeye verdi. Anadolu'ya gelerek çeşitli lehçe ve dil üzerine çalışmalarda bulundu. 1072- 1073 seneleri arasında hazırladığı ünlü eseri "Divanü Lügati'i Türk"ü Abbasi halifesine armağan etti. Bu kitabın asıl nüshası günümüzde Ayasofya Müzesi'nde muhafaza edilmektedir. Kaşgarlı Mahmud kitabını tamamladıktan kısa bir süre sonra Kaşgar'a döndü ve burada vefat etti.

İyi bir eğitim gören Kaşgarlı Mahmud, İslamiyet ile ilgili çalışmaları yakından takip ederdi. Arapça ve Farsçayı iyi derecede biliyordu. Yaptığı araştırmalar dil ile sınırlı kalmamış, gelenek ve görenek-

ler üzerine de incelemeler yapmıştır. Ana dili olan Türkçe'nin bütün inceliklerini ve kollarını yerinde öğrenerek ünlü eserinde bunlara yer vermiştir.

Kitabında bütün Sırderya (Seyhun) kıyılarındaki bulunduğunu yazan Kaşgarlı Mahmud, yaptığı araştırmada kendi ailesinin Irak'tan Kaşgar'a göç ettiğini yazmıştır. Sonrasında yapılan araştırmaya göre Sultan Melikşah'ın eşi Terken Hatun'un maiyetinde o dönemde İslam Dünyası'nın en önemli kültür merkezlerinden biri olan Irak'a birçok göç olduğu ortaya çıkmıştır.

Kaşgarlı Mahmud'un "Türk Dillerinin Gramatik İncelemesi" ismiyle başka bir kitabının bulunduğu da söylene de günümüze kadar ulaşmamıştır.

Kaşgarlı Mahmud Saciye ve Hamidiye Medre-

selerin de tahsil gördükten sonra kendisini Türk dili incelemelerine adanmıştır. Bu amaçla Orta Asya'yı boydan boya kat ederek Anadolu'ya oradan da Bağdat'a gitmiştir. Bağdat'ta 1072-1074 yılları arasında yazdığı Divan-ı Lügati't Türk Türkçe-Arapça sözlüktür ve Arapların Türkçeyi öğrenmesi için yazmıştır. Türkçenin bilinen en eski sözlüğüdür, Orta Asya yazı Türkçesi hakkında var olan en kapsamlı ve en önemli dil anıttır. Kitap 683 sayfadır ve yaklaşık 9000 Türkçe kelime barındırır. Türkçenin zenginliğini ispat etmek ve Araplara Türkçe öğretmek için kaleme alınmış bir sözlüktür.

Türkçe konusunda pek işe yaramamıştır. Selçuklu zamanı Farsça, Osmanlı zamanı Arapça etkisi altında kalmıştır Anadolu. o yüzden şimdi Türkçemiz bol bol Arapça ve Farsça kelimeler içermektedir.

Bu eseri, yalnız bir sözlük değil; İslâmiyet öncesi Türk edebiyatını, tarihini, coğrafyasını, folklorunu, mitolojisini aydınlatan ansiklopedik bir eserdir.

Büyük bilgin bu açıklamaları yaparken kelimelerin nerelerde ve hangi anlamlarda kullanıldığını göstermiştir. Bu esere ve onu izleyen başka eserlere kadar yazılı edebiyat örneklerimiz bilinmediği için, daha önceki yüzyıllara ait sözlü edebiyat örneklerini Kaşgarlı'nın kitabından öğrenmekteyiz. Sagu denilen ağıtlar, koşuk dediği koşmalar, sav dediği atasözleri ve nazım şekillerinden başka verdiği dersten örneklerine bakarak meselâ Alp Ertunga adındaki destanlaşmış kahramanın varlığını da yine Divân-ı Lügati't-Türk'ten öğrenmiş bulunuyoruz. Bu sebeplerden dolayı Kaşgarlı

Mahmut'un Divân-ı Lügati't-Türk'ü hem dil, hem edebiyat, hem toplum ve sosyoloji tarihimiz bakımından çok önemli belgeleri toplayan bir kaynaktır.

Ancak bu kaynak eser 1910 yılına kadar bilinmiyordu. Kâtip Çelebi'nin Keşfüzzünûn adlı bibliyografyasında Kaşgarlı Mahmut'tan da söz edilmiştir. Ama bu bilgi çok sınırlıdır.

Vanizade Nazif Paşa'nın yakınlarından bir hanım, 1910 yılında İstanbul'daki Sahafklar Çarşısı'nda dolaşırken bu dev eseri tozlu raflarda bulmuş, satın almak istemiştir. Elindeki ganimetin kadrini ancak o zaman anlayan kitapçı, kitabın fiyatını 25 altına kadar yükseltmiş, hanım da kitabı alamamıştır. Ancak işi Maarif Nezareti'ne duyurmuştur. "Ne olduğu belirsiz bir kitaba avuç dolusu altın verilemeyeceği" gerekçesiyle Maarif Nezareti, eseri satın almayı reddetmiştir.

Haber, kitap delisi merhum Ali Emiri Efendi'ye intikal etmiştir. Kitaplarını millete hediye ederek Fatih Millet Kütüphanesi'ni kurmuş ve ilk müdürlüğünü yapmış olan Ali Emirî Efendi, kitapçıyı getirtmiş, eseri inceledikten sonra adamı kütüphaneye kilitleyerek para tedarikine çıkmıştır. İşte böyle borç harç satın alınan Divân-ı Lügati't-Türk, uzun zaman Ali Emiri Efendi'nin kıskanç titizliğiyle kütüphanede saklanmıştır. Ali Emirî Efendi, eserin basımına ancak Sadrazam Talat Paşa'nın ricası üzerine razı olmuştu. Eldeki yazma, Kaşgarlı Mahmut'un el yazısı olmamakla beraber ondan 192 yıl sonra Şamlı Mehmet adında usta bir hattat ta-

rafından yazılmış yer yüzündeki tek nüshadır. Kısacası Ali Emiri Efendi sayesinde Türk diline kök vazifesi gören bu eser günümüze ulaşabilmiştir.

Kaşgarlı Mahmut'un 11.yy da Balasagun' u merkez yaparak çizdiği Dünya Haritası o dönemde Türklerin yaşadıkları bölgeleri, dağılımını ve düşmanları yerini göstermesi bakımından dikkate değerdir. Türklerin bulunduğu bölgeleri göstermek amacıyla çizilmiştir. Halka biçiminde olan haritanın çevresinde doğu, batı, güney, kuzey yönleri bazı deniz ve nehirler gösterilmiştir.

Divanü Lügati't-Türk'ün yirmi ikinci ve yirmi üçüncü sayfalarında yer alan bu renkli dünya haritasının dış kısımlarında yönler belirtilmiş ve kullanılan renklerin neye işaret ettiği açıklanmıştır. Bu açıklamaya göre denizler yeşil, ırmaklar mavi, dağlar kırmızı ve şehirler sarı renkle gösterilmiştir. Batıda gösterilen yerler Kıpçakların ve Frenklerin oturdukları İtil boylarına kadar uzanmaktadır. Güneyde Hint, Sint, Çad, Berber, Habeş, Zenci ülkeleri, doğuda Çin ve Japonya, güneybatıda da Mısır, Mağrip, Endülüs gösterilmiştir. Ne var ki haritada Türklerle herhangi bir ilişkisi olmayan bölgeler ve ülkeler dikkate alınmamıştır.

Kaşgarlı Mahmud'un haritasında Japonya'ya yer vermiş olması, haritanın önemini daha da artırmaktadır. Bilindiği kadarıyla bu harita Japonya'nın gösterildiği ilk dünya haritasıdır. Japonya haritanın doğusunda bir ada olarak gösterilmiş ve Cabarka ismiyle anılmıştır.

Kaşgarlı Mahmud on birinci yüzyıl Türk dünyasını resmeden bu haritayı yeryüzünün şekli gibi daire olarak gösterdiğini belirtir. Bu, onbirinci yüzyılda dünyanın yuvarlak olduğunun Türkler tarafından bilindiğini göstermektedir.

Bu harita dönemin Türk hükümdarlarının oturduğu Balasagun şehri merkez alınarak çizilmiştir. Yönler ise Orhon yazıtlarında görülen eski Türk geleneklerine göre tayin edilmiştir.

Kaşgarlı'nın kendisi de bu yurtlardan olduğu için; harita merkezinin seçiminde etkilenmesi doğaldır. Yani dünyanın merkezi Kaşgarlı haritasında, kendi ana vatanı olmuştur. Hiçbir noktada Türk üstünlüğünü ihmal edemeyen Kaşgarlı, bu noktada da milliyetçilik şuurunu göstermiştir.

Diğer coğrafi adlandırmalar, yer adları ve ülkeler de, haritanın merkezine göre ayarlanmıştır. Yönler eski Türk geleneğine uygun olarak Orhun Kitabeleri'ndekine paraleldir. Buna göre haritanın esas yön alma noktasını, doğu teşkil etmiştir.

Türklerin yaşadığı bölgelere verilen önem, Türklerin ilişkide bulunduğu diğer ülke ve uluslardan da esirgenmemiştir.

Haritada yerleri ve iskân bölgeleri belirtilen Türk Boyları, Kaşgarlı'nın etnik sınıflandırmasına göre yirmi ana kökten ibarettir. Her boy da kendi yapısı içerisinde, birkaç uyruğa ayrılmıştır. Divanda sadece esas boylara yer verilmiştir. Uyruklar ve Türk soyları, büyük bir sayı oluşturduğundan, ihmal edilmiştir. Sadece herkesin bilmesi gerekenler ve zorunlu kabul edilenler alınmışlardır.

*Batıda işaret edilen yerler: İtil boyları (Kıpçak) ve Frenklerin yaşadığı yerleri belirtir.

*Güneyde işaret edilen yerler: Hindistan ve SİND.

*Doğuda işaret edilen yerler: Çin ve Japonya

*Ortada işaret edilen yerler: YARKENT, KAŞGAR, BARSAGUN, BALASAGUN, YİFRUÇ, İKİÖKÜZ, ASBUALI, KUMRİ, TALAS v.s diğer birden fazla Türk şehirleri bulunmaktadır.

Asya'nın kuzeyi, batısı ve güneyi çizilmeden bırakılmış, harita pek çok çizimi yanlış olmasına rağmen doğu bölgelerine verdiği bilgiler gerçeğe uymaktadır. Divanü Lügati't-Türk dünyanın her yanında, Türkoloji ilmiyle uğraşan pek çok bilgin için paha biçilmez bir kaynak olmuştur. Üzerinde şimdiye kadar yerli, yabancı, uzmanlar çok çeşitli incelemeler yapmışlardır.

Kaşgarlı Mahmut'un bu haritası günümüz teknoloji ve harita tekniklerine göre yetersiz olsa da kendi devrinin en ileri ve becerili haritası olmuştur.

KAYNAKÇA

<http://www.biyografya.com/biyografi/5165> https://www.turkedebiyati.org/kasgarli_mahmut.html <https://www.timeturk.com/kasgarli-mahmut/biyografi-804222>

[http://galeri.genelturktarihi.net/kasgarli-mahmutun-dunya-haritasi#!prettyPhoto\[images\]/3/](http://galeri.genelturktarihi.net/kasgarli-mahmutun-dunya-haritasi#!prettyPhoto[images]/3/)

GÜNEY KORE HAKKINDA BAZI İLGİNÇ BİLGİLER

Güney Kore, zengin kültüre ve geleneklere sahip bir ülkedir. Taoizm'in bilgeliği, gelişmiş teknoloji ile birleşince ülkenin her yanında bunun yansımaları oluşuyor. Burada yaşayan insanlar batı yaşam tarzını gerçekten çok seviyorlar, fakat yabancılar tarafından anlaşılması çok zor olan birçok geleneği de sürdürüyorlar. Bu güzelim ülke hakkındaki sıra dışı gerçekleri sizlerle paylaşacağım.

ESTETİK AMELİYAT İNANILMAZ DERECEDE POPÜLER

Sosyolojik araştırmalara göre, Güney Kore'deki her beş kadından biri estetik ameliyat yaptırıyor. Bu tarz operasyonlar burada normal görünüyor. Hatta Aileler mezuniyet hediyesi olarak çocuklarının operasyon ücretini ödüyorlar. Cilt beyazlatmak, doğum lekelerinden kurtulmak, gözlerin şeklini değiştirmek popüler olan operasyonlardandır. Ayrıca erkekler de bu tarz ameliyatlara yaptırıyorlar.

HERKES KOZMETİK ÜRÜN KULLANIYOR.

Koreli kadınlar ciltlerine ve saçlarına gerçekten özen gösteriyorlar ve akıl almaz derecede fazla kozmetik ürün kullanıyorlar. Makyaj yapmadan dışarı çıkmıyorlar. Genç Koreliler ise görünüşlerine çok önem veriyorlar. Bir adamı kötü bir saç stili ile görmek neredeyse imkansızdır. Kore'nin kozmetik ürünleri dünya çapında da oldukça popüler olmaya başladı.

KORELİLERİN YALNIZCA BİR KISMI KÖPEK ETİ DENEMİŞTİR.

Yaygın klişenin aksine, Korelilerin yalnızca az bir kısmı köpek eti denemiştir. Hatta şimdilerde bu geleneksel yemeği yemeyi reddeden kesim gün geçtikçe artıyor. Özellikle genç nesil köpekleri arkadaşları olarak görerek büyüyor. Ayrıca ülke insanları köpek eti yemeleri konusunda teşvik etmiyor.

KORELİLER YİYECEK KONUSUNDA ADETA ÇILGINLARDIR.

Kore'nin her şehrinde, her sokakta bar, restoran ve

kafe bulabilirsiniz. "Merhaba, nasılsın?" diye sormak yerine "Yemeğini iyi yedin mi?" diye sorarlar. Öğün kaçırmak onlar için büyük bir günahla eş değerdir. En geleneksel yemekleri Kimchi, salamura sebzelerden ve ağır baharatlardan, hepsinden de ötesi Çin lahanasından yapılıyor.

KORELİLER KIRMIZI MÜREKKEBE KATLANAMAZLAR.

Eğer birinin adını kırmızı mürekkeple yazarsan, bu kişinin gelecekte çok ciddi problemler yaşayacağına inanılır. Hatta ölebilir diye bile düşünülür. Bazı insanlar ise kırmızı mürekkebin şeytanları kovduğuna ve ölüleri koruduğuna inanırlar.

GÜNEY KORELİLER

MİMİKLERİNE GERÇEKTEN ÇOK DİKKAT EDİYORLAR.

Saygı göstergesi olan her şey iki elle yapılmalı. Koreliler el sıkışmalarına çok özen gösterirler. Birkaç yıl önce Bill Gates bununla ilgili bir durum yaşamak zorunda kalmıştı. Ülkenin başkanı ile tanıştığı sırada, elinin birini cebinde tutmuştu. Kore'de bu durum birine karşı yapılan büyük bir saygısızlık olarak görülür

İSTİSNASIZ HER KORELİ TEKNOLOJİK ALET KULLANIYOR.

Buradaki çocuklar ve evsizler de dahil herkes birçok teknolojik alete sahip. Bu sebepten ötürü bu ülkede her yerde ücretsiz WiFi bulabilirsiniz. Akıllı telefonların iki yıllık sözleşmesi bulunuyor ki bu da telefon için internet bağlantısının ücretini önemli derecede azaltıyor.

BİLGİSAYAR SPORLARI RESMİ OLARAK GÖRÜLEN BİR DURUMDUR.

Güney Kore bilgisayar sporlarının beşiğidir. 2000li yılların başında, Starcraft oyununun gerçek zamanlı strateji görünümü, rekabetçi bir video oyunundan kültürel manzaranın bir özelliğine dönüştü. Oyunun oyuncuları binlerce insanın tanışmak istediği gerçek yıldızlar haline geldiler. Devasa ekranlı stadyumlar daha geniş kapsamlı oyunlar için kullanılıyor. Burada video oyunları kendi yaralarına, travmalarına ve eğitimlerin uykusuz gecelerine sahip gerçek sporlara dönüşüyor.

KORELİLER ÇOK DERS ÇALIŞIRLAR.

Koreliler sabahın ilk ışıklarından gece yarısına kadar ders çalışırlar. Haftanın hangi günü olduğu fark etmez tatil zamanlarında ek dersler alırlar veya bağımsız çalışırlar. Öğretmek en önemli ve değerli mesleklerden biri olarak görülür. Sıradan bir öğretmen aylık 2.500 dolar civarı maaş alır ve daha yüksek bir eğitim kurumunda veya özel okullarda çalışırlarsa yılda milyonlarca dolar maaş alabilirler.

“ㅏ” SA(DÖRT RAKAMI)'NİN ESRARI

Kore'ye ilişkin bir başka ilginç özellik de Kore'de asansörlerin dördüncü katı için genellikle rakamla '4' yazmak yerine yazıyla 'F' yani İngilizce Four'un baş harfini yazıyorlar. Meğerse burada batı dünyasında bazı kişilerin 13 rakamının uğursuzluğuna inandıkları gibi, 4 rakamının uğursuz olduğuna inanıyorlarmış. Çünkü Korece'de kullanılan Çince kökenli 4 rakamının okunuşuyla 'ölüm' kelimesinin okunuşu aynı. Bu Kore'ye belki Japonya ve Çin'e has bir durum. Bu yüzden apartmanlarda numaralandırma yaparken ya dördüncü kata F yazıyorlar ya da 3'ten 5'e atlıyorlar. Bu Avru-

pa'da otellerin 13. katının boş bırakılması gibi bir şey.

KORE'DE BURADA OLDUĞUMUZDAN DAHA YAŞLIYIZ MAALESEF.

Çünkü yeni doğan bir bebeği 1 yaşında kabul ediyorlar. Örneğin 24 Aralık'ta doğan bir bebek, 1 Ocak'ta artık 2 yaşında. 7 günlük bir bebek nasıl 2 yaşında olabilir? Bize göre garip gelse de Kore'deki yaş hesaplama böyle yapıyor.

GÜNEY KORE'DE SADECE GÜNEY KORE ARABASI KULLANILIR.

Her konuda "yerli malı kullanmalı" takıntıları varmış gibi durmuyor ama Hyundai, Kia Motors gibi markaların anavatanında araba seçimi tamamen 'milli' (Parantez açıp, Güney Kore'nin araba üretiminde dünyanın en büyük 5. Ülkesi olduğu bilgisini ekleyeyim).

ADRES BULMAK BAZEN İŞKENCEYE DÖNÜŞEBİLİYOR.

Güney Kore'de elinizde adres var diye aradığınız yeri kolayca bulurum sanıyorsanız, muhtemel yanılıyorsunuz. Çünkü Güney Kore'de bina numaraları belli bir düzen içinde gitmiyor, numaralar binanın yaşına göre verilmiş. Yani 1 nolu bina, sokağın en eskisi. Binanın yaş hiyerarşisi içindeki yerini bilmenin bize ne faydası var ?

TEMİZLENMEK İÇİN YAPILAN SAÇ YIKAMA İŞİ KORE'DE BAZEN BAŞ BELASI OLABİLİYOR.

Koreliler sınava girecekleri günden bir önceki gün saçlarını yıkamazlar. Çünkü sınavdan önce saç yıkamanın öğrendikleri bütün bilgileri kafalarından sileceğine inanırlar.(şizce de sınavdan önce saçını yıkamaya üşenen bir kişinin başlattığı bir inanış gibi değil mi?)

Bonus Bilgiler

- Kore dünyada intihar oranının en yüksek olduğu ülkelerden biridir.
- Korelilerin birde resmi olmayan İngilizce isimleri vardır.
- Kore'de doğumdan önce çocuğun cinsiyetinin öğrenilmesi hoş görülmez.
- Koreliler üniversite sınavlarına çatalla giriyorlar. Bilemedikleri bir soru olduğunda çatalın onlara doğru şıkkı bulmaları için yardım edeceğine inanırlar.
- Kore de eğer 30 yaşında bir erkek 19 yaşında bir kızla evlenirse ona "Hırsız" lakabı takılır.
- Kore Türklerden vize istemiyor.
- Kore'de ölümler 5-6 gün bekletilir çünkü ölenlerin ruhlarının hemen çıkmadığına inanılır.

- Kore de evlilikten sonra kadınlar kocalarının soyadlarını almaz.
- Kore'de rüyasında domuz gören birinin şansının açılacağına inanılır.
- Kore'de Hyundai Sonata' nın S'sini çalmak üniversiteye girme şansını artıracığına inanılır.
- Kore'de yeni açılmış bir iş yerinin kapısının önüne tuz dökmenin zenginlik getireceğine inanılır.
- Kore de büyük elli ve büyük ayaklı insanların yalancı ve hırsız olduklarına inanılır
- Kore de bir kişinin kan grubunun onun kişiliğini belirlediğine inanılır.

M.Fatih KARAKURT

MOSTAR KÖPRÜSÜ'NÜN ÖYKÜSÜ

Tarih boyunca türlü farklı toplulukları birleştirmiş Mostar Köprüsü, upuzun hikayesinin arkasında, çok önemli sembolik bir anlam ve de mutlu olduğu kadar trajik hikayeler de saklamaktadır.

Bosna Hersek'in Mostar şehrini tam ortadan bölen Neretva Nehri'nin üzerindeki yaşlı bir yapıdır Mostar Köprüsü.

Sadece tarihi önemi veya mimari bir harika olması değildir onu özel yapan. Yüz yıllardır sayısız insanın bir kıydan diğerine geçişine izin verirken, fiziksel ve manevi bir köprü görevi de görmüştür.

Zaman içinde çok yara almıştır ama yeniden ve daha güçlü olarak ayağa kalkmıştır. Eğer biraz yakınlaşıp da kendisine kulak vererseniz, size birçok hikaye anlatır.

Mostar Köprüsü'nün Hikayesi aslında bu topraklardan çıkan bir çocuğun hikayesi. Osmanlılar zamanında bu bölgeye devşirme memurları gönderilmiş. Bu sistemin amacı Hristiyan genç ve yetenekli çocukların, çok sıkı bir eğitimden geçirilerek yeteneğine göre yetiştirilmesiymiş. Hayrettin'in ailesi onu devşirme memurlarından kaçırmak amacıyla Neretva Nehri'nin kenarına götürüyor.

Tesadüfen burada bulunan devşirme memuru küçük bir çocuğun nehir kenarında çamurdan çok güzel bir şeyler yaptığını görüyor ve çocuğa bir şeyler soruyor. Küçük çocuk çok nezaketli bir şekilde cevaplar veriyor. Memur bundan çok etkilenerek ailesi ile tanışmak istiyor. Daha sonra ailesinin de onayı alınarak yetiştirilmek üzere Mimar Sinan'ın yanına veriliyor. İlk önce Mimar Sinan'ın çırağı daha sonra da kalfası oluyor.

Bosna-Hersek'in, Mostar kentindeki Neretva Nehri üzerinde yer alan Mostar Köprüsü, 1566 yılında Mimar Sinan'ın öğrencisi olan Mimar Hayreddin tarafından inşa edilmiştir. Bu köprü inşa edildikten sonra bulunduğu bölgede bir sembol, bir başyapıt, bir ilgi odağı ve kültürel hoşgörü simgesi olarak görülmüştür.

Mostar Köprüsü'nün yapısı incelendiğinde 24 metre yükseklik, 30 metre uzunluk ve 4 metre genişlik bu köprü'nün ölçülerini oluşturmaktadır.

Aynı zamanda bu köprü dönemine göre oldukça gelişmiş bir teknoloji ve mimari bilgiyle inşa edilmiştir.

İnşaat sırasında 456 kalıp taş kullanılmıştır. Köprü'nün hemen inşasının ardından köprü'nün

ismi yakındaki bir şehre verilmiştir. Aslında köprüyü özel kılan olaylar hemen inşası sonrasında başlamıştır. Yine bu köprü, Mostar şehrindeki ticareti canlandırma fonksiyonu görmüştür. Ticaretin gelişmesi sayesinde, Mostar şehri, Hersek bölgesinin en önemli şehirlerinden birisi olmayı başarmıştır. Yine bu köprü, sporcular için bulunmaz bir nimet olarak algılanmıştır. Bu köprü, bir atlama platformu olarak, cesur sporcularca yıllarca kullanılmıştır.

Şehre ismini veren, şehirde ticareti canlandıran ve sporcuların arenası olarak kullanılan bu köprü, düğün işlerine de vesile olmuştur. Bu bölgedeki geleneğe göre, erkekler, nişanlılarına cesur olduklarını kanıtlamak için, bu köprüden atlamak zorundaydı.

Tam 427 yıl boyunca ayakta duran Mostar Köprüsü'nün aldığı en büyük darbe ise 9 Kasım 1993'te Bosna-Hersek Savaşı sırasında oldu. Tanktan köprüye yapılan ateşlemeler sadece ihtisamlı bir tarihi yapıya zarar vermiyor, aynı zamanda Bosna-Hersek'in çok uluslu yapısını da yerle bir ediyordu.

Balkan topraklarının kardeşlik simgesi yavaş yavaş Neretva Nehri'nin sularına gömülürken, arka manzarada savaşın yıkıcı darbeleri hala devam ediyordu.

Köprü, asırlar boyunca Bosna'da kültürel çeşitliliğin ve hoşgörünün çok önemli bir sembolü sayılmaktaydı. Köprünün yıkılışı Mostar kenti için, çok uluslu bir hoşgörünün reddedilmesi anlamına gelmekteydi.

Mostar köprüsünün yıkılmadan önceki aslına uygun inşasına, UNESCO ve Dünya Bankası desteğiyle, 1997 yılında yeniden başlandı. Köprü, Bosna için o kadar önemliydi ki köprünün yıkılan taşları dalgıçlar tarafından su altından bulunup çıkartılmış vinçler yardımıyla köprünün yeniden yapımında kullanılmıştır. Ve bu köprünün inşasını, bir Türk firması üstlenmiştir. Mostar köprüsü, aslına uygun olarak yine 30 metre uzunluğunda, 24 metre yüksekliğinde ve 4 metre genişliğinde inşa edilmiştir.

İnşaatı tamamlanıp hazır hale getirilen köprü, çok sayıda devletin temsilcilerinin yer aldığı törenler, İngiliz Prensi tarafından 23 Temmuz 2004 tarihinde açılmıştır. Aynı zamanda, açılışta birçok tv kanalı hazır bulunmuş ve bu tarihi görüntüyü canlı yayımla izleyicilerle buluşturmuştur. Ve bu köprü, 2005 yılında Dünya Miras Listesine eklenmiştir.

UNESCO TÜRKİYE

Unesco, Birleşmiş milletler teşkilatına bağlı bir kuruluştur. Unesco'nun amacı, milletlerarası bilim, kültür ve eğitim alanında yakınlaşmayı sağlamaktır.

1945 yılı Kasım ayında Londra'da 44 ülkenin temsilcilerinin katıldıkları bir toplantıda UNESCO'nun kuruluş sözleşmesi kabul edilmiştir. Türkiye, bu sözleşmeyi ilk yirmi devlet arasında onuncu devlet olarak imzalamıştır. UNESCO'da günümüzde 195 üye devlet bulunmaktadır.

Unesco'da Türkiye'de bulunan 18 kalıcı 78 geçici eser bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Sümela Manastırı (2000)

Trabzon'un Maçka İlçesinin Altındere Köyü sı-

nırları içinde, Altındere vadisine hâkim Karadağ'ın eteklerinde sarp bir kayalık üzerine kurulmuş olan Sümela Manastırı, halk arasında "Meryem Ana" adı ile anılır. Vadiden yaklaşık 300 metre yükseklikte bulunan yapı, bu konumuyla manastırların şehir dışında, ormanlarda, mağara ve su kenarlarında kurulma geleneğini sürdürmüştür. Meryem Ana adına kurulan manastırın "Sümela" adını "siyah" anlamına gelen "melas" sözcüğünden aldığı söylenmektedir. Bu ismin manastırın kurulduğu koyu renkli Karadağlar'dan geldiği düşünülmekte ise de Sümela kelimesi buradaki Meryem tasvirinin siyah rengine bağlanabilmektedir.

Sümela Manastırı Tarihi:

Rivayete göre; Bizans İmparatoru I. Theodosius zamanında Atina'dan gelen Barnabas ve Sophranios isimli iki rahip tarafından kurulmuş olan manastır, 6.yüzyılda İmparator Justinianus'un manastırın onarılacak genişletilmesini istemesi üzerine Generallerinden Belisarios tarafından tamir edilmiştir.

Sümela Manastırı'nın şimdiki durumuyla varlığını 13.yüzyıldan itibaren sürdürdüğü bilinmektedir. 1204 tarihinde kurulan Trabzon Komnenosları Prensiği'nden III. Alexios zamanında manastırın önemi artmış ve fermanlarla gelir sağlanmıştır. III. Alexios'un oğlu III. Manuel ve sonraki prensler döneminde de Sümela yeni fermanlarla zenginleştirilmiştir.

Doğu Karadeniz kıyılarının Türk egemenliğine girmesiyle birlikte Osmanlı Padişahları pek çok manastırda olduğu gibi Sümela'nın da haklarını korumuşlar, bazı imtiyazlar vermişlerdir.

Sümela Manastırı'nın 18. yüzyılda birçok bölümü yenilenmiş, bazı duvarlar fresklerle süslenmiştir. 19. yüzyılda büyük binaların ilave edilmesiyle manastır muhteşem bir görünüm kazanmış, en zengin ve parlak dönemini yaşamıştır. Bu dönemde son şeklini alan manastır pek çok yabancı seyahatçiyi ziyaret ettiği, yazılarına konu edilen bir yer haline gelmiştir.

Trabzon'un 1916-1918 yılları arasındaki Rus işgali sırasında manastıra el konulmuş, 1923'ten sonra tamamıyla boşaltılmıştır.

Sümela Manastırı'nda yer yer sökülerek alınmış olan ve oldukça harap bir görünüm taşıyan fresklerde işlenen başlıca konular İncil'den alınmış sahneler, Hz. İsa ve Meryem Ana'nın hayatı ile ilgili tasvirlerdir. Sümela Manastırı Unesco Dünya Mirası Geçici Listesinde yer almaktadır.

Göbekli Tepe (2018)

2011 yılında Geçici Miras Listesine alınan Göbekli Tepe 2018'de kalıcı listeye eklendi.

Göbekli Tepe arkeolojik alanının, Yukarı Mezopotamya bölgesindeki dünyanın bilinen en eski yapı grubu olduğu ve tarihinin günümüzden 12 bin yıl öncesine kadar uzandığı biliniyor. Şanlıurfa'nın merkez Haliliye ilçesinin, kent merkezine 18 kilometre mesafedeki Örencik Mahallesi yakınlarında bulunan ve ilk kez 1963'te İstanbul ve Chicago üniversitelerinden araştırmacıların yüzey çalışmaları sırasında fark edilen ören yerindeki kazılar 50 yılı aşkın süredir devam ediyor. Berlin Alman Arkeoloji Enstitüsü ve Şanlıurfa Müzesince 1995'ten beri ortaklaşa yürütülen çalışmalarda, Neolitik döneme ait boyları 3-6 metre, ağırlıkları da 40-60 ton olan, yabancı hayvan figürlü "T" biçimli dikili taşlar bulundu. Kazılarda aynı zamanda, 8- 30 metre çapında dairesel ve dikdörtgen şekilli dünyanın en eski tapınak kalıntıları ve yaklaşık 12 bin yıl öncesine ait olduğu belirtilen 65 santimetre uzunluğunda insan heykeli gibi çeşitli tarihi eserler de gün yüzüne çıkarıldı.

Çatal Höyük (2012)

Konya'nın 52 km güneydoğusunda, Hasandağ'ının yaklaşık olarak 136 kilometre uzağında, Çumra İlçesi'nin 11 km. kuzeyinde, Konya Ovası'na hâkim arazide bulunmaktadır.

Tarihi yaşanmışlığı, bütünlüğünü ve M.Ö. 7400 yıllarına dayanan Çatalhöyük;1958 yılında İngiliz arkeolog James Mellaart tarafından keşfedilmiş, ilk kazıları 1961-1963 ve 1965 yıllarında yapılmıştır

İnsanlığın gelişiminde önemli bir evre olan yerleşik toplumsal hayata geçişle birlikte, tarımın başlangıcı ve avcılık gibi önemli sosyal değişim ve gelişmelere tanıklık eden Çatalhöyük Neolitik Kenti, Güney Anadolu Platosu'nda yaklaşık 14 hektarlık bir alan üzerinde yer almaktadır. İki höyükten oluşan Çatalhöyük Neolitik Kenti'nin daha uzun olan Doğu Höyüğü, MÖ 7400 ve 6200 yılları arasında tarihlenen 18 Neolitik yerleşim katmanının

dan oluşmaktadır. Söz konusu katmanlarda, sosyal örgütlenmeyi ve yerleşik hayata geçişi simgeleyen duvar resimleri, rölyefler, heykeller ve diğer sanatsal öğeler yer almaktadır. Batı Höyüğü ise MÖ 6.200 ve 5.200 yılları arasında tarihlenen Kalkolitik Döneme ait kültürel özellikler göstermektedir. Bu özellikleriyle Çatalhöyük, aynı coğrafyada 2000 yıldan fazla bir süredir var olan köylerden kentsel hayata geçişin de önemli bir kanıtıdır.

Çatalhöyük'teki içlerine çatılardan girilen birbirine bitişik evler ile sokağı olmayan yerleşim benzersiz bir özellik sergilemektedir. Ortadoğu ve Anadolu'da diğer Neolitik alanlar bulunmuş olmasına rağmen, Çatalhöyük Neolitik Kenti, kalıntıların boyutu, yaşayan toplumun yoğunluğu, güçlü sanatsal ve kültürel gelenekler ve zaman içindeki sürekliliğin benzersiz bileşimi ile olağanüstü evrensel değer taşımaktadır. Bu özelliklerinin bir sonucu olarak 2009 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne önerilmiştir. İnsanlık tarihine ışık tutan Çatalhöyük Neolitik Kenti, 2012 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır.

Cumalı Kızık (2014)

Osmanlıların Bursa'da ilk yerleştikleri bölgelerden olan Cumalıkızık, 180'i halen kullanılan, bazılarında ise koruma ve restorasyon çalışmalarının yapıldığı toplam 270 ev ile Osmanlı dönemi konut dokusunu günümüze taşımaktadır. Cumalıkızık yerleşiminin güneydoğusunda, Uludağ eteklerindeki İhlamurcu mevkiinde, Bizans devrine ait bir kilise kalıntısı 1969 yılında tespit edilmiştir. Kilise kalıntısının yüzeyde rastlanan bazı mimari parçaları Bursa Arkeoloji Müzesi'nde saklanmaktadır. Bursa yakınlarında kurulan Osmanlı Beyliği, kuruluşundan kısa zaman sonra bölgeye hâkim olmayı başarmış, 1326 yılında Bursa'yı, 1331 yılında İznik'i fethederek yörede varlığını kesin olarak kabul ettirmiştir. Böylece Osmanlı halkının bu topraklara yerleşerek kentler ve köyler oluşturması sağlanmıştır. Cumalıkızık vakıf köyü olarak kurulmuştur ve bu özelliğini yerleşim dokusu, konut mimarisi ve yaşam biçimine yansıtmıştır. Uludağ'ın kuzeyindeki dik etekler ile vadilerin arasında sıkışık kalan yöre köylerine, bu konumlarından do-

layı "kızık" adı verilmiştir. Köylerin birbirlerinden ayrılması için de dereye yakın olanına Derekızık, Fidyeye verene Fidyekızık ve Kızık köylerinden topluca gidilerek cuma namazı kılınan köye de Cuma-kızık adları verilmiştir.

İshak Paşa Sarayı (2000)

İshak Paşa Sarayı ya da İshak Paşa Külliyesi Osmanlı, Fars ve Selçuklu uygarlığının mimari üslubunu bünyesinde toplayan bir özellik taşır. Cildiroğullarından II. İshak Paşa ile Çolak Abdi Paşa'ca 1685'te yaptırılan saraya, 1784'te Sarayın Harem Dairesi yapılarak son şekli verilmiştir. Selçuklu sanatının en önemli özelliklerini bünyesinde barındıran bu saray Ağrı Dağı'nın yakınında, Doğubayazıt'ın 5 kilometre uzağında yer almaktadır.

Saray iki avlu ve bu avluda bulunan yapılar topluluğundan meydana geliyor. Birinci avludaki yapıların bazıları yıkılmış. Dört tarafı yapılarla çevrili ikinci avlu dikdörtgen planlı. Girişe göre sağ

tarafında selamlık ve onun arkasında haremlik var. Bunların sonunda cami ve türbe bulunuyor. Türbe Selçuklu kümbet mimarisi üslubunda inşa edilmiş. Saray bölümü iki kattan oluşuyor ve 366 odası bulunmakta olup, aynı zamanda, dünyanın ilk kalorifer tesisatı döşenen sarayıdır. Sarayın ikinci avlusu dikdörtgen planda olup buradaki yapılar ve harem dairesi karışık bir düzen göstermektedir. Burada cami, türbe ve çeşitli ihtiyaçların görüldüğü hamam, kiler, aşhane, merasim salonu, fırın bulunmaktadır. İshak Paşa Sarayı 2000 yılında UNESCO Dünya Mirası geçici listesine girdi.

Kapadokya

Kapadokya, genel itibarıyla Nevşehir ilinin 20 km çevresini kapsayan bir bölgedir. Bu kapadokya bölgesinin en önemli merkezleri, ilçelerini; Ürgüp, Göreme ve Avanos oluşturur.

Tahmini ve jeolojik bilgiler doğrultusunda Kapadokya bölgesinin ve bölgeye ait peribacalarının 60 milyon yıl önce Erciyes, Hasandağı ve Güllüdağ'ın püskürttüğü lav ve küllerin oluşturduğu düşünülmektedir. Düz bir tabaka şeklinde oluşan bu yumuşak tabakalar milyonlarca yıl boyunca yağmur ve rüzgarlar tarafından aşındırılmasıyla ortaya çıkmıştır.

Kapadokya bölgesine insanın yerleşimi Paleolitik döneme kadar uzanmaktadır. Hititlerin yaşadığı bu topraklar sonraki dönemlerde Hıristiyanlığın en önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. Kayalık oyma evler ve kiliseler, bölgeyi o dönemde Roma İmparatorluğu baskısından kaçan Hıristiyanlar için mükemmel bir sığınak haline getirmiştir.

Kapadokya bölgesi, doğanın ve tarihin ayrılmaz bir parçasıdır. Coğrafi olaylar Peribacalarını oluştururken, tarihsel olarak insanlar bu surlarda oyma evler, kiliseler ve manastırlar inşa ettiler ve binlerce yıldır uygarlık izleri taşıyorlardı. İnsan yerleşimlerinin Paleolitik döneme kadar uzandığı Kapadokya'nın yazılı tarihi Hititlerle başlar. Kapadokya, tarih boyunca bir ticaret kolonisi olan ve ülkeler arasında ticari ve sosyal köprüler kuran İpek Yolu'nun en önemli kavşaklarından biridir.

Üçüncü yüzyılda Hıristiyanlık Kapadokya'ya geldi ve bölge bir eğitim merkezi haline geldi ve onlara düşündü. 303 ile 308 arasında Hıristiyanlar üzerindeki baskı arttı. Bununla birlikte, Kapadokya baskıdan korunmak ve Hıristiyan öğretiyi yaymak için ideal bir yerdir. Derin vadiler ve barınaklar, Roma askerleri için güvenli bir alan sağlayan volkanik yumuşak kayalardan korunmaktadır.

Kapadokya 26 senedir UNESCO dünya mirası listesindedir.

Divriği Ulu Camii

Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası olarak bilinen bu yapı topluluğu, cami, darüşşifa ve türbeden meydana gelen bir külliye'dir. Anadolu Selçuklu Devleti'ne bağlı Mengücek Beyliği döneminde inşa edilmiştir. Ulu Cami, Süleyman Şah'ın oğlu Ahmet Şah tarafından; Darüşşifa ise eşi Melike Turan Melek tarafından yaptırılmıştır. 1228 yılında başlanıp 1243 tarihinde tamamlanan yapı kompleksinin Baş Mimarı Muğis oğlu Ahlatlı Hürrem Şah'tır.

Başta kapılar ve sütunlar olmak üzere, külliye'nin bir çok yerinde bulunan, Ahlatlı ve Tiflisli ustaların ellerinden çıkan, taş işçiliğinin en nadide ve en ince örneklerini yansıtan harikulade motifler tüm dünyanın ilgi ve dikkatini çekmektedir. Bu eseri farklı ve özgün kılan bir diğer özellik de, uzaktan bakıldığında simetrik olduğu düşünülen, fakat özünde asimetrik olan bezemelerde yer alan on binlerce motifin hiç birinin bir daha kendini

tekrar etmemesi; kâinattaki farklı varlıkların muhteşem bir ahenk ve denge içerisinde olduklarının taşla nakşedilerek gözler önüne serilmesidir. Mimari üslubu, süsleme ve örtü sistemlerinin dengeli ve uyumlu tasarımıyla önem kazanan bu şaheser, dünyada, görülmeye değer eserler listesinin başında yer almaktadır. Bu büyüleyici eseri anlatmaya sözlerin yetersiz kalacağını Evliya Çelebi yüzyıllar önce şöyle ifade etmiştir: "Methinde diller kısır, kalem kırıktır". Görenleri kendisine hayran bırakan bu muhteşem abide eser, sanat tarihçileri tarafından "Divriği mucizesi", "Anadolu'nun Elhamrası" gibi ifadelerle tanımlanmıştır. 1985 yılında UNESCO tarafından "Dünya Kültür Mirası" listesine alınan, İslam mimarisinin bu başyapıtı, aynı zamanda T.C. Cumhurbaşkanlığı makamının koruması altındadır.

Nemrut Dağı

Nemrut Dağı, Bitlis il sınırları içinde, Van Gölünün batısında, volkanik bir dağ. Çember biçimli olan dağın yukarı bölümü şiddetli patlamalarla eski sivriliğini kaybetmiş, genişlemiş ve bir krater meydana getirmiştir. Genç bir yanardağ olan Nemrut Dağının volkan bacasından püskürtülen lavlar, yanlarda eğimli olarak üst üste katlar oluşturmuştur. Çok şiddetli patlamalarla birlikte püskürmeler olmuş ve bunun neticesinde 4000 metrenin üstünde yüksekliği olan dağ bugünkü seviyeye gelmiştir. Yanındaki Süphan Dağının 4000 metrenin üstünde olması, etrafındaki lav birikintileri ve krater ağzındaki göl bunu göstermektedir.

Dağın yüksekliği kuzeyde 3050, batıda 2910 ve güney tarafında 3000 m'dir. Üzerindeki göl,

sönmüş volkanik bir dağ olması, ayrıca yüksekliklerinden Van Gölünün görünüş güzelliği bu dağa turistik bir değer kazandırmaktadır.

Nemrut dağı Adıyaman Kahta ilçesi sınırları içerisinde olup hala Komagene Krallığı zamanında kalma heykeller bulunmaktadır Bitlis ilimizle hiçbir bağlantısı bulunmamaktadır.

Adıyaman il sınırları içerisinde bulunan 2150 metre yüksekliğindeki Nemrut Dağı, 1987 yılında UNESCO Dünya Mirasları Listesi'ne girmiştir.

Troya Ören Yeri (Çanakkale)

Çanakkale'ye 25 km. uzaklıktaki Tevfikiye köyü sınırlarındaki Troya, Dünya'nın en ünlü antik kentlerinden biridir. Troya'nın önemi Homeros'un İlyada ve Odyseia destanlarında geçen yer olmasında yatar. Bu destanlar batının ilk yazılı edebiyat ürünleridir. Troya'da yapılan kazılarda 9 kültür katının varlığı saptanmıştır. Erken dönemleri M.Ö. 3000 yıllarına iner. O dönemlerden günümüze bazı temeller ve seramik kalıntılarında öte bir şey kalmamıştır. M.Ö. 2500-2300 yıllarına tarihlenen Troya II ye ait en dikkat çekici buluntular ise Megaron denilen ev örneklerinin temelleri ile Schliemann'ın Priamos'un hazinesi diye adlandırdığı ve şimdilerde Rusya'da Puşkin müzesinde olan buluntu grubudur. M.Ö. 1700- 1000 yıllarına tarihlenen ve Troya VI-VII dönemleri genelde Homeros'un Troyası ile özdeşleştirilir. Günümüze kalabilen ve testere dişi olarak adlandırılan yapı

tarzıyla taştan surları dikkat çeker. Hellenistik ve Roma Dönemlerini kapsayan Troya VIII. ve IX. katmanlardan günümüze kalanlar ise hamam, odeion, tiyatro, bouleterion gibi mekanlardır.

Troia, arkeolojik buluntuları, antik çağın en bilindik destanına konu olan efsaneleri ile dünya kültür mirasının önemli değerlerinden. Zengin bir medeniyetin yeşermesine olanak sağlayan ancak bunun yanında pek çok saldırıya maruz kalmasına yol açan stratejik konumu, Troia'nın hem şanslı hem de şanssızlığı olarak değerlendirilebilir. Avrupa ve Asya kıtalarını birbirinden ayıran boğazda yer alan Troia'nın tarihi kalıntıları ve arkeoloji dünyasında çığır açan buluntuları MÖ 3000 yılında başlayan parlak tarihinin mirası. Antik kentin ismini tüm dünyaya duyuran, hakkında çok sayıda film ve dizi çekilmesine neden olan Troia Savaşı'nın burada gerçekleştiğine inanılıyor .

Troia, Anadolu'nun en zengin arkeolojik buluntularının yer aldığı antik kentlerinden. Bu zenginlikleri de 1998 yılından beri UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer almasını beraberinde getirmiş durumda. MÖ 3000'li yıllarda çıktığı tarih sahnesinde çok uzun yıllar kalmasının nedenlerinden biri de Çanakkale Boğazı'na hâkim stratejik konumudur.

Safranbolu Kenti

Safranbolu Evleri, Türkiye'de Karadeniz coğrafyasında bulunan evlerdir. Coğrafik ve tarihi özel

liklere sahip evler bölgenin şartlarına uyum içinde imar edilmiştir. Tarih boyunca varlığını koruyan ve tarihi açıdan önemli bir konumda bulunan evler, günümüzde koruma altında bulunan turizm unsurlarındandır.

Safranbolu Evleri, yaklaşık bin sene öncesinin imarı olarak yapılmıştır. Fakat İlyada Destanı'nda da bu evlerden bahsedilmektedir. Selçuklu zamanında II. Kılıçarslan tarafından fethedilen topraklar üzerinde bulunmaktadır. Bu nedenle yüzlerce yıldır Türklerin tahakkümünde bulunan topraklar üzerinde korunmuş ve varlığını sürdürmüştür.

Safranbolu Evleri, ahşap ve taş yapıları olarak hepsi Güneş'ten aynı ölçüde yararlanmakta ve birbirini engellenemeyen bir dizaynda inşa edilmiştir. Osmanlı Devleti hakimiyetinde de varlığını sürdürmüştür. Cumhuriyet devrinde de 1998 yılında UNESCO tarafından koruma altına alınmıştır. Milli kültür unsurlarından biri olarak turizme açık bir bölgede bulunmakta ve şehirle birlikte ülkenin en önemli değerlerinden biri konumundadır.

Evler iki üç katlı yapılar şeklindedir. Taş, kerpiç ve ahşaptan oluşur. Birbirlerinin manzarasını engellemezler. Evlerde haremlik ve selamlık konusuna dikkat edilmiştir. Sokak araları Arnavut kaldırımli olarak döşenmiştir. Misafir odalarında tuvalet ve banyo bulunmaktadır. Evler geniş aile evleri şeklinde planlanmıştır. Selçuklu ve Osmanlı kültür ve medeniyeti mimari açıdan oldukça derin izler taşımaktadır.

KAYNAKÇA

1. <http://kadirtahabilen.com/kapadokya-hakkinda-kisa-bilgi.html>
2. <https://www.derszamani.net/safranbolu-evleri-hakkinda-bilgi-kisa.html>
3. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/canakkale/gezilecek-yer/troia-oren-yeri>
4. http://divrigiulucamii.com/tr/Sivas_Divrigi_Ulu_Camii_Genel_Bilgi_1.html
5. https://www.turkcebilgi.com/nemrut_da%C4%9F%C4%B1
6. <https://www.yollardan.com/galleries/tarihi-safranbolu-fotograf-lari/>
7. <https://www.yollardan.com/galleries/tarihi-safranbolu-fotograf-lari/>
8. <http://www.festtravel.com/unesco-dunya-mirasi-listesi-ve-turkiye>

Akan ŞENGÜL
Yusuf DUMAN

GENETİK TASARIMLI İLK BEBEK

Dünyada ilk kez genetiği değiştirilmiş bebek Çin'de doğdu. THE ASSOCIATED PRESS (AP) Çinli araştırmacı HE JIANKUI'nın tüp bebek tedavisi yöntemi kullanarak dünyaya gelen ikiz kız bebeklerin DNA'larını farklı bir yöntemle değiştirdiğini duyurdu.

Tüp bebek tedavisi bazı embriyoların genetiğinin değiştirilmesinin ana nedeni olarak ülkede oldukça yaygın olan AIDS hastalığıyla mücadele gösterildi.

ABD'deki çalışmalarının ardından ülkesine dönen ve iki laboratuvar kuran Çinli araştırmacı AIDS'e yol açan HIV virüsü ile mücadele kapsamında bu çalışmaları sürdürüyordu. Araştırmacının HIV virüsü taşıyan erkeklerden alınan spermleri, HIV virüsü taşımayan kadınların embriyolarının genetiğini değiştirerek dölediği ve bu sırada HIV virüsünün hücreye girmesine izin veren bir protein oluşturan CCR5 genini CRISPR teknolojisiyle değiştirmiştir.

Son yıllarda en heyecan verici gelişmelerden biri de CRISPR teknolojisidir. Bu teknolojiye iki kilit bileşen bulunuyor. DNA'yı belli noktadan kesebilen bir molekül makas bulunuyor, bu makasa Cas 9 enzimi deniliyor. Ama bu makası yönlendirmesi gereken bir şey olması lazım. Sonuçta hiçbir işçi patronu olmadan çalışamaz. İşte biz bu makası DNA üzerinde bir hedefe gönderen rehber RNA molekülüne de (Grna) diyoruz. Bu iki bileşen sayesinde DNA'nın istenen bölümü silinip düzeltilebiliyor.

CRISPR sayesinde hemen hemen her canlı üzerinde genetik değişimler yapılabilir. Bu teknoloji hem uygulanabilirlik açısından hem de ekonomik açıdan büyük kolaylık sunuyor. Tabii ki böyle bir tekniğin çok kolay bir şekilde uygulanabilir olması bu gücün nasıl kullanılacağı konusundaki tedirginlikleri de beraberinde getiriyor.

Uzmanlara göre gen değiştirme (CRISPR) teknolojisi oldukça riskli çok fazla DNA kesilmesi sonucu önemli genlerin değişimi kanseri tetikliyor. En çok tartışılan bir diğer konunun ise gelecek nesillere aktarılacak genler üzerinde değişiklikler gösterme olasılığından dolayı bu riskin çok etik olmadığı söyleniyor.

Jiankui He'nin yapmış olduğu çalışmalar bilim dünyasının dikkatini çekti. Her ne kadar Çin'deki klinik araştırma kayıtlarında bazı bilgiler olsa da Güney Bilim ve Teknoloji Üniversitesi (SHENZEN) biyoteknoloji uzmanı He'nin bilimsel belgeler ve araştırma yazısı henüz bulunmuyor.

Biyoteknoloji uzmanı HE, HIV virüslerinin üzerine yapıştığı CCR5 reseptöründen sorumlu olan geni hedef almış. CCR5 proteinleri işlevsel olmayan kişilere HIV bulaşmıyor. Bunun en bilinen örneği "hasta Berlin" lakaplı RAY BROWN'dur. Denemeler yapay döllenen çerçevesinde gerçekleştirildikten sonra bir kadında hamilelik gelişmiş. Ve kasım ayında bu şekilde ikiz kız bebekler dünyaya gelmiş "LU ve NANA" HE Lulu ve Nana diğer tüm bebekler kadar sağlıklı olduğunu bildirdi.

Genleriyle oynanmış ikiz bebeklerin üzerindeki etkiyi görmemiz için 18 yaşına gelmeleri gerekiyor biyoteknoloji uzmanı HE 'nin açıklamalarına göre şuan genleriyle oynanmış bebeklerin diğer akranlarından bir farkları yok, gayet sağlıklı ve iyi durumdadalar.

HE'nin araştırması SHENZEN 'deki Harmonicare Kadın ve Çocuk Hastanesi 'nin Etik kurulu tarafından onaylanmış . Etik kurulunun başkanı Lin Zhitog ifadesini "Biz bu girişimin etik olduğuna inanıyoruz ." şeklinde belirtti. Avrupalı birçok bilim insanı tarafından etik bulunmayan bu yöntem ,Avrupa Etik Kurulu (EGE) başkanı woopen ' a göre Uluslararası İnsan hakları Belgeleriyle de uyumsuzdur . HE çalışmalarının tartışmalara neden olacağına bilincinde olduğunu , ancak ailelerin buna ihtiyacı olduğunu söylüyor .Ve anne babalar tasarlanmış bir bebek değil sadece hastalıklardan arınmış bir bebek istiyorlar diyerek düşüncelerini belirtti. Ancak HE'nin çalıştığı Üniversite araştırmacının bu çalışmasından habersiz olduğunu ve araştırmacının üniversite dışında gerçekleştirildiğini açıkladı. Bu açıdan bakıldığında HE , akademik etik kurallarını da çiğnemiş oldu. Üniversite ,bu girişimin incelenmesi için bir komiteyi görevlendirdi.

Araştırma her ne kadar bazı kesimler tarafında tepki uyandırdıysa da insanların aklına birçok soru getirdiği de kesin . CRISPR teknolojisi 2012 yılın-

da çıkmasına rağmen ancak bu dönemlerde insan üzerinde denendiğini görüyoruz . Bu gibi insan genleriyle oynamak ne kadar etik o her zaman tartışma konusu olarak devam edeceği kesin .

HE'nin yapmış olduğu çalışmalar şuan belki tepki toplasa da ilerde neler olabileceğini tahmin bile edemiyoruz . Hayalimde canlandırdığım zaman aklıma kendi çocuğunun genetik özelliklerini belirlemek için biyoteknoloji uzmanlarına giden ebeveynler geliyor.

Artık doğumdan önce biyoteknoloji uzmanına gidiyorsunuz ve diyorsunuz ki benim çocuğumda şu hastalıklar olmasın, göz rengi bu olsun , saçları şöyle olsun, bu geni bana benzesin, şu geni annesine benzesin...

İnsan üzerinde genetik çalışmalar her ne kadar bazı problemleri çözebilse de kansere yakalanma kalıtsal hastalığa sahip olma konusunda insan vücudunda etkili olabiliyor. Bu yüzden genetik çalışmalar tam anlamıyla kemale erece kadar İnsan vücudu üzerinde denenmemelidir .

Genetik biliminin gelişmesiyle biyoteknoloji çok farklı boyutlara geldi bundan sonra bizi ne gibi gelişmelerin beklediği merak konusu bekleyip göreceğiz .

FUTBOL

Günümüz dünyasının en popüler kavramı olan futbol, kitleleri peşinden koşturan en önemli spor dalıdır. Yaş, cinsiyet, ırk ve din gibi kavramlara bakılmaksızın 7 den 70'e herkesin sevdiği bu oyunun geçmişi de, bir o kadar eskiye dayanmaktadır.

Futbolun tam olarak nerede ve ne zaman ortaya çıktığı belirlenememiş durumdadır. Fakat arkeolojik bulgulardan elde edilen bilgiler ışığında, ayakla topa vurma oyunlarının tarihin köklü medeniyetlerinden birisi olan Sümerlere kadar uzandığı ortaya çıkmıştır. Yine bu bulgular ışığında, MÖ 2500'lü yıllarda Çin'de askerlerin bu oyunu

kullandığı anlaşılmıştır. Çin'de askerler toprağa iki direk dikip topu bu direkler arasından geçirmeye uğraşmaktaydılar. Tabii askerler bu oyunu idman amacıyla kullanmıştır. Aynı zamanda eski Türklerin futbola çok benzer bir oyun olan tepük adlı oyunu oynadıkları Divan-ı Lügat'it Türk, Baybars Tarihi ve Hitay-ı Name gibi oldukça ünlü ve tarihe ışık tutan eserlerde belirtilmiştir.

Futbolun Eski Mısır Medeniyetinde de oynandığı ortaya çıkmıştır. Bu medeniyete ait duvar resimlerinde yer alan top oynayan insan figürleri, bunun en açık göstergesi konumunda bulunur. Yunanlı ünlü şair Homeros'un oldukça ünlü bilinen

“Odissea” adlı eserinde de top oynayan insanlardan bahsedilmiştir. MÖ 100 yıllarında Yunanlılar bu oyunu 15 er kişilik gruplar halinde ve belirli kurallar göre “Episkyres” adında oynamışlardır

Bu tarihte oynanan futbola benzer oyunlar, ilkel biçimde oynanmıştır. Günümüzde oynanmakta olan modern futbolun temelini oluşturan ve Romalı askerler tarafından oynanan Harpastum adlı oyun ise, Episkyresten esinlenerek oynan bir oyundur. Modern futbolun temeli kabul edilen Harpastum’da amaç, topu kaparak el veya ayak vuruşlarıyla topu rakip alana göndermektir. Bu oyun savaş taktikleri kazanmak için oynanmıştır. Oyun, günümüzdeki saha diziliş anlayışını kendisinde barındırmıştır. Çünkü oyunda ileride hücum hattı, ortada destek birliği ve en geride de muhafızlar görev yapmıştır.

Eski tarihlerde birçok bölgede ve değişik şekillerde oynanan futbol, her nerede ve nasıl oynandıysa oynansın 12.yy da İngiltere’de modern anlamda oynanmaya başlanmış ve oldukça da sevilmiştir. Bu yıllarda sevilme o kadar ileri gitmiş ki, futbolun rekabeti kamu düzenini bozmaya başlayınca kral tarafından bütün ülkede futbolun oynanması yasaklanmıştır. Bu durum futbolun kötülenmesine yol açsa da İngilizlerin bu oyuna olan sevgisi ortadan kalkmamıştır. Daha sonra İngiliz soyluların İtalya’da oynanan ve tepmek, tekmelemek anlamına gelen Giyoca Del Calcio’yu ülkede yaymak istemeleri futbola olan ilgiyi daha da artırmıştır. İtalya’da oynanan bu oyun da günümüz futboluna çok benzemektedir.

Ülkede yasaklanma getirilen futbol, İngiltere’de 1583 yılında tekrar oynanmaya başlanmış ve bu sefer oyuna basit kurallar eklenmiştir. Sertlik önleyici kurallar ve hakem seçimi bu kuralların en temelleridir. Faul sistemi, o zaman futbola getirilmeye başlanmıştır. Bu kurallar 1862 yılında çok daha genişletilmiş ve takımların 11 kişi ile sahaya çıkacağı, ofsayt kuralı ve elle oynamanın yasaklanması yeni kurallar arasına girmiştir. 1857’de ise, ilk futbol kulübü kurulmuş ve bu kulüp “Sheffield Club” adında faaliyetlere başlamıştır. 1963 tarihinde ise

İngiliz Futbol Birliği kurulmuş ve modern futbolun meyveleri atılmıştır. FA, futbolda kurulan dünyanın ilk milli federasyonu olma özelliğini taşımaktadır.

İlk takım: Sheffield FC

24 Ekim 1857 günüydü. İngiltere’nin Sheffield kentinde iki kafadar bir kulüp kuruyordu. Genel

sekreterlik ve kaptanlık görevi Nathaniel Crestwick’in olurken, William Prest asbaşkanlık koltuğuna oturuyordu. Çok geçmeden kırmızı-siyahlılar kendi oyunlarını oynamaya başlıyordu. Kurallarını koyuyorlar, bir oyununun abecesini yazıyorlardı. Sheffield FC’nin kapısında dünyanın en eski futbol takımı yazıyor. Hem FIFA, hem de İngiltere Futbol Federasyonu bu minik ekibi ilk olarak kabul ediyor; her 24 Ekim’de onlar konuşuluyor. En azından senede bir gün!

İlk maç: Sheffield FC - Hallam (26 Aralık 1860)

1857’de kurulan Sheffield F.C. üç yıl kadar yalnızları oynamış, 4 Eylül 1860’da Hallam’ın dünyaya gözlerini açmasıyla ansızın bir rakibe kavuşmuştu. İşte aynı yılın 26 Aralık gününde tarihin ilk futbol müsabakası yapılmış, o gün gülen 2-0’lık skorla Sheffield olmuştu. Ne de olsa onlar daha eskidi; tecrübelerini konuşturmuşlardı.

Bugün her iki kulüp de alt liglerde mücadele ediyor. Evet, bugün zerre kadarlar ancak onların attığı minicik adımın artık nerelere vardığı aşikâr. Futbol tarihi için milat olarak kabul edilebilecek o günden mağrur tabelalar, kitaplar, bir de Sandygate yadigâr. O stadyumun kapasitesi sadece yedi yüz olsa da, ondan eskisi yok; haliyle futbola gönül vermişler bağlamında değeri hesaplanamayacak kadar çok!

İlk milli maç: İngiltere - İskoçya (30 Kasım 1872)

Milyarları peşinden sürükleyen oyunun abecesinin yazıldığı Ada’da ilk milli maç da yapılmıştı. 1870’ten 1872’ye kadar İngiltere ile İskoçya beş kere buluşsa da bu karşılaşmalar daha çok gösteri mahiyetindeydi. Londra’daki “eksik etekliler” den oluşan İskoç takımında bu işin erbapları pek sahne almamıştı.

Federasyon Kupası’nın da fikir babası olan Federasyon Genel Sekreteri Charles William Alcock eleştirilerden yılmıyordu. Yazışma trafiğinin sonunda Glasgow için randevulaşılıyordu. Viski diyarının en iyi takımı Queen’s Park’tan toplanan futbolcular, İngiliz meslektaşlarıyla kozlarını paylaşacaktı.

Dört bin taraftar 1 shilling ödeyerek tribünlerdeki yerini almış, sis santrayı 20 dakika geciktirmişti. İskoçlar geleneksel koyu mavi formalarıyla sahada yerini alırken, İngilizler bembeyazdı. Mücadele başladığı gibi biterken, İskoçların bir golü iptal edilmişti.

30 Kasım 1872'de Hamilton Crescent'ta oynanan bu karşılaşma, futbol tarihinin ilk resmî milli maçı olarak kabul ediliyor. O günün illüstrasyonları, romantikleri mest ediyor.

İlk Dünya Kupası: Uruguay 1930

İlk Avrupa Futbol Şampiyonası, Dünya Kupası'ndan 30 yıl sonra düzenlense de fikri aslında daha önce ortaya atılmıştı. 1927'de Fransız Futbol Federasyonu Başkanı Henri Delaunay, Güney Amerika'dan esinleniyor, 'Yaşlı Kıta'nın da kendisine ait bir turnuvası olması gerektiğini savunuyordu. O tarihte daha UEFA kurulmamış; Dünya Kupası'nın temeli atılmamıştı.

FIFA teklifi elinin tersiyle iterken, kendi organizasyonunun peşine düşüyordu. Başkan Jules Rimet, henüz emekleme dönemindeki oyunu Olimpiyatlarla sınırlandırmanın anlamsız olduğuna inanıyordu.

28 Mayıs 1928'deki FIFA Kongresi'nde ilk Dünya Kupası'nın 1930'da düzenlenmesine karar veriliyor, son iki olimpiyatta altın madalya kazanan Uruguay'a ilk turnuvayı düzenleme onuru bahşediliyordu. Güney Amerika'nın sevimli ülkesi kendi topraklarında taçlanarak da tarihe geçmişti.

İlk Avrupa Futbol Şampiyonası:

Fransa 1960

1954'te UEFA'nın kurulmasından sonra Danimarkalı Ebbe Schwartz başkanlık koltuğuna otururken, Delaunay genel sekreter olmuştu. Fransız futbol adamı Avrupa'daki federasyonların bir araya gelmesinden mutlu olsa da bu birlikteliğin sportif olarak da taçlanması gerektiğine inanıyordu. Ona göre nasıl Güney Amerika Futbol Konfederasyonu'nun Güney Amerika Şampiyonası, FIFA'nın da Dünya Kupası varsa, Yaşlı Kıta'nın da kendisine ait bir organizasyonu olmalıydı. 20 Eylül 1955'te yazdığı makalede ayrıca Şampiyon Kulüpler Kupası'nın önemini vurgulayan ilk UEFA Genel Sekreteri, 50 gün sonra vefat etmişti.

Hem UEFA, hem de Fransız Futbol Federasyo-

nu'nda bayrağı devralan oğlu Pierre, hayatı boyunca Rimet'in gölgesinde kalan babasının düşünü gerçekleştirmeyi başarmıştı. 1960'daki ilk turnuva Fransa'da düzenlenmiş, Sovyetler Birliği zafere ulaşmıştı.

İlk Şampiyon Kulüpler Kupası:

1955 - 1956 sezonu

Usta Fransız gazeteci Gabriel Hanot, L'Équipe gazetesinde 1954'te yazdığı bir makalede Avrupa'nın en iyi futbol takımının belirlenmesi gerektiğini savunmuştu. Sayılı gün geçmişti ki UEFA bu öneriye kulak vermiş, böylece Şampiyon Kulüpler Kupası doğmuştu. 4 Eylül 1955'te yeni organizasyonun ilk maçı Sporting ile Partizan arasında oynanmış, mücadele 3- 3 bitmişti. Tesadüf bu ya,

o gün iki gol atan Milos Milutinovic'in yolu sonradan ülkemize düşmüş; Beşiktaş ve Altay'da teknik direktörlük yapmıştı. İlk şampiyon ise Reims'i deviren Real Madrid olmuştu.

Kupa 1992 yılında Şampiyonlar Ligi adını aldı ve birçok farklı statüde oynandı. Bugün de kabul görülen statü,

2003 yılından bu yana devam etmekte.

İlk Ballon d'Or sahibini buluyor:

L'ÉQUIPE

Hanot sadece Şampiyon Kulüpler Kupası'nın fikir babası değildi. Ona göre Avrupa'nın en iyi futbolcusunun da belirlenmesi gerekiyordu. France Football dergisinin yıllarca verdiği Ballon d'Or, ilk 1956'da Sir Stanley Matthews'a bahşedilmişti. 1995'e kadar "Yaşlı Kıta'da boy gösteren en iyi Avrupalı futbolcuya giden ödül, o tarihten sonra Avrupa'da top oynayan yabancılara da verilmeye başlanmıştı. 2007'den bu yana yeryüzünün en iyisi seçiliyor. O yıl taçlanan Kaka'dan bu yana ödülü Cristiano Ronaldo ile Lionel Messi paylaşıyor.

Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü koordinesinde, Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi, Beyoğlu Eğitim ve Kültür Vakfı ve İslam İşbirliği Teşkilatı Gençlik Forumu ile işbirliği içerisinde 12-15 Nisan 2019 tarihleri arasında ikincisi düzenlenen ve 4 gün süren "İslam Bilim Tarihi Işığında Geçmişin İhyası Geleceğin İnşası" temalı MODEL OIC 2019 (Model İslam İşbirliği Teşkilatı Zirvesi) programı sona ermiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde de vurguladığı üzere öğrencilerimizin yabancı dil becerilerinin geliştirilmesi, analitik düşünme ve sorunlara çözüm üretebilme melekesinin geliştirilmesine katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirmiş olduğumuz sempozyumumuzda 2019 Fuat Sezgin yılı olması hasebiyle "İslam Bilim Tarihi Işığında Geçmişin İhyası Geleceğin İnşası" teması işlenmiştir.

İslam İşbirliği Teşkilatına üye olan 56 ülkeden lise seviyesindeki öğrenciler ile birlikte ülkemizdeki Arapça ve İngilizce hazırlık sınıfı bulunan Anadolu İmam Hatip Liseleri, Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liseleri, Anadolu Liseleri, Fen

Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri ve özel okul öğrencilerinden oluşan 224 delege katılmış olup, öğrenciler arasında gerçekleştirilen bu sempozyum vesilesi ile katılımcı öğrencilerin dünyanın ve İslam coğrafyasının sorunlarına dair farkındalık ve duyarlılıklarının artırılabilmesi, temsil ettikleri ülkenin politikaları çerçevesinde çözüm önerileri sunabilmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı 2023 Eğitim Vizyonunda da vurguladığı üzere öğrencilerimizin yabancı dil becerilerinin geliştirilmesi, analitik düşünme ve sorunlara çözüm üretebilme melekesinin geliştirilmesine katkı sağlamak, da zirvenin hedefleri arasındadır. Ayrıca programın mevzuatı açısından dünyada benzersiz bir kurgu içermesi ve kardeşlik duygularına en çok ihtiyaç duyduğumuz mevcut dönemde sosyo-kültürel etkisi bakımından da büyük bir önem arz etmektedir.

Bu minvalde Sempozyum Danışma Kurulunca İslam ülkelerinin mevcut durumu ve geleceğine yönelik alt konular belirlenmiştir. Komitelerde belirlenen konular delegeler tarafından İngilizce ve Arapça olarak sunular halinde tartışılmış,

MODEL ORGANISATION OF
ISLAMIC COOPERATION
"HIGH SCHOOL"

/moic.istanbul

bu süreçte öğrencilerce tespit edilen sorunlar gündeme getirilerek, çözüm yolları ortaya konmuş ve sempozyumun sonuç bildirgesi oluşturulmuştur.

13 Nisan 2019 Cumartesi günü İnsan Hakları Komitesinde; Müslüman kimliğinin temel değeri olarak insan hakları ihlallerine karşı mücadele, Gençlik Komitesinde; Gençleri sosyal ve ekonomik gelişime daha iyi katılım fırsatları sunarak güçlendirmek, Kültürel Komitede; İslam Bilim Tarihine Yön Veren Bilim İnsanlarının değerlendirilmesi, Ekonomi Komitesinde ise İslami finansal araçlar kullanılarak İslam İşbirliği Teşkilatı Ortak

Pazarı'nın kurulmasına doğru diplomatik simülasyon oturumları gerçekleştirilmiştir. 14 Nisan 2019 Pazar günü ise genel kurul oturumu yapılarak kararlar yazılmıştır. 15 Nisan Pazartesi günü Haliç Kongre Merkezinde İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyeti Başkan Vekili Necmeddin Bilal ERDOĞAN, Hazine ve Maliye Bakanı Yardımcısı Dr. Nureddin NEBATİ ve Milli Eğitim Bakanımız Prof.

Dr. Ziya SELÇUK beyefendilerin katılımı ile düzenlenen kapanış programı İstanbul deklarasyonunun (sonuç bildirgesinin) okunması ile son bulmuştur.

MODEL ORGANISATION OF
ISLAMIC COOPERATION
"HIGH SCHOOL"

/moic.istanbul

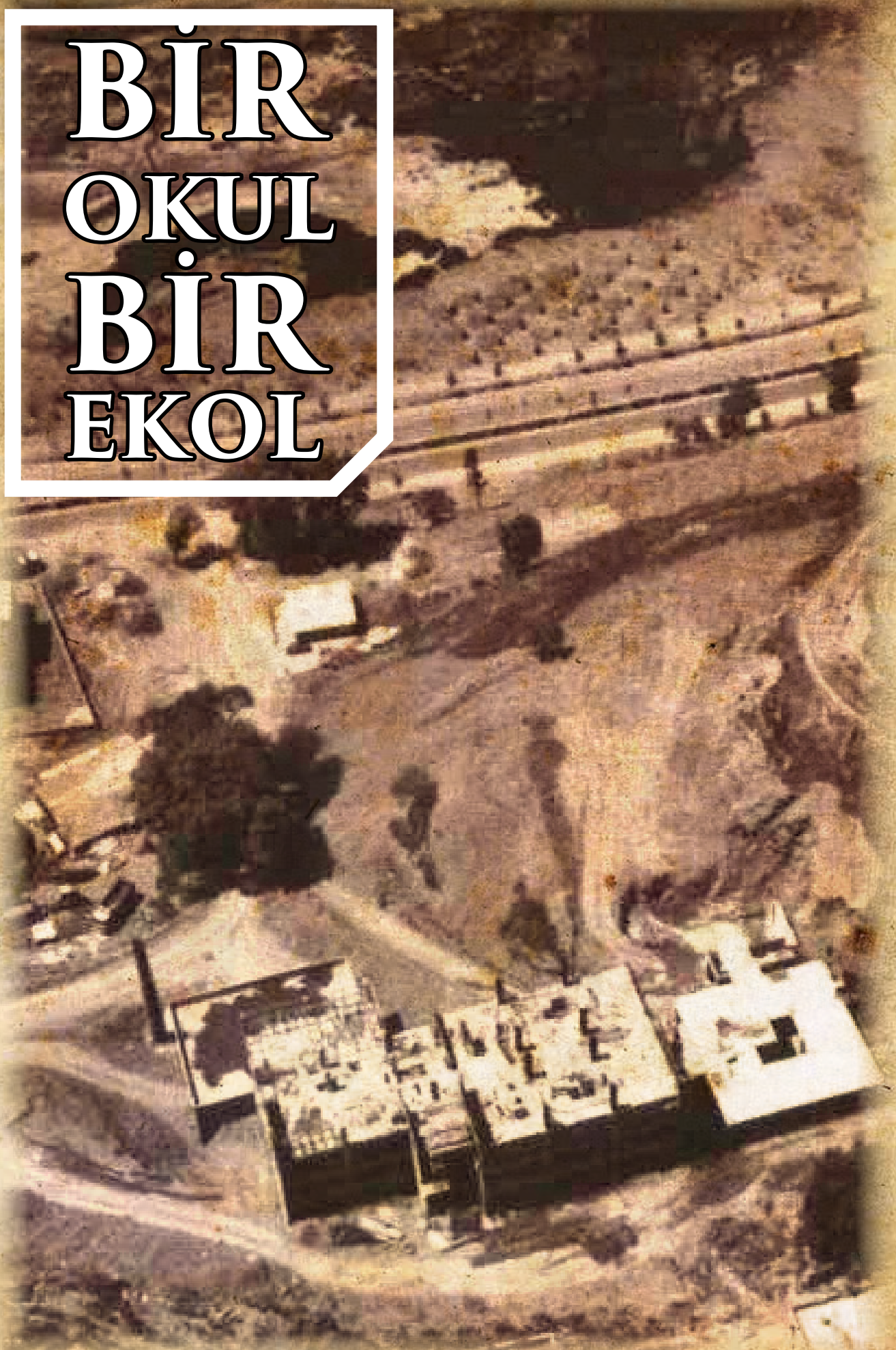
MODEL ORGANISATION OF
ISLAMIC COOPERATION
"HIGH SCHOOL"

[/moic.istanbul](https://moic.istanbul)

MODEL OIC 2019

**12-15 NISAN
2019**

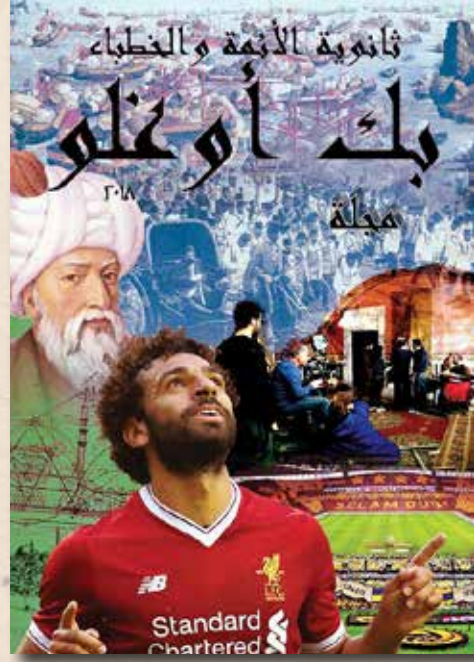
**BİR
OKUL
BİR
EKOL**

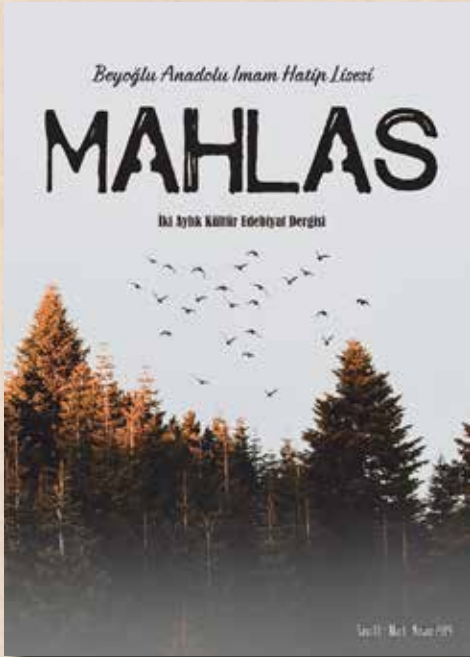
DIĞER YAYINLARIMIZ

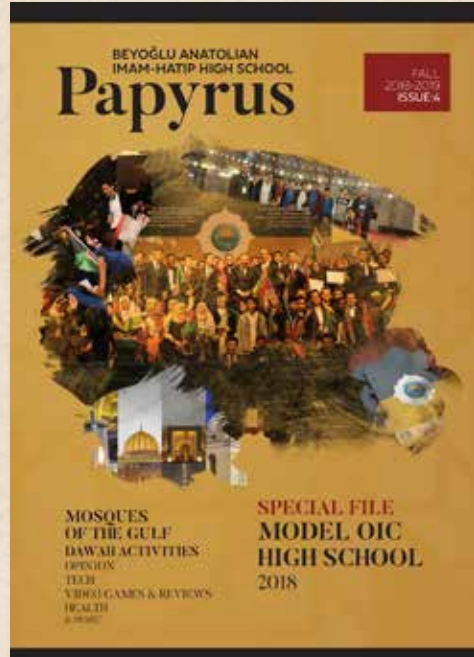
**PARADOKS
FEN BİLİMLERİ DERGİSİ**

**BEYOğLU
ARAPÇA DERGİ**

**MAHLAS
KÜLTÜR-EDEBİYAT**

**BEYOğLU - PYPYRUS
İNGİLİZCE DERGİ**

İmrahor Cad. No:88
Sütlüce Beyoğlu/İstanbul
0212 210 24 13
0212 210 24 14
www.beyogluanadoluihl.k12.tr
beyogluanadoluihl@hotmail.com

/beyogluanadoluihl

